

451404

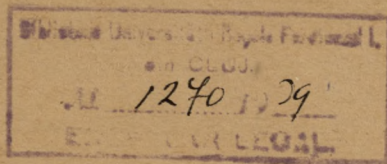
Vol. I. No. 1.

Ianuarie-Martie 1938

REVISTA DE PSIHOLOGIE

Director

Prof. FL. ȘTEFĂNESCU-GOANGĂ
Directorul Institutului de Psihologie al Universității din Cluj

CLUJ

EDITURA INSTITUTULUI DE PSIHOLOGIE AL UNIVERSITĂȚII

REVISTA DE PSIHOLOGIE TEORETICĂ ȘI APLICATĂ

Organ al Institutului de Psihologie Experimentală, Comparată și Aplicată
al Universității Regele Ferdinand I și al Societății de Psihologie din Cluj

Director: Prof. FL. ȘTEFĂNESCU-GOANGĂ

APARE DE PATRU ORI LA AN

Abonament anual (particulari și școli)	Lei 240
Pentru autorități și instituții	" 500
Pentru învățători	" 120

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : CLUJ, STR. REGALĂ 29

Publicațiile Institutului de Psihologie al Universității din Cluj

I. STUDII ȘI CERCETĂRI PSIHOLOGICE

1. F. ȘTEFĂNESCU-GOANGĂ: Selecția capacităților și orientarea profesională
- 1/a. LIVIU RUSU: Selecția copiilor dotați (epuizată)
2. NICOLAE MĂRGINEANU: Psihologia exercițiului
3. LIVIU RUSU, LUCIAN BOLOGA, NICOLAE MĂRGINEANU, AL. ROȘCA, D. TUDORAN: Psihologia configurației
4. NICOLAE MĂRGINEANU: Psihotehnica în Germania (epuizată)
5. ALEXANDRU ROȘCA: Măsurarea inteligenței și debilitatea mintală
6. LUCIAN BOLOGA: Psihologia vieții religioase
7. NICOLAE MĂRGINEANU: Psihologia germană contemporană
8. LIVIU RUSU: Aptitudinea tehnică și inteligența practică
9. NICOLAE MĂRGINEANU: Psihologia învățării
10. ALEXANDRU ROȘCA: Psihopatologia deviațiilor morali
11. ALEXANDRU ROȘCA: Debilitatea mintală
12. CRISTEA PĂRLOG: Psihologia desemnului
13. DIMITRIE TUDORANU: Psihologia temperamentului
14. NICOLAE MĂRGINEANU: Psihologia franceză contemporană
15. ALEXANDRU ROȘCA: Delincvența minor
16. LUCIAN BOLOGA: Lectura tineretului
17. ALEXANDRU ROȘCA: Psihologia martorului

Vezi continuarea pe pag. 3-a a copertei.

451404

Vol. I.

1938

**REVISTA
DE
PSIHOLOGIE**

Director

Prof. FL. ȘTEFĂNESCU-GOANGĂ
Directorul Institutului de Psihologie al Universității din Cluj

CLUJ

EDITURA INSTITUTULUI DE PSIHOLOGIE AL UNIVERSITĂȚII

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSUL :

STUDII

<i>Fl. Ștefănescu Goangă</i> : Cuvânt înainte	1
<i>M. Mărgineanu</i> : Măsurarea atitudinilor sociale	10
<i>A. Roșca</i> : Psihologia intereselor	33
<i>D. Todoranu</i> : Orientarea academică	43
<i>S. Cupcea</i> : Expertiza psihologică	55
<i>L. Rusu</i> : Simțul de datorie și disciplină la copii	66
<i>M. Beniuc</i> : Evoluția psihică la animale	76
<i>T. Arcan</i> : Problema orientării și selecțiunii profesionale	91
<i>Fl. Ștefănescu Goangă</i> : Constituție biopsihică și criminalitate	151
<i>A. Roșca</i> : Integrearea psihică	181
<i>Ionașiu și S. Cupcea</i> : Memoria în turburările mintale	195
<i>Z. Barbu</i> : Aspectul psihologic al onestității	199
<i>A. Giurcă</i> : Aplicări psihologice în armată	218
Profesorul <i>L. L. Thurstone</i>	279
<i>L. L. Thurstone</i> : Psihologia ca știință rațională cantitativă	284
<i>D. Todoranu</i> : Măsurarea mediului familiar	297
<i>M. Beniuc</i> : Problema funcțională în psihologia comparată	320
<i>A. Chircev</i> : Măsurarea atitudinii față de tradiție și progres	333
<i>N. Mărgineanu</i> : Aspectul social al crimei în America	341
Profesorul <i>Gordon W. Allport</i>	395
<i>Gordon W. Allport</i> : Personalitatea. O problemă de știință sau artă?	401
<i>Gh. Em. Marica</i> : Conducerea la copii	417
<i>M. Draser</i> : Atitudinea față de naționalism	438

RECENSII

PSIHOLOGIE TEORETICĂ

PSIHOLOGIE GENERALĂ

W. Stern, Allgemeine Psychologie (Z. Barbu) p. 100. — *E. L. Thorndike*, The Fundamentals of Learning (M. Beniuc) p. 103. — *K. Duncker*, Zur Psychologie des produktiven Denkens (M. Beniuc) p. 104. — *P. Guillaume*, La Psychologie de la Forme (M. Beniuc) p. 104. — *Ralea M.*, Psihologie și viață (Z. Barbu) p. 228. — *Lewin K.*, A dynamic theory of personality (Z. Barbu) p. 353. — *Allport, G. W.*: Personality (Z. Barbu) p. 456. — *A. Ma-noil*: La psychologie experimentale en Italie (A. Giurcă) p. 460.

PSIHOLOGIE SOCIALĂ

E. W. Burgess, The Adolescent in the Family (Z. Barbu) p. 105. — *Allport G. W. și Cantrill H.*, Psychology of Radio (N. Mărgineanu) p. 230. — *G. Murphy, L. B. Murphy și T. M. Newcomb*, Experimental social psychology (N. Mărgineanu) p. 357. — *Hellpach W.*, Elementares Lehrbuch der Sozialpsychologie (Z. Barbu) p. 358. — *Gusti D.*: Paralelismul sociologic (Z. Barbu) p. 461. — *Katz D. and Allport F. H.*: Students' Attitudes (A. Chircev) p. 463.

PSIHOLOGIE DIFERENȚIALĂ

Ozeretzki N., L'échelle métrique du développement de la motricité chez l'enfant et chez l'adolescent (S. Cupcea) p. 107. — *J. Abramson et S. Le Garrec*, Notes sur quelques corrélations psychomotrices chez les écoliers normaux (S. Cupcea) p. 107. — *Râmneanțu P.*, Din metodologia biotipologiei (S. Cupcea) p. 234. — Réunion Internationale de Biotypologie (S. Cupcea) p. 235. — *Newman, H. H., Freeman, F. N. și Holzinger, K. J.*, Twins, A study of heredity and environment (A. Roșca) p. 358. — *Schreider E.*, Les types humains (S. Cupcea) p. 359. — *Anastasi A.*, Differential Psychology. Individual and Group Differences in Behaviour (N. Mărgineanu) p. 464. *Freeman, F. S.*, Individual Differences (N. Mărgineanu) p. 465. — *Young, P. Th.*, Motivation of Behaviour (D. Salade) p. 465.

PSIHOLOGIE COMPARATĂ ȘI EVOLUTIVĂ

F. A. Moss, Comparative Psychology (M. Beniuc) p. 108. — *Bühler Ch.*, From Birth to Maturity (M. Beniuc) p. 237. — *Warden C. J., Jenkins Th. N. și Warner L. H.*, Comparative Psychology (M. Beniuc) p. 237. — *Sanders S. B.*, Environment and growth (D. Todoranu) p. 361. — *Sarris E. G.*, Hunde ausbilden, nicht abrichten! (M. Beniuc) p. 364. — *Maier N. R. F. and T. C. Schnierla*, Principles of Animal Psychology (M. Beniuc) p. 467.

PSIHOLOGIE ANORMALĂ ȘI PATOLOGICĂ

Benjamin J. D. și Ebaugh F. G., The diagnostic Validity of the Rorschach Test (S. Cupcea) p. 238. — *Burt C.*, The Backward Child (S. Cupcea) p. 239. — *Weygandt, W.*, Lehrbuch der Nerven- und Geisteskrankheiten (S. Cupcea) p. 364.

PSIHOLOGIE APLICATĂ

PSIHOLOGIA EDUCAȚIEI

W. W. Charters, Motion Pictures and Youth (N. Mărgineanu) p. 109. — *Pressey L. S. și Janney E. J.*, Casebook of Research in Educational Psychology (D. Todoranu) p. 240. — *Bennet, M. E.*, College and Life (D. Todoranu) p. 366. — *Narly C.*, Pedagogie Generală (D. Todoranu) p. 468.

PSIHOLOGIE ECONOMICA

H. M. Vernon, Accidents and their Prevention (A. Roșca) p. 111. — *Baumgarten F.*, Die Berufseignungsprüfungen (T. Arcan) p. 112. — *D. G. Paterson etc.*, Minnesota Mechanical Ability Tests (T. Arcan) p. 113. — *Burt E. H.*, Psychology of Advertising (D. Todoranu) p. 243. — *Viteles, M. S.*, The Science of Work (T. Arcan) p. 367. — *Oakley C. A., Macrae A. M. A., Mercer E. O.*, Handbook of vocational guidance (T. Arcan) p. 368. — *Donald G. Paterson and John G. Darley*, Men, Women and Jobs (Aron Coste) p. 473. — *H. W. Hepner*, Finding Yourself in your Work (D. Salade) p. 476.

PSIHOLOGIE MEDICALĂ

E. Cameron, Objective and Experimental Psychiatry (S. Cupcea) p. 114. — *Kanner L.*, Child Psychiatry (S. Cupcea) p. 116. — *Wallin, W.*, Personality Maladjustments and Mental Hygiene (A. Roșca) p. 117. — *Louttit, C. M.*, Clinical Psychology (A. Roșca) p. 118. — *Page J.*, Mental Disease in Russia (S. Cupcea) p. 246. — *Halpern, L.*, Some data of the Psychic Morbidity of Jews and Arabs in Palestine (S. Cupcea) p. 246. — *Corman L.*, Quinze leçons de morpho-psychologie (S. Cupcea) p. 369. — *Dimulescu A.*, Psihozele emoționale (S. Cupcea) p. 370. — *Davidson M.*, A study of schizophrenic performance of the Stanford-Binet scale (S. Cupcea) p. 370. — *Bárcezi Gusztáv és Ranschburg Pál*, A süketnémák egy csoportjának hallóvételéte (Francisc Fekete) p. 477. — *Carson, Ryan W.*, Mental Health through Education (A. Roșca) p. 478.

PSIHOLOGIE JURIDICĂ

S. M. Robinson, Can Delinquency be measured? (S. Cupcea) p. 119. — *Willemse W. A.*, Constitution Types in Delinquency (S. Cupcea) p. 248. — *Făcăoaru I.*, Predispoziția pentru crimă. Studiu genealogic (S. Cupcea) p. 248. — *Hirsch, M. D. N.*, Dynamic causes of juvenile crime (A. Roșca) p. 248. *Healy, W. și Bronner, A. F.*, New Light on Delinquency and its treatment (A. Roșca) p. 372. — *Di Tullio, B.*, Manuale di Antropologia e Psicologia criminale (S. Cupcea) p. 479.

PSIHOLOGIE MILITARĂ

A. Azoy, Notre méthode d'examen de l'aptitude psychophysique des pilotes aviateurs (A. Giurcă) p. 119. — *Fr. Agostino Gemelli*, Observations sur la sélection des pilotes aviateurs (A. Giurcă) p. 121. — *Atanasaiu C.*, Psihotehnica în armatele streine (A. Giurcă) p. 249. — *Atanasaiu C.*, Raționalizarea în armată (A. Giurcă) p. 250. — *Simoneit M.*, Wehrpsychologie (A. Giurcă) p. 373. — *C. Atanasaiu*, Psihotehnica în Armata română (A. Giurcă) p. 480. — *C. Rădulescu-Motru*, Sufletul ostășesc (A. Giurcă) p. 481.

METODOLOGIE

I. M. Nestor, Diagnosticarea inteligenții copiilor între 9 și 14 ani (N. Mărgineanu) p. 123. — *G. C. Bontilă*, Tehnica testelor psihologice (N. Mărgineanu) p. 127. — *R. A. Fisher*, Statistical Methods for Research Workers (N. Mărgineanu) p. 129. — *Fisher R. A.*, The Design of Experiments (N. Mărgineanu) p. 129. — *L. L. Thurstone*, The Vectors of Mind (N. Mărgineanu) p. 130. — *Terman L. M.* și *Merril M. A.*, Measuring Intelligence (A. Roșca) p. 251. — *Georgescu-Roegen N. St.*, Metoda statistică. Elemente de statistică matematică (N. Mărgineanu) p. 252. — *Muster D.*, Corelația (N. Mărgineanu) p. 374. — *Jeju V. G.*, Intellect și motricitate (N. Mărgineanu) p. 377. — *Maller J. B.*, Character and personality tests (A. Roșca) p. 378. — *Făcăoaru I.*, Elemente de Antropologie (S. Cupcea) p. 378.

DISCUȚII

Pe marginea unor recenzii (N. Mărgineanu) p. 253.

NOTE ȘI INFORMAȚII

(pp. 130—134, 267—272, 380—386, 438—487).

R É S U M É S

(pp. 135—150, 273—278, 387—395, 488—505).

INDEX PE MATERII

- Accidente 111.
Adolescența 105, 107
Antropologie 378
Aptitudinea mecanică 113
Atitudini sociale 10—32, față de naționalism și internaționalism 438—455, față de tradiție și progres 333—340
Atitudinile studenților 463.
Biotipologie 151—180, 234, 235, 359, 369 și crimă 151—180.
Cinematograful, influența sa asupra copiilor 109—111
Conducerea la copii 417—437
Configurația 104
Constituția biopsihică 151—180, 248 și criminalitatea 151—180
Corelația 374
Crima, aspectul ei social 341—352, 372 și constituția biopsihică 151—180, cauzele ei dinamice 248, predispoziția pentru 248.
Datoria la copii 66—75
Debilitatea mintală 239
Delincvența 119, 151—180, 248, 341—352, 372
Disciplina la copii 66—75.
Dresarea câinilor 364
E. editatea 358, și mediul 358, la gemeni 359
Expertiza psihologică 55—65
Evoluția psihică la animale 76—90.
Familia 105, 297—319, 344—346
Funcțiunea în psihologia comparată 320—332.
Gândirea 104
Gemenii 359.
Integrarea psihică 181—194
Inteligența 123, 127, 251, și motricitatea 377.
Interesele 33—42
Învățarea 103, 364
Igiena mintală 117.
Manuale de psihologie generală 100—103, 103—104, diferențială 464—465, socială 357, 358, evolutivă și comparată 108, 237, 467, anormală și patologică 364, educației 240, 468, economică 112, 367, 368, 243, medicală 114, 116, 118, 364, 369, juridică 372, 479, militară 373, statistică 129, 130, 252
Măsurarea atitudinilor sociale 10—32, inteligenții 251
Maturitatea 237
Mediul 358, familiar 297—319 și creșterea 361
Memoria în turburările mintale 195—198
Metoda experimentală 129, statistică 129, 130, 252, 374, 377
Motivația psihologică 465
Motricitatea 107, 377.

VIII

- Onestitatea 199—217
Organizarea științifică a muncii 367
Orientarea academică 43—54, 366, 367
Orientarea profesională 91—100, 112,
353—358, 367, 368, 473.
- Paralelismul sociologic 461—462
Patologie mintală 246
Pedagogie 468
Personalitatea 117, 353—355, 401—416,
456—458
Psihiatrie 114, 116
Psihologia ca știință rațională cantita-
tivă 284—296
Psihologia italiană 460—461
- Psihologia militară 218—225
Psihologia și viața 228
Psihozele emoționale 370.
- Radio, psihologia sa 230
Reclama, psihologia ei 243
- Scara Binet 251, 370
Schizofrenia 370
Selecția aviatorilor 119, 121, 249
Selecția profesională 112, 367
Surdmutismul 477.
- Teoria psihologiei ca știință 284—296
Teste 123, 127, 238, 251, 378
Tipologie 359, și crimă 151—180, 248.

INDEX PE AUTORI

- Abramson J. 107—108.
Achucarro 270.
Adams J. 191, 245.
Adelberg H. 422, 436.
Adler A. 349.
Allport Fl. 12, 14, 15, 31, 440, 455, 463—464.
Allport G. W. 31, 182, 183, 190, 191, 192, 193, 212, 216, 230—234, 272, 277, 334, 336, 340, 380, 395—402, 403—416, 441, 455, 456—459, 488—502.
Amar J. 96, 99.
Amiel 404, 491.
Anastasi A. 464—467.
Anderson D. L. 113—114, 158.
Andersen 123.
Apfelbach 359.
Arcan T. 91—99, 112—113, 114, 149—150, 367—369, 487.
Aristot 353, 354, 405, 492.
Armeanca 261.
d'Arsonval 62.
Atanasiu C. 227, 249—251, 480—481, 483.
Azoy A. 119—121, 219, 227.
Babcock H. 371—372.
Babeş V. 270.
Bain 12, 31.
Baker J. 342.
Balet G. 270.
Bălan N. 487.
Baley S. 59.
Băncilă V. 267, 483.
Barbara 359.
Barbellion 413, 499.
Barbu Z. 100—103, 105—106, 199—217, 228—230, 272, 276—277, 353—357, 358, 456—459, 461—463.
Bárcki G. 477—478.
Barth 91.
Bayes T. 253.
Baumgarten F. 95, 99, 112—113, 250.
Bedreag-Comişel 268.
Benari L. 269.
Benedetti P. 235, 237.
Beneke 359.
Beniuc M. 76—90, 103—105, 108—109, 149, 237—238, 269, 272, 299, 319, 320—332, 467—468, 486.
Benjamin J. D. 238—239.
Bennet M. E. 366—367.
Benussi V. 59.
Bercovici 350.
Bergson H. 230.
Binet A. 33, 61, 107, 108, 222, 230, 251, 254, 272, 359, 370, 371, 480.
Bingham 33, 42.
Blumer H. 109, 111.
Blocq P. 270.
Bogdan A. I. 267, 268.
Bogdan V. 268.
Bogardus 11, 14, 15, 31, 440.
Bogen 272.
Boll M. 480.
Bologa L. 383.
Bontilă G. C. 127—129.

X

- Boremans-Ponthiere 99.
 Bornhardt 360.
 Boswell 413, 499.
 Bounak 359.
 Bowler 158.
 Bowley 129, 252, 261.
 Brăileanu T. 483.
 Brătescu-Voinești 216.
 Bridgam 157, 158.
 Brock 322, 332.
 Broich K. 427, 428, 433, 436.
 Brommauer W. 424, 436.
 Bronner A. 153, 157, 158, 180, 248, 372.
 Brouardel 270.
 Brown 261.
 Brueckner G. K. 87, 89.
 Brugsch 236, 359.
 Bruyère J. de la, 457.
 Bryant 359.
 Bühler Ch. 69, 71, 237—238, 418, 419,
 423, 436, 470.
 Buicliu 270.
 Burgess E. W. 11, 31, 105—106, 343,
 344, 352.
 Buricescu I. F. 267, 268.
 Burnham W. H., 182, 183, 184, 185, 193.
 Burt C. 158, 164, 180, 239—240, 248.
 Burt E. F. 59, 243—246.
 Buttgerit H. 427, 428, 437.

 Calarezo C. 267.
 Cameron E. 114—116.
 Cantril H. 230—234, 340.
 Caragiale L. 341.
 Cardenal 120.
 Carlson 334, 335, 340.
 Carson R. 478—479.
 Cassanova 244, 415, 499.
 Cattell 253, 254, 291.
 Caussé R. 235, 236.
 Cazzaniga 133.
 Champy 235, 236.
 Chapin 304.
 Chapman 305.
 Chantemesse 270.
 Charcot J. 270.
 Charters W. W. 109.
 Chave E. J. 455.

 Chesterton G. K. 408, 495.
 Chircev A. 31, 32, 333—340, 455, 463—
 464.
 Christiaens G. 99.
 Claparède Ed. 57, 59, 64, 123.
 Claude H. 59.
 Coghill G. E. 80, 89.
 Constantinescu I. 133.
 Constantinescu S. 269.
 Copelman L. 269, 59.
 Corman L. 369—370.
 Corti 478.
 Cosmulescu I. 269.
 Costandache Gr. 487.
 Coste A. 473—476.
 Counts 304.
 Couvé R. 57.
 Crane 158.
 Cressey P. G. 109, 110, 111.
 Cupcea S. 55—65, 107—108, 114—116,
 116—117, 119, 148, 162, 170, 177,
 180, 195—198, 234—235, 235—237,
 238—240, 246—247, 276, 359—360,
 364—366, 369—370, 370—372, 378—
 379, 381, 382, 383, 479—480, 483,
 484, 485, 486, 487.

 Dale E. 109, 111.
 Darley J. G. 473—476.
 Darmois G. 252, 254, 255.
 Darwin C. R. 30, 84, 89, 229, 297, 350,
 363.
 Davidson M. 370—372.
 Davis 335.
 Dawley 168.
 Dearborn 127.
 Delacroix H. 271.
 Deniker 359.
 De Giovanni 359.
 Demetrescu S. I. 220.
 Dickens C. 409, 495.
 Dilthey 396, 397, 469.
 Dimolescu A. 269, 370.
 Dinulescu R. 483.
 Di Tullio 175, 180, 360, 479—480.
 Dodge 398.
 Drabs J. 99.
 Draser M. 31, 32, 438—455, 502—503.

- Droba D. 12 31, 340, 441, 455.
 Dryden 413, 499.
 Dujarric de la Rivière 235, 236.
 Duncker K. 104.
 Dunlap 257.
 Durkheim E. 91, 99, 425.
 Dysinger W. S. 109, 111.
- Ebaugh F. G. 238—239.
 Ebbinghaus 382.
 Eddinger 460.
 Edwards A. S. 57.
 Einstein 230.
 Elderton 260, 261.
 Elliot R. M. 113—114.
 Ellis R. I. 168, 180.
 Ellsworth F. 11, 31.
 Enke 370.
 Ewald 359.
- Faber 158.
 Făcăoaru I. 248, 378—379.
 Fechner 254, 280, 382.
 Fekete F. 477—478.
 Fernald 158, 168.
 Fields P. E. 108.
 Findlay 362.
 Fischer R. A. 129—130, 252, 261.
 Flack 123.
 Flaubert 404, 491.
 Floru C. 267.
 Folsom 11, 31.
 Fontègne J. K. J. 99.
 Fouillée 359.
 Franz 195.
 Freeman F. N. 358—359.
 Freud S. 115, 134, 229, 354.
 Freyer D. 33, 34, 35, 36, 42.
 Fuxloch K. 433, 436.
- Gad, de 70.
 Gallilei 355.
 Galton 128, 253, 254, 272, 337, 338, 375,
 376, 398, 451, 457.
 Garrett 41, 129, 253, 261.
 Garrison 334, 340.
 Gauss 13, 24, 25, 126, 128, 174, 235,
 256, 261, 275, 290, 338, 375, 376,
 449.
- Gelma E. 59.
 Gemelli A. Fr. 121—123, 219, 227, 235,
 236, 460, 461.
 Georgescu R. N. St. 129, 252, 256.
 Georgiade 269.
 Ghidionescu Vl. 267. ✓
 Gilbert 270.
 Gilliand A. R. 84, 89.
 Giossan E. 269.
 Giurcă A. 119—121, 121—123, 218—
 227, 249—251, 277—278, 373—374,
 460—461, 480—481, 481—482.
 Goddard H. H. 157, 180.
 Goethe 397.
 Golgi 460.
 Goring C. 153, 168.
 Gorphe F. 56, 57, 59, 64.
 Gosse E. 413, 399.
 Grey F. C. 380.
 Gross H. 57.
 Grote 360.
 Gruhle W. 365.
 Guilford J. P. 129, 253, 261, 319.
 Guillaume P. 104—105.
 Gulliksen 287.
 Gundlach R. H. 175, 176, 180, 274, 360.
 Gurevitch 107.
 Gusti D. 461—463.
- Haeckel 77.
 Hahn H. 57.
 Haines 157, 158.
 Hall 158.
 Halpern L. 246—247.
 Hartshorne 200, 202, 203, 209, 210, 211,
 212, 213, 216, 217, 276, 277, 458.
 Hațieganu I. 487.
 Hauser Ph. 109, 111.
 Hayes 168.
 Head H. 197, 198.
 Healy W., 153, 158, 180, 248, 346, 352,
 372.
 Heffner G. 270.
 Heidbreder E. 113—114.
 Heinroth O. 86, 89.
 Hellpach W. 358.
 Helvetius 470.
 Henry 158.

XII

- Hepner H. W. 476—477.
 Heron W. T. 108.
 Herrmann G. 433, 437.
 Hertwig 81.
 Hertz M. 324, 332.
 Hesketh 175, 177, 360.
 Hetzer H. 421, 422, 436.
 Heymans 359.
 Hickman 157.
 Hill 157.
 Hirsch M. D. N. 248—249.
 Hobhouse L. T. 84, 89.
 Hoche A. 57, 64.
 Holaday T. W. 109, 110.
 Hollander B. 180.
 Hollingworth H. L. 154, 193, 243, 245.
 Holzinger K. Y. 129, 253, 263, 358-359.
 Hooley 305.
 Hopkins T. L. 193.
 Hornborstel 324, 325, 332.
 Horneŧ T. 384, 387.
 Horst V. der 370.
 Hotteling 263.
 House R. 59.
 Hübsch L. 422, 433, 437.
 Hull 114.
 Hunt J. Mc. V. 195, 198.
 Hurhgiŧiu V. 180.

 Ionaŧiu L. 60, 65, 195—198, 269, 270, 276.
 Ionescu N. 267.
 Ionescu-Siseŧti 383.
 Isăceanu R. 268.
 Izraeli 334, 340.

 Jackson, Hughlings 191, 192.
 Jaensch E. 116, 122, 182, 183, 194, 275, 359, 360.
 James 470.
 Janet P. 229.
 Janney E. Y. 240—243.
 Janovskaja Ch. 421, 436.
 Jeju V. G. 377.
 Jenkins Th. N. 237—238, 467.
 Judd 212.
 Jung C. G. 132, 229, 359, 466, 467.
 Kalinderu 270.

 Kanner L. 116—117.
 Kant E. 266, 470.
 Katz D. 12, 455, 463—464.
 Kehrer F. 365.
 Kelley 114, 129, 158, 252, 253, 254, 259, 261, 263, 264, 291.
 Kernbach M. 55, 65, 133, 162, 180.
 Key E. 470.
 Keynes 129.
 Kibler 370.
 Kiesow 460.
 Kilpatrick 479.
 Klages 396, 397.
 Koffka K. 79, 90, 104, 301, 302, 319, 382.
 Köhler W. 88, 90, 104, 105, 302, 323, 324, 332, 382, 383, 397, 398, 469.
 Kornhauser 304.
 Kossovitch 235, 236.
 Kretschmer E. 57, 58, 59, 65, 172, 173, 175, 179, 180, 359, 360, 369, 370, 457.
 Kriszat 328, 332.
 Krueger F. 83, 90.
 Kuhlman 123, 124.
 Külpe 460.
 Kurtz 257.

 Lahy B. 42, 120, 123.
 Laignel-Lavastine 59.
 Lamarck 297, 477.
 Landescu 346, 349, 352.
 Laplace 254.
 Larson J. A. 57, 59, 65.
 Lashley 182, 194, 195, 288.
 Leclerq 133.
 Leibniz 254.
 Le Garrec S. 107—108.
 Legendre R. 198.
 Leib A. 427, 428, 430, 433, 436.
 Leonard W. E. 413, 499.
 Lewin K. 206, 217, 321, 332, 353—357, 382.
 Liddell H. S. 108.
 Lipmann 97, 272.
 Lismann 323, 332.
 Lochte 133.
 Lockart 413, 499.

- Locke 470.
 Lombroso C. 151—153, 175, 341, 360,
 479.
 London J. 348.
 Lorenz K. 84, 90.
 Loutit C. M. 118—119.
 Lungu C. 269, 270.
 Lyons 288.

 Mac Ado 349.
 Mac Auliffe 359, 360.
 Mac Cracken 479.
 Mac Dougall 33, 180, 191, 195, 457, 470.
 Macrae A. M. A. 368—369.
 Maier N. R. F. 467—468.
 Malapert 359.
 Maller J. B. 217, 377—378.
 Manoil A. 97, 99, 460, 461.
 Manouvrier 359.
 Maqnet 99.
 Marbe 57, 65.
 Mărgineanu E. 31, 32, 455.
 Mărgineanu N. 10—32, 99, 109—111,
 123—127, 127—129, 129—130, 132,
 144—145, 217, 230—234, 252—253,
 264, 266, 267, 272, 281, 313, 319,
 337, 338, 339, 340, 341—352, 357,
 374—377, 381, 382, 383, 438, 444,
 446, 455, 483, 484, 485, 486, 487,
 503.
 Marica G. M. 417—437, 503—505.
 Marie P. 270.
 Marinescu G. 59, 269, 270—271.
 Marinescu N. 487.
 Marquis D. 109, 111.
 Martin R. 378.
 Martius 369.
 Mataja 243.
 Mateer 158.
 Mateş E. 383.
 Mathes 360.
 May A. M. 200, 202, 203, 209, 210, 211,
 212, 213, 217, 276, 277, 458.
 May M. M. 109, 110.
 Mazel P. 95, 99.
 Meggendorfer F. 365.
 Mercer E. O. 368—369.
 Merrill M. A. 251.

 Messer 272.
 Meumann E. 469.
 Meyer A. 116.
 Michels R. 417.
 Mihăilă 268.
 Miller V. L. 109, 111.
 Miner 158.
 Minovici M. 55.
 Minovici N. 57, 65, 384, 487.
 Mira 120.
 Mises 252.
 Moede W. 60, 65, 120.
 Mohr 175, 176, 180, 274, 360.
 Moldovan I. 235, 378.
 Monchamps E. 99.
 Montandon 359.
 Moore T. 195, 198, 334, 335, 340.
 Morgan 253.
 Moss 108—109, 467.
 Mueller 133.
 Munz E. 370.
 Mureşan C. 267.
 Murchison C. 12, 180.
 Murphy G. J. 12, 31, 357, 436.
 Murphy L. B. 12, 31, 357.
 Master D. 125, 253, 255, 256, 257, 258,
 259, 260, 261, 262, 374—377.
 Müller G. E. 382.
 Münsterberg 250.
 Myers C. S. 99.

 Naccarali S. 360.
 Narly 267, 468—472.
 Natrop 463.
 Nestor I. M. 123—127, 262, 263, 266,
 267, 269.
 Newcomb T. M. 31, 357, 436.
 Newmann H. H. 358—359.
 Nietzsche 470.
 Nisipeanu 268.
 Nistor I. 131.
 Novelli G. 123.
 Noyer B. 95, 99.
 Nussbaum 460.

 Oakley C. A. 368—369.
 Obregia A. 133, 134, 269.
 Odobleja St. 483.

XIV

- Onicescu O. 252, 265, 266.
 Orata 212.
 Ordhal 158.
 Ornstein J. 384, 487.
 Otis 129, 157.
 Ozeretzki N. 107—108, 236.
- Page J. 246—247.
 Parell 477.
 Parhon C. I. 382, 384, 487.
 Park R. 11, 31.
 Parten M. 420, 421, 436.
 Paterson D. 113—114, 372, 473.
 Pascal 254, 370.
 Paton 362.
 Paulhan 359.
 Pavelcu V. 269.
 Pavlov 116.
 Payne 109.
 Pearson 41, 108, 126, 129, 132, 260, 315,
 361, 374, 375, 376, 377.
 Pende N. 58, 172, 173, 175, 179, 180,
 235, 236, 359, 360, 369.
 Penrose 236.
 Perkins 324, 332.
 Perret J. 95, 99.
 Peters C. C. 109.
 Petersen R. C. 109, 110, 441, 455.
 Petrescu H. 267.
 Piaget 419.
 Piéron H. 125, 198, 255.
 Pietrusky F. 133.
 Pintner R. 47, 54, 157, 180, 372.
 Piorkowski 310.
 Plato 266.
 Pojoga N. 383.
 Ponso M. 235, 236.
 Popescu I. 269, 383.
 Pressey L. S. 240—243.
 Proust 404, 491.
 Purdy D. M. 108.
 Puşcariu E. 56, 65.
 Pyle 157.
- Quetélét 235, 275.
 Queyrat 359.
- Rădulescu-Motru 57, 65, 127, 253, 262,
 265, 267, 269, 481, 482, 483.
- Rădulescu-Pogoneanu 267.
 Rădulescu-Pogoneanu A. 267.
 Ralea D. M. 228—230.
 Râmneanţu P. 234—235.
 Ranschburg P. 477.
 Raven 236.
 Reininger K. 422, 427, 428, 433, 436,
 437.
 Renshaw S. 109, 111.
 Ribot Th. 191, 192, 194, 197, 198, 275,
 359.
 Rice St. 12, 31.
 Richmond 158.
 Rieffert 227, 219.
 Rietz 129.
 Ritter 158.
 Rittershaus E. 365.
 Robinson S. M. 119.
 Rohden F. v. 180, 360.
 Romanes G. J. 84, 90.
 Rombach 423, 424, 425, 437.
 Roşca A. 33—42, 59, 62, 65, 99, 111—
 112, 117—119, 145—146, 156, 159,
 165, 170, 180, 181—194, 198, 248—
 249, 251, 225—259, 274, 275, 372,
 377, 378, 381, 382, 478—479, 483,
 484, 485, 486, 487.
- Rosenfeld M. 365.
 Rostan 359.
 Rousseau 413, 470, 499.
 Ruckmick C. 109, 111.
 Rusu L. 66—75, 148—149, 272.
- Salade D. 464—467, 476—477.
 Saldana G. 180.
 Sanders S. B. 361—363, 297, 319.
 Sandiford 470.
 Săndulescu M. 268.
 Sarris E. G. 328, 332, 364.
 Schiller 324, 325, 332.
 Schneirla T. C. 467—468.
 Scholz W. 365.
 Schopenhauer 470.
 Schreider E. 180, 359—360.
 Schwesinger 296, 319.
 Şerban F. 269.
 Şerbănescu V. 483.
 Serieux P. 270.
 Shaffer 181, 188, 194.

- Shaud 457.
 Shaw R. C. 119, 346.
 Shephard I. F. 108.
 Sherrington 190, 194.
 Shuttleworth Fl. I. 109, 110, 217.
 Sigaud 359, 360.
 Simon 61, 107, 108, 251, 480.
 Simoneit M. 373, 374.
 Sims V. M. 303, 304, 305, 309, 310,
 318, 319.
 Sirca L. 268.
 Slawson 158, 180, 248, 153.
 Socrate 476.
 Soler 120.
 Sollier P. 99.
 Sosset M. 195, 198.
 Souques 270.
 Spearman 48, 108, 130, 194, 235, 236,
 253, 254, 255, 263, 264, 266, 291,
 315, 374, 375.
 Spencer 471.
 Spranger 47, 359, 396, 397, 470.
 Stănescu 59, 269.
 Starch 243, 245.
 Ștefănescu Goangă 1—9, 52, 65, 78, 80,
 93, 99, 135—144, 151—180, 198, 220,
 267, 273, 274, 279, 381, 384, 483,
 485, 486, 487, 488.
 Stekel 185.
 Stendhal 271.
 Stern W. 57, 59, 83, 90, 100—103, 123,
 271—272, 397, 398, 456, 457, 459.
 Stertz G. 365.
 Stilller 359.
 Stockard 359.
 Stoddard 109, 110.
 Stoenescu 269, 270, 383, 384.
 Stone C. L. 47, 54.
 Stone C. P. 108.
 Strauss E. B. 132.
 Strong E. 35, 42, 243.
 Stuart Mill 253, 457.
 Stumpf C. 382—383.
 Sudețeanu 91, 99.
 Symonds P. M. 34, 36, 42, 303, 319.
 Teophrast 405, 406, 407, 457, 492, 493,
 494.
 Terman L. M. 33, 35, 251, 366, 371.
 Tesoro 59.
 Tetu G. 268.
 Thakeray 408, 495.
 Theodosiu D. 267, 268.
 Therinot 270.
 Thelle B. M. 441, 455.
 Thiers 113.
 Thomas D. S. 166, 180, 334.
 Thomas W. J. 11, 31, 166, 340, 341.
 Thomsen 133, 180.
 Thomson G. 261.
 Thorndike G. L. 36, 42, 84, 85, 90,
 103—104, 108, 114, 132, 211, 253,
 254, 266, 291, 458, 469.
 Thurstone L. L. 15—32, 109, 110, 130,
 131, 132, 144—145, 253, 254, 255,
 259, 261, 263, 264, 266, 279—283,
 284—296, 334, 335, 340, 376, 380,
 440, 441, 445, 446, 452, 455, 503.
 Tinklepaugh O. L. 109.
 Todoranu D. 43—54, 146, 147, 217,
 240—243, 245—246, 297—319, 361,
 363, 366—367, 381, 382, 468—472,
 486, 487.
 Tolman E. Ch. 108, 301.
 Tomescu P. 133, 269, 384, 487.
 Toops H. 113, 114.
 Toulouse Ed. 56, 65, 125.
 Tourette, Gilles de la, 270.
 Trasher F. M. 109, 110, 111, 346, 352,
 427, 437.
 Trotha 219, 227.
 Tryon R. C. 108.
 Tschernorutzky 359.
 Uexküll J. K. 84, 90, 298, 299, 302,
 319, 328, 332.
 Urban 253, 254.
 Urbatschisch 477, 478.
 Urechia C. 370.
 Vandervest G. 99.
 Varendonck J. 419, 436.
 Veraguth O. 365.
 Verne J. 234.
 Vernon H. 111, 112, 212, 239, 277.
 Vetter G. B. 340.

XVI

- Viola 172, 174, 175, 179, 180, 235, 237,
359, 360, 480.
Viteles M. S. 99, 367—368.
Volkelt 84, 86, 90.
- Wallin W. 117—119, 184, 185, 186, 187,
194.
Walther F. K. 365.
Warden C. 237—238, 467.
Warner L. H. 237—238, 467.
Warren 259.
Watson 116.
Weber W. 59, 65, 280.
Weismann 235, 236.
Wells H. G. 413, 499.
Werner H. 83, 90, 149.
Wertheimer 104, 382, 408, 495.
Wertheimer F. I. 175, 177, 360.
Wetther 334.
Weygandt W. 364—366.
Wheeler 324, 332.
- Widal 270.
Willemse W. A. 177, 180, 248, 274, 360.
Willes K. E. 289.
Williams 157, 304.
Wilson E. B. 264, 361.
Windelband 399.
Wislitzky S. 422, 436.
Wojtusiak R. J. 87, 90, 325, 332.
Wolfe A. B. 334, 340.
Woodworth 35.
Wundt W. 229, 382.
- Yerkes M. R. 227.
Yoakum S. C. 227.
Young K. 11, 32.
Yule 129, 252, 261.
- Zapan Gh. 267, 268, 383.
Zenck St. 279.
Znaniecki Fl. 11, 31, 334.
Zweig St. 404, 499.

REVISTA DE PSIHLOGIE TEORETICĂ ȘI APLICATĂ

Director : Prof. FL. ȘTEFĂNESCU-GOANGĂ

Vol. I.

Ianuarie-Martie 1938

No. 1

CUVÂNT ÎNAINTE

Știința începe cu sfortarea omului de a înțelege și stăpâni lumea în mijlocul căreia trăește. Această sfortare s'a îndreptat cu predilecție, multe secole dearândul, spre lumea externă neînsuflețită, târziu de tot spre lumea ființelor vii și abia în ultima vreme spre om și lumea lui internă.

Directiva acestei sfortări a fost impusă omului de două serii de fapte care s'au suprapus, întărindu-se reciproc:

1. de ordinea descrescândă a priorității nevoilor sale vitale;
2. de ordinea crescândă a complexității și instabilității fenomenelor de cercetat.

Ca să trăiască, omul a fost silit înainte de toate să cunoască și să cucerească lumea forțelor materiale, apoi pe aceea a ființelor vii și numai în urmă de tot pe aceea a propriului său organism și a vieții sale interioare. Această ordine a cunoașterii, impusă de nevoile reale ale existenței, a fost înlesnită de ordinea simplității fenomenelor supuse procesului de cunoaștere.

Știința s'a ocupat la început cu fenomenele lumii materiale pentru că acestea sunt mai ușor de studiat, fiind mai simple și mai puțin schimbătoare, deci mai accesibile observării și experimentării decât fenomenele vieții, care sunt extrem de complexe și într'o continuă mișcare și transformare. În afară de aceasta ființele vii se pretează cu mult mai greu la observare și experimentare, care sunt metodele fundamentale de investigație științifică.

Între fenomenele vieții, cele mai greu de studiat sunt acelea care isvorăsc din însăși ființa umană, nu numai fiindcă sunt cele mai complicate, mai variate și mai schimbătoare dintre toate fenomenele vieții, ci și prin aceea că sunt cele mai puțin accesibile metodelor de cercetare de care dispune știința. Ceeace ne este îngăduit să facem cu corpurile neînsuflețite și cu diferite ființe, aparținând lunei animale, nu ne este permis să facem cu organis-

mul uman. Știința nu poate face din om un cobai de experiență, supunându-l la tot felul de încercări și experimentări pentru a surprinde și fixa unele din multiplele aspecte ale manifestărilor sale vitale și spirituale. Grație acestor împrejurări științele materiei neînsuflețite, Fizica, Chimia, Astronomia, Mecanica, etc., au luat o dezvoltare și un avânt neasămuit, în vreme ce științele ce se ocupă cu problemele vieții în general și cu studiul naturii și conduitei omului în special, au rămas cu mult în urma celor dintâi.

Acest succes imens al științelor materiei a avut urmări epocale asupra destinului omenesc. Cuceririle, pe care ele le-au făcut în domeniul cunoașterii lumii neînsuflețite, tainele pe care au reușit să le smulgă naturii și mai ales aplicările atât de întinse și variate ale acestor cuceriri au modificat profund condițiile de trai ale omului, dând naștere la o nouă civilizație, în care tehnica bazată pe utilizarea rațională a forțelor naturii și a materiei inanimate joacă un rol hotărâtor. Caracterul esențial al acestei civilizații este mecanismul dus la exces în toate direcțiile activității umane, în producția economică, în mijloacele de transport și comunicații, în transmiterea gândurilor prin grai și scris, în felul de a locui și a ne alimenta, în raporturile noastre sociale, chiar și în felul nostru de a gândi și a ne comporta. Imensele speranțe pe care umanitatea le-a pus în civilizația modernă nu s'au realizat însă, fiindcă ea n'a izbutit să aducă omului nici un plus real de fericire socială și individuală, nici o creștere a puterii sale intelectuale și morale, nici o mai bună organizare economică și socială, capabilă să-i asigure potențarea și dezvoltarea liniștită a vieții sale spirituale. Deși producția economică s'a mărit în proporții nebănuite, deși nivelul vieții materiale s'a ridicat, totuși omul este mai nemulțumit și mai copleșit de griji, existența sa este mai nesigură, mai greu de susținut și mai expusă decât oricând la o serie nesfârșită de crize economice și sociale, care-l țin într'o continuă stare de tensiune și de neliniște.

Supus la tot felul de schimbări și transformări, ce se precipită într'un ritm din ce în ce mai rapid, grație numărului mereu crescând al descoperirilor și invențiilor tehnice, omul devine din ce în ce mai desorientat și mai nesigur atât de viitorul lui cât și de rostul vieții sale.

Civilizația modernă bazată pe tehnică și mecanizarea vieții n'a reușit așa dar să facă pe om nici mai bun, nici mai drept, nici mai înțelept. Ea n'a adus cu sine nici înălțarea, nici înobila-

rea vieții sufletești, ea n'a putut să realizeze un progres real al culturii umane.

Rezultatul acesta negativ se datorește faptului că civilizația modernă este în bună măsură rezultatul întâmplător și unilateral al descoperirilor și înfăptuirilor tehnice ale științelor materiei neînsuflețite. Ea nu este o creațiune chibzuită a omului, bazată pe cunoașterea temeinică și obiectivă a naturii sale, a izvoarelor și a directivelor firești ale activității sale. Ea n'a plecat nici dela cunoașterea pozitivă a omului și a trebuințelor sale trupești și sufletești, și nici n'a fost înfăptuită din dorința de a perfecționa și înobila ființa umană, ea nu este deci o civilizație făcută după chipul și făptura noastră adevărată, de aceea ea nu corespunde firei noastre, nu ni se potrivește și nu ne prieste.

Științele ce se ocupă cu studiul materiei neînsuflețite nu cunosc întreaga realitate, ci numai o parte redusă din ea, pe cea materială, ele ignorează cea mai însemnată parte a realizării, pe cea a ființelor vii și îndeosebi pe aceea a omului. Aplicațiile lor n'au fost mai nici odată determinate de considerații de un interes superior umanitar, de aceea civilizația care s'a clădit pe cunoștințele și descoperirile lor este o civilizație fragmentară, lipsită de viață și nepotrivită cu cerințele și aspirațiile naturale ale ființei noastre.

Omul n'a reușit să înfăptuiască o civilizație mai prielnică și mai potrivită cu firea și condițiunile sale naturale de viață, o civilizație după măsura sa, fiindcă i-au lipsit cunoștințele pozitive asupra propriei sale naturi. Numai o cunoștință profundă și exactă despre noi înșine, ne va da putința să eșim din greul impas în care ne-a adus civilizația modernă, înlăturând din formele ei tot ceea ce este nepotrivit și dăunător firii noastre. Ea singură ne poate desvălui legile care guvernează natura și activitatea ființei noastre, luminându-ne astfel căile pe care trebuie s'o dirijăm, în condițiile optime de dezvoltare, pentru a ne reconstrui și a modifica mediul în sensul ce ne este favorabil. Se impunea deci o modificare radicală de orientare. Omul trebuie să-și concentreze într'o măsură cu mult mai mare ca până acum atenția asupra sa însuși, asupra activității organismului său și a vieții sale interioare, străduindu-se cu toate mijloacele ce-i stau la îndemână să pătrundă în rosturile cele mai adânci ale ființei sale.

Știința trebuie să ia alt drum. În deosebire de trecut, ea trebuie să se îndrepte în mod hotărât dela lumea fizică, către cea bio-

logică și spirituală și să studieze cu predilecție nu materia neînsuflețită, ci manifestările vieții în general și natura psihobiologică a omului în special, fiindcă de cunoașterea cât mai exactă și cât mai desăvârșită a puterilor noastre organice și spirituale, a constituției noastre psihobiologice și a relațiilor noastre cu mediul fizic și social înconjurător depinde nu numai sporirea forțelor noastre și a puterii noastre de creație, ci și viitorul rasei și culturii umane.

Această nouă orientare începută destul de timid în secolul trecut a luat o dezvoltare considerabilă în secolul în care trăim. Studiul vieții în general și al naturii umane în special devine, pe zi ce trece, obiectul de predilecție al științei contemporane. Dacă secolul al XIX-lea se poate numi cu drept cuvânt secolul științelor naturii și al tehnicii materiale, secolul al XX-lea va fi cu siguranță secolul științelor vieții și al tehnicii biologice și spirituale.

În noua orientare luată de științele vieții, omul devine din ce în ce mai mult obiectul principal al cercetărilor și preocupărilor științifice. El a început să fie studiat cu aceeași obiectivitate, cu care știința studiază fenomenele naturii și manifestările vieții la plante și animale. Omul însă este o ființă de-o extremă complexitate, iar manifestările sale sunt extrem de variate și complicate. Din această pricină el nu poate fi prins dintr'odată în toată totalitatea lui și în toate relațiile sale cu mediul fizic și social în care trăește. Pentru a-l cunoaște trebuie să-l studiem în feluritele lui aspecte și manifestări și din diferite puncte de vedere: anatomic, fiziologic, psihologic, social, etc. și în multiplele lui raporturi cu mediul înconjurător. Fiecare studiu făcut dintr'unul din punctele de vedere enumerate mai sus, constituie obiectul unei științe și se efectuează cu metode proprii fiecăreia din ele. Dar pentru a dobândi cunoștințe exacte și unitare despre om și despre legile care guvernează activitatea sa, fiecare aspect al naturii și activității ființei umane trebuie studiat în strânsă legătură cu restul celorlalte aspecte, iar cunoștințele dobândite de fiecare știință în parte, prin cercetări și metode variate, trebuie să fie sintetizate și orânduite într'un sistem unitar de cunoștințe. Dintre toate științele care se ocupă cu studiul omului, psihologia este aceea care mai mult de cât ori care dintre ele a ajuns la acest mănunchiu unitar de cunoștințe despre natura umană și despre legile care guvernează activitatea noastră în relațiile sale cu mediul fizic și social în care trăim, pentru că ea singură a ținut seama în cercetările sale și în toate sintezele ce-a încercat până acum de toate

rezultatele obținute de celelalte științe. În afară de aceasta Psihologia nu s'a oprit numai la aspectul organic al vieții umane, cum au făcut științele biologice, sau numai la aspectul material și social, cum au făcut științele sociale, ci sprijinindu-se de o parte pe datele științelor biologice, pe Fiziologie și Genetică, iar pe de altă parte pe Sociologie și celelalte științe sociale, utilizând cu deplin succes atât metodele experimentale cât și cele statistice, a căutat să cunoască în deosebi viața interioară a omului, structura sa unitară psihologică, legile activității sale mintale și relațiile sale profunde cu mediul cultural și social în care trăește.

Cunoștințele pe care ni le procură Psihologia nu urmăresc numai un scop teoretic, de a ne satisface o curiozitate legitimă, ci și unul de ordin practic, de a ne îndruma activitatea și a ne arăta mijloacele cele mai potrivite ce ne stau la dispoziție, pentru ca, pe de o parte să putem organiza, spori și înobilă puterile noastre de creație, iar pe de altă parte să ne putem adapta mediului sau să modificăm acest mediu după cerințele ființei noastre și în sensul cel mai favorabil pentru noi.

Cunoștințele psihologice sunt astăzi indispensabile în numeroase și foarte importante domenii de activitate practică, în educație, în medicină, în viața economică și socială, în orientarea și selecția profesională, în viața juridică, în organizarea științifică a muncii și ori unde intră în joc, într'un fel sau altul, puterea de creație și activitatea practică a omului. Organizarea rațională a activității umane în toate aceste domenii ridică probleme teoretice și practice de o extremă complexitate a căror studiu și soluție implică din ce în ce mai mult cunoștințe și cercetări de ordin psihologic.

Adânc convins de rolul precumpănitor pe care psihologia îl are atât în cunoașterea teoretică a omului, a naturii și structurii sale psiho-biologice, cât și în organizarea rațională, practică a activității sale multiple, în toate domeniile ei de manifestare și ținând seama de faptul că această cunoaștere nu se referă la omul general, considerat în afară de timp și spațiu, care este o pură abstracțiune a minții noastre, ci la omul real, palpabil, la individul concret așa cum el trăește în realitate, într'un timp și mediu determinat, m'am străduit, în limita puterilor mele, să dau o cât mai mare dezvoltare studiilor și cercetărilor de psihologie teoretică și aplicată în țara noastră, îndrumându-le pe terenul solid al examinării obiective a faptelor și realităților specifice nouă, cu ajutorul noi-

lor procedee de investigație științifică: experimentul și statistica. Opera aceasta n'a fost ușoară, pentru că lucrând în teren virgin a trebuit înainte de toate să creez instrumentul fără de care nu se pot face cercetări de asemenea natură — Laboratorul de Psihologie Experimentală — să elaborez metodele de investigație, teste, chestionare, etaloane, etc., potrivite cu realitățile din țara noastră, și să formez personalul științific de care aveam nevoie.

Invingând foarte mari greutăți, am întemeiat în anul 1921, pe lângă catedra mea de Psihologie dela Universitatea din Cluj, cel dintâi laborator de Psihologie experimentală din țara noastră, pe care în anul 1922 l-am extins și transformat în Institutul de Psihologie experimentală, comparată și aplicată, pe care am reușit să-l înzestrez cu instrumentariul științific strict necesar. Am pregătit din cei mai distinși elevi ai mei o pleiadă de cercetători, specializându-i în diferitele ramuri ale Psihologiei teoretice și aplicate. Această pregătire, care constituie una din operele cu care mă mândresc mai mult, mi-a răpit mult timp și mi-a impus mari eforturi. A fost mai întâiu foarte greu să desprind din marea masă a studenților pe cei mai distinși dintre ei și să-i atrag în domeniul cercetărilor de Psihologie experimentală, care acum 15—20 de ani nu se bucurau în țara noastră de nici un fel de prestigiu, fiind aproape necunoscute. Nu mai puțin greu mi-a fost să-i determin să-și consacre activitatea lor unor cercetări de laborator, care cer pe lângă o mare efortare intelectuală și o cheltuială considerabilă de timp, fără a avea cel puțin mirajul ademenitor al unei cariere cât de modeste, dar sigure, într'o vreme când și cei mai mediocrii și mai slabi pregătiți dintre colegii lor de universitate, urmând alte discipline, puteau ajunge foarte repede în cariere rentabile, și de mare prestigiu social. Au venit și au rămas numai acei care au avut sădit în ei focul sacru al științei. După terminarea acestei pregătiri, care ca orișice pregătire științifică temeinică a durat mai mulți ani, în țară, sub directa mea conducere și a fost continuată și desăvârșită în străinătate, în alt număr de ani, la cele mai renumite Institute de Psihologie ale marilor Universități din occident, conduse de cei mai eminenti Psihologi ai timpului nostru, am început organizarea metodică și perseverentă a lucrărilor științifice de laborator și a elaborării unei serii de metode de investigație, de teste, de chestionare și fișe de observație, destinate studiului și cunoașterii individualității, măsurării aptitudinilor individuale, inteligenței, diferitelor funcțiuni intelectuale, emotivității,

conativității, temperamentului, caracterului, aptitudinilor profesionale, atitudinilor sociale, etc.

Rezultatul acestei neîntrerupte activități se poate vedea în lista celor 28 de studii și cercetări și a numeroaselor teste publicate de Institutul ce conduc, în editura sa proprie.

Pentru a desvolta și intensifica și mai mult mișcarea psihologică începută și pentru a o lărgi și populariza, am înființat în Cluj în anul 1931 o Societate de Psihologie, „având scopul să răspândească cunoștințele psihologice și să contribuie la studiile de psihologie teoretică și aplicată în toate domeniile de manifestare ale vieții individuale și sociale, îndeosebi acelea care sunt în strânsă legătură cu viața poporului român, precum și la realizări practice în toate aceste domenii“ (Art. 3 din statutele societății). Ideea călăuzitoare a societății e necesitatea fundamentării științifice și a popularizării aplicațiilor practice ale Psihologiei. Ea cuprinde patru secțiuni, corespunzătoare celor mai însemnate domenii ale Psihologiei aplicate: Psihologia educației, Psihologia economică, Psihologia juridică și Psihologia medicală.

Activitatea acestei societăți s'a desfășurat neîntrerupt, fără zgomot și publicitate neîndreptătită. Majoritatea conferințelor și comunicărilor ce s'au făcut, întemeiate în cea mai mare parte pe cercetări experimentale și studii statistice, în mediul românesc, a văzut sub o formă întregită, lumina tiparului.

Paralel cu această variată activitate în Institutul și Societatea de Psihologie din Cluj, am căutat prin conferințe, rapoarte scrise și intervenții personale să inițiez și să organizez diferite servicii de Psihologie aplicată în Armată, la Căile Ferate, la Poștă și Telegraf, la Ministerul Justiției pentru tribunalele de copii și închisorile minorilor, la Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale pentru copiii părăsiți și educația anormalilor și a debililor mintali, la Ministerul Educației Naționale pentru organizarea învățământului psihologic în școlile secundare și introducerea fișei personale pentru cunoașterea individualității elevului, în toate școlile din țară, la Ministerul Muncii pentru orientarea și selecțiunea profesională, precum și pentru organizarea științifică a muncii.

Străduințele mele și intervențiile ce-am făcut, bazate pe studii și memorii documentate, au fost într'o bună măsură încununate de succes. Astăzi afară de Psihologia aplicată în armată în deosebi în serviciul școlilor militare, la Calea Ferată, s'a organizat învățământul psihologic în școlile secundare, s'a introdus fișa

personală de observație și examinare psihologică pentru cunoașterea individualității elevului, în toate școlile din țară. S'au întemeiat două Institute Psihotehnice, unul la București, altul la Cluj, pentru studiul și organizarea muncii naționale și în legătură cu acestea s'au creiat oficii de orientare profesională. Institutul Psihotehnic din Cluj, pe care-l conduc, e în plină activitate. El a întocmit monografiile profesionale ale tuturor profesiunilor exercitate în Ardeal și Banat, a elaborat metodele și testele de examinare a aptitudinilor profesionale și a pregătit personalul științific pentru conducerea și funcționarea Oficiilor de Orientare Profesională, dintre care cele din Cluj, Arad, Timișoara și Brașov, ce depind de Institutul Psihotehnic din Cluj, înființate în luna Octombrie 1937 au început activitatea lor practică de examinare și îndrumare a ucenicilor în diferitele profesiuni, încă dela începutul acestui an.

Pentru a da un impuls și mai mare activității psihologice din țara noastră, atât în domeniul teoretic cât și cel aplicat, pentru a stimula gustul și a deștepta interesul pentru problemele și cercetările psihologice și pentru a răspândi și populariza în cercuri cât mai largi cu putință cunoștințele de psihologie și a informa lumea românească asupra mișcării psihologice contemporane din țară și străinătate, am crezut c'a sosit momentul să întemeiez și să editez o revistă care să se ocupe exclusiv cu problemele și cercetările de psihologie atât de ordin teoretic, cât și aplicat și care să fie în același timp organul de îndrumare, de coordonare și informație a mișcării psihologice a școlii ce conduc.

Revista de Psihologie teoretică și aplicată care își începe existența cu acest prim număr va căuta așa dar:

a) Să aducă o contribuție științei românești, atât în domeniul teoriei și practicei psihologice, cât și în acela al tehnicii și metodei de cercetare experimentală și statistică, printr'o serie de articole și lucrări originale, întemeiate pe materialul uman și realitățile etnice și sociale din țara noastră.

b) Să facă o operă de inițiere și precizare, referitoare la cele mai sigure și mai bune metode experimentale și statistice utilizate în cercetările psihologice și în cunoașterea individualității umane.

c) Să țină în curent pe cititorii săi cu progresul pe care Psihologia îl face dela o zi la alta, dându-le o exactă și bogată informație în toate domeniile psihologiei teoretice și aplicate.

Pentru a ușura orientarea cititorului, aceste informații vor

fi grupate după principalele ramuri ale Psihologiei teoretice și aplicate și vor cuprinde:

a) Referate generale sistematice privitoare la principalele probleme cu care se ocupă psihologia teoretică și aplicată. Aceste referate vor fi scrise de specialiști și vor fi în așa fel întocmite, ca ele să dea o privire clară și o punere la punct a problemei așa cum ea rezultă din ultimele cercetări și lucrări asupra subiectului tratat.

b) Scurte rezumate și recenzii asupra celor mai importante lucrări de Psihologie apărute în țară și străinătate.

c) Note și informații diverse asupra principalelor evenimente în strânsă legătură cu mișcarea psihologică din lumea întreagă.

Revista nu va avea caracterul unei arhive de fel de fel de articole, lipsite de coeziune și unitate, dimpotrivă, ea va fi o revistă de directivă, bazată pe o doctrină psihologică bine determinată și pe o atitudine unitară de concepție și metodă. Această unitate este asigurată prin aceea că redactorii acestei reviste sunt toți elevii mei, aparținând școalei Psihologice pe care m'am străduit s'o întemeez la Cluj. Revista va primi însă și colaborarea din afară, în măsura în care lucrările și articolele ce ni se vor trimite se vor integra în doctrina și metoda științifică pe care o reprezentăm.

Sper că străduirea ce o fac, editând această revistă, va fi apreciată în adevărata ei lumină. Nu mă bizuesc, în această nouă și temerară întreprindere, decât pe sprijinul cetitorilor și pe colaborarea și munca onestă și desinteresată a elevilor și colaboratorilor mei.

Prof. Florian Ștefănescu Goangă.

MĂSURAREA ATITUDINILOR SOCIALE

de Nicolae Mărgineanu

Prin atitudini sociale înțelegem atitudinea față de biserică, școală, stat, artă, limbaj sau oricare altă instituție socială, luată în sensul cel mai larg al cuvântului. Ele nu se referă atît la ideile noastre despre aceste instituții, cît mai ales la sentimentele, interesele și pornirile noastre față de ele. Orice atitudine e, astfel, o idee învăluită într'un sentiment și în slujba unei tendințe. Factorul important și hotărîtor e sentimentul și tendința, nu ideia. Atitudinea nu e atît ideia despre instituție, cît sentimentul și tendința față de instituție; ea e, anume, *dispoziția* de a avea o idee sau alta, de a gîndi într'un fel sau altul și nu atît ideia înșasi sau conținutul gîndirii. Ea aparține, astfel, mai mult emotivității și voinței, decît intelectualității, fiind un fenomen eminentemente emotiv și dinamic și mai puțin unul intelectual și static.

În același timp și în baza definiției de mai sus, atitudinea nu e atît ceva rațional și conștient, cît mai mult ceva irațional și inconștient, pe care rațiunea și conștiința mai mult îl justifică decît îl creiază, suferindu-i în același timp influența. E cu deosebire meritul psihanalizei de a fi insistat cu deosebire asupra acestui substrat inconștient, dinamic, al atitudinii și de a fi scos la iveală adevărata valoare a inconștientului ca factor determinant al ideilor și conștiinței. Așa numitele „complexe emotive“ nu sunt decît substratul dinamic al atitudinilor.

Prin înșasi natura ei atitudinea nu depinde, totuși, numai de individ, ci și de societate; ea nu e numai un produs al inconștientului, ci și al experienței și — prin aceasta — al culturii, luată în accepția largă a cuvîntului; ea e puntea de legătură dintre individ și societate. Distingem, deobicei, între aspectul subiectiv și obiectiv al instituției. Prin aspectul obiectiv înțelegem realitatea materială sau nematerială a instituției — sau mai bine zis, poate, a va-

lorii, a culturii —, exterioară nouă; dimpotrivă, prin aspectul subiectiv al instituției înțelegem realitatea psihologică din lăuntru nostru, adică reoglundirea valorii sau culturii în interioritatea noastră. Atitudinile sociale se referă la această realitate psihologică interioară; ele sunt trăirea în interior a culturii și instituției, așa precum cultura și instituția sunt proiectări în exterior ale trăirilor. Pornind dela trăirile interioare în spre exterior găsim instituțiile și valorile, care constituiesc în ansamblul lor cultura; pornind dela exterior la interior găsim atitudinile. De o parte avem sociologia; de cealaltă psihologia, anume psihologia socială, care leagă psihologia individuală cu sociologia. Atitudinile sociale sunt, astfel, punctul central de întâlnire și legătură dintre aceste două discipline înrudite ale vieții.

În virtutea acestei poziții, cu totul specială, a atitudinilor sociale, în baza căreia ele reprezintă adevărata cheie de boltă a legăturilor dintre psihologie și sociologie, atitudinile sociale nu sunt numai problemele cele mai de seamă ale psihologiei sociale, ci — după unii — singurele ei probleme. E teza școlii de psihologie socială dela Chicago, fondată de W. I. Thomas (12) și susținută de o serie din cele mai reprezentative figuri ale psihologiei și mai ales ale sociologiei americane, ca Park și Burgess (10), Ellsworth Faris (7), Kimball Young (18, 19, 20), Bogardus (5), Folsom (8), Znaniecki (12) etc. Grație acestei școli și acestor cercetători, precum și grație interesului crescând în psihanaliză, atitudinile sociale constituiesc azi, fără îndoială, problema cea mai cercetată și cea mai de căpetenie din psihologia socială contemporană.

Data fiind această importanță cu totul capitală a atitudinilor din punctul de vedere al psihologiei sociale, cercetătorii americani au încercat, bineînțeles, și o măsurare a lor. Articolul de față își propune (a) să rezume aceste încercări de măsurare a atitudinilor sociale, (b) să prezinte încercarea încoronată de cel mai mare succes, și (c) să precizeze în același timp și unele transformări și ameliorări metodologice esențiale, făcute cu ocazia aplicării acestei metode cantitative la noi în țară, la realitățile noastre sociale specifice.

Măsurarea atitudinilor sociale

Încercările americane de măsurare a atitudinilor sociale sunt nespuse de numeroase. Expunerea tuturor nu e în intenția noastră. Lista lor detaliată poate fi găsită cu ușurință în diferitele tratate

de psihologie socială, dintre care menționăm în deosebi pe acelea datorită soților Murphy (9), lui C. Murchison (1), Rice St. (11), precum și monografia lui Fl. Allpord și Katz (3), destinată numai acestei probleme, sau articolele de revistă scrise direct cu acest scop de către Bain (4), Droba (6) etc. Ceeace noi ne propunem e o simplă delimitare a principalelor etape, prin care opera de măsurare a atitudinilor a trecut.

a) *Etapa recensămîntului.* Măsurarea atitudinilor sociale se reduce la o simplă operație de numerotare, *census*, a persoanelor care sunt *pentru* sau *contra* unei instituții sau valori, de exemplu pentru sau contra bisericii, pentru sau contra naționalismului, pentru sau contra războiului etc. Votarea politică e o ilustrare a acestei metode. Singura deosebire dintre această votare și recensămîntul științific al atitudinilor sociale e că în cazul din urmă se iau toate garanțiile pentru o liberă exprimare a atitudinilor și pentru o justă înregistrare a lor.

Metoda e foarte simplă și expeditivă, dar și foarte rudimentară. Ea are marele neajuns de a nu putea preciza *tăria* și *intensitatea* unei atitudini. Ori e altceva a fi pentru biserică, a fi hotărît pentru biserică, a fi cu toată tăria pentru biserică, a fi cu orice jertfă pentru biserică, a fi capabil să-ți jertfești viața pentru biserică etc. În toate cazurile e vorba de o atitudine favorabilă pentru biserică. Cîte deosebire, totuși, între aceste atitudini! Metoda, deasemenea, e înafară de orice posibilitate de control statistic, referitor la gradul ei de fidelitate și validitate. Buna credință e — și poate să fie — singura garanție a obiectivității științifice. Ori buna credință de a descoperi adevărul e, de cele mai multe ori, o garanție destul de șubredă. Cercetarea cu adevărat obiectivă are nevoie de alt control și altă garanție, care să o depășească, putînd-o chiar controla.

b) *Etapa chestionarului.* Pentru a putea aprecia și tăria atitudinii, nu numai simpla ei prezență și pentru a putea aplica în același timp și metodele de control statistic, s'a preconizat chestionarul de atitudini.

Spre deosebire de vot și recensămînt, care, cu privire la una și aceeași chestiune, dă un singur răspuns, chestionarul dă mai multe răspunsuri. Pentru a se ști, de exemplu, care este atitudinea cuiva față de războiu, el nu mai e pus să răspundă pur și simplu dacă e pentru sau contra războiului, ci e întrebat dacă ar merge și el cu voe bună la războiu, pentru a-și apăra patria, dacă ar merge

chiar și la un războiu ofensiv, cînd patria sa a provocat, dacă ar merge la războiu chiar și pentru altă țară, dacă ar merge la războiu pentru simpla plăcere a războiului etc. Numărul întrebărilor cuprinse într'un chestionar se ridică la zece, douăzeci, cincizeci, o sută și uneori chiar mai multe sute. Tăria și intensitatea atitudinii se apreciază, astfel, după numărul răspunsurilor pozitive. Cu cît acest număr e mai mare, cu atît atitudinea cuiva față de războiu, naționalism, biserică etc. e socotită mai intensă și invers.

Garanția de obiectivitate a răspunsurilor în cazul chestionarului, evident, nu mai e bazată pe simpla bună credință a cercetătorului și eventual și a celui cercetat, ci pe criteriile statistice bine definite, cum sunt criteriul validității și fidelității*). În general pentruca un chestionar să fie socotit bun, cu rezultate demne de încredere, el trebuie să dea aceleași rezultate și la o a doua sau a treia aplicare. E proba *fidelității prin repetiție*. Deasemenea, dacă el este împărțit în două părți perfect egale, rezultatele unei jumătăți trebuie să corespundă cu rezultatele celeilalte jumătăți. E proba *fidelității prin înjumătățire*, pe care e bazată și proba *validității teoretice interne*. În același timp între rezultatele chestionarului și rezultatele altor posibilități de informație, singure și obiective, pe care le putem avea cu privire la aceeași atitudine, trebuie să fie o concordanță deplină. E proba *validității externe*. În toate cazurile, bineînțeles, lucrăm cu coeficienți de corelație, erori probabile etc. Distribuția și frecvența atitudinilor în populație trebuie, apoi, să se supună curbei lui Gauss sau, în orice caz, unei curbe regulate, cu caractere bine precizate etc. pentru a avea siguranța că fragmentul de populație, la care chestionarul a fost aplicat, e în deajuns de reprezentativ pentru întreaga populație, la care dorim să aplicăm concluziile. E proba curbei de variație, unanim admisă în toate științele biologice și sociale. Și așa mai departe cu alte multe criterii mai secundare de validitate ale unui chestionar.

Pentru a permite o mai justă apreciere a tăriei și intensității unei anumite atitudini chiar dintr'o singură întrebare, unii cercetători au avut ingenioasa idee de a introduce la una și aceeași întrebare mai multe răspunsuri. Pentruca aceste răspunsuri să nu fie la dispoziția arbitrară a individului, în așa fel încît fiecare

*) Vezi lucrarea noastră *Elemente de Psihometrie*. Editura Institutului de Psihologie, Cluj.

individ să răspundă în felul său, făcând imposibilă compararea răspunsurilor sale cu răspunsurile celorlalți, libertatea răspunsurilor a fost restrînsă la cîteva răspunsuri șablon, dintre care persoana chestionată avea să aleagă unul singur. Inovația se leagă în special de numele lui Fl. Allport (3) și Bogardus (5). Un exemplu. Ocupîndu-se de atitudinea Americanilor față de diferitele naționalități, în legătură cu delimitarea distanței sociale dintre aceste naționalități, socotite din punctul de vedere al Americanilor, Bogardus a întrebat astfel: „Ai fi capabil

- 1) să intri în legături de căsătorie cu un German
- 2) să ai prieten de club pe un German
- 3) să ai pe strada ta vecin pe un German
- 4) să ai în întreprinderea ta un German
- 5) să ai în țara ta cetățeni Germani
- 6) să ai pe Germani în țara ta numai ca vizitatori
- 7) să excluzi pe Germani din țara ta".

Cuvîntul German, evident, poate fi înlocuit cu acela de Francez, Englez, Rus, etc. Chestionarul, natural, nu se reduce la această singură întrebare, ci cuprinde deobiceiul cel puțin zece. Aplicarea metodelor de control statistic e, astfel, cu puțință. La fel a procedat și Fl. Allport în cercetările sale asupra atitudinilor sociale ale studenților.

Schimbarea introdusă de Bogardus și Allport însemnează, desigur, o importantă îmbunătățire și perfecționare a tehnicii de măsurare a atitudinilor sociale. Ea lasă o mai largă libertate de alegere persoanei examinate, care nu mai e silită să răspundă numai cu *da* sau *nu*, ci are libertatea, ca în limitele lui *da* sau *nu*, să-și aleagă gradul de intensitate, care-i convine.

Această ameliorare de tehnică nu e, totuși, înafară de unele obiecții, dintre care menționăm pe cea mai importantă. Intervalul sau gradul de intensitate, care separă un răspuns de celalalt, nu e egal. Diferența de tărie dintre atitudinea dela primul răspuns și cea dela cel de al doilea răspuns, din cazul de mai sus, e mult mai mare decît diferența de tărie dintre atitudinea dela răspunsul 4 și 5. La urma urmei dacă ai cetățeni streini în țară, te împaci și cu prezența lor proporțională în întreprinderi. Distanța dintre o atitudine și alta nu e prea mare. Ea e însă mult mai mare în cazul atitudinii dela răspunsul 1 și 2. E cu totul altceva să ai prieteni streini la cafenea sau la club sau să ai parteneră sau partener

străin în căsătorie! În consecință cele 7 note, care exprimă tot atâtea grade de tărie ale uneia și aceleiași atitudini, nu mai sunt egale, cum ele ar trebui ca să fie. Ori această inegalitate a lor, desigur, afectează rezultatele. Ea e un factor turbulent, care îngreuiază aplicarea controlului statistic și micșorează gradul de încredere și exactitate al rezultatelor.

O metodă, care reduce la minimum posibil această inegalitate a răspunsurilor, introducând, în același timp, o posibilitate de grație mult mai mare, precum și o serie de noi criterii statistice de validitate, cu totul noi și specifice numai măsurării atitudinilor sociale, este metoda preconizată de Thurstone (13, 14, 15, 16, 17), unul dintre cei mai mari statisticieni din științele psihologice și sociale de astăzi. Datorită ingenuității principiilor, care stau la baza acestei metode, ea s'a bucurat dela început de o foarte largă popularitate, fiind azi, fără îndoială, metoda cea mai întrebuintată în psihologia socială americană.

Metoda lui Thurstone

Metoda răspunsurilor multiple la fiecare întrebare, introdusă de Fl. Allport și Bogardus, e o metodă *rațională și apriorică*. Numărul și natura răspunsurilor erau hotărâte de dinainte după buna chibzuință a autorului, care consulta, eventual, și alți specialiști. În orice caz cel chemat să fie examinat nu avea nici un cuvânt în întocmirea ei. Cuvântul specialistului era singurul luat în considerare. În baza judecății și cunoștințelor sale el hotăra într'un fel sau într'altul și lumea era, apoi, chemată să răspundă întrebărilor din chestionar conform șablonului fixat. Thurstone are meritul de a fi chestionat validitatea acestei metode. Bunacredința și pricepera specialistului sau grupului de specialiști, desigur, a spus/el, nu poate fi pusă la îndoială. Iluzii prea mari despre ele nu trebuie, totuși, să ne facem. Specialistul, oricum, e întiu de toate om și vede lucrurile prin prisma unei anumite pregătiri, unei anumite concepții și chiar a unui anumit temperament. Obiectivitatea sa nu e nicicând deplină, ci tinde numai spre obiectivitate. Pentru a ajunge la o obiectivitate deplină rolul și amestecul specialistului trebuie redus cât mai mult cu putință. Specialistul trebuie să rămână un simplu regisor și înregistrator al faptelor și nimic mai mult. Pe scena științei faptele singure să joace, specialistul mulțumindu-se cu rolul de a le prinde graiul. Metoda lui

Thurstone e o încercare în acest sens. Încercăm să-i desprindem fazele ei principale.

a) *Colectarea opiniilor.* Atitudinile oamenilor față de diferitele instituții și valori se exprimă prin anumite opinii, formulate în anumite propoziții. Numărul și felurimea acestor propoziții e mult mai mare decât am fi dispuși să credem la prima judecată. El depășește sutele și ajunge chiar la mii. În consecință prima grijă a omului de știință trebuie să fie cunoașterea acestor propoziții, care circulă în societate, reprezentând oarecum gândirea ei în respectiva materie. În acest scop Thurstone recurge la anumite formulare speciale, care urmăresc acest scop al colectării opiniilor și care sunt distribuite în sute și mii de exemplare la persoane cât mai diferite, atât ca temperament și formație, cât și ca localitate, etc. Dăm mai jos un atare formular întrebuițat în Institutul de Psihologie al Universității din Cluj în vederea măsurării atitudinilor.

„Scopul acestui studiu e cunoașterea tuturor părerilor posibile asupra bisericii.

Mai jos urmează o serie de păreri asupra bisericii. Citește-le cu băgare de seamă și apoi scrie noi păreri deasupra liniilor dedesubtul listei. Aceste noi păreri pot fi ale tale sau ale altora. Pe noi ne interesează toate părerile cu puțință, indiferent ale cui sunt.

Părerile trebuiesc să reprezinte o anumită opinie despre biserică, care opinie să poată fi susținută sau combătută de cineva. Ele trebuiesc să fie cât mai scurte cu puțință. Să fie formulate într'o singură frază, așa cum sunt cele din listă. Caută să scrii cât mai multe păreri. Poți continua și pe contrapagină.

LISTA DE PĂRERI ASUPRA BISERICII.

Sunt convins că biserica e o instituție divină.

Consider biserica un monument al ignoranței umane.

Cred că biserica este necesară, dar ca oricare altă instituție, are și ea greșelile ei.

Socot biserica o instituție rea, care duce la strimtime de vederi, dogmatism și lipsă de toleranță.

Cred că biserica își practică destul de bine învățăturile sale și are o bună influență asupra omenirii.

Omenire fără biserică nu se poate.

Ocazional merg la biserică, dar n'am nici un interes față de ea.

Uneori cred că biserica este o instituție de mare valoare, iar alteori mă îndoiesc.

Biserica e linia mea de conducere în viață.

Am toată simpatia față de biserică și opera ei, dar pe mine să mă lase în pace.

Un om care e cu adevărat cult nu poate să recunoască și să întărească învățăturile bisericii.

Cred că biserica contribuie mult la stringerea legăturilor sufletești dintre popoare.

SCRIE NOUI PARERI.

CONTINUA PE CONTRAPAGINA.

Formularul a fost distribuit la aproximativ 500 de studenți dela toate patru facultățile. Au reînapoiat formularele aproximativ 300, fiecare student dînd în medie aproximativ 5 răspunsuri. Unii, bineînțeles, au dat 15 și chiar 20 de opinii. Totalul opiniilor obținute s'a ridicat, astfel, la aproximativ 1500.

Majoritatea opiniilor bineînțeles că se repetă. În consecință prima grijă a cercetătorului este trierea opiniilor din acest punct de vedere. Operația de triere fiind terminată peste două sute de opinii au fost găsite ca diferind unele de altele.

Unele din opiniile diferite sunt însă formulate în propoziții cu totul prea complicate și se referă la mai multe lucruri sau apreciază biserica în mod indirect, în funcțiune de alte valori și instituții, care nu au legătură logică și directă cu biserica. Aceste propoziții trebuiesc și ele eliminate. Pentru ca eliminarea să nu fie subiectivă e bine ca ea să fie făcută de mai multe persoane, anume de cel puțin trei și să se elimine numai acele păreri asupra cărora acordul tuturor e deplin. Prin această operație opiniile sunt reduse cam la jumătate, adică aproximativ 100. Ele sunt opiniile, care vor fi supuse elaborării statistice în vederea selecției opiniilor, care ne vor da forma finală a testului.

b) *Ponderarea opiniilor.* Opiniile, astfel colectate și selecționate, pot fi aranjate într'un *continuu* statistic dela opinia cea mai

defavorabilă atitudinii la opinia cea mai favorabilă, după cum ele exprimă un grad mai mare sau mai mic de favoare sau defavoare. În baza acestei proprietăți a lor, existentă în toate cazurile, opiniile pot fi gradate și notate dela 1 la numărul lor total, numărul 1 indicând opinia cea mai defavorabilă, numărul 2 opinia defavorabilă, care urmează imediat după cea mai defavorabilă, numărul 50 — să zicem — opinia mijlocie, numărul 51 prima opinie cât de cât favorabilă atitudinii, iar ultimul număr — să presupunem 100 — opinia cea mai favorabilă. În acest fel am *pondera*, adecă cîntări, gradul și poziția fiecărei opinii în continuul de opinii, care merg dela polul celor mai defavorabile la polul celor mai favorabile.

Acest procedeu de cîntărire și ponderare a fiecărei opinii în parte e, desigur, procedeul cel mai exact cu putință. Aceasta însă numai pe plan teoretic, nu și pe plan practic. În fond diferențele de grad dintre unele opinii învecinate sunt de cele mai multeori așa de mici încît o discriminare a lor în mod practic e cu neputință. În consecință ponderarea fiecărei opinii în parte trebuie înlocuită cu ponderarea pe clase de opinii.

La o atare ponderare pe clase trebuie să recurgem și din alt motiv. Exigențele de exactitate ale minții noastre, precum și exigențele practice, legate de nevoile vieții sociale, nu sunt nicicînd prea mari. Ele se mulțumesc cu cîteva clase. În foarte multe cazuri ele se mulțumesc chiar cu două clase, în majoritatea cazurilor cu 5 clase și aproape nicicînd nu cer mai mult decît zece clase. Clasificarea oamenilor în zece clase de merit e totdeauna satisfăcătoare. Ea ne ajunge în notarea inteligenții în școală și ne ajunge, bineînțeles, și în notarea oamenilor cu privire la atitudinile lor sociale.

Ținînd seama de aceste două categorii de fapte, anume de imposibilitatea practică a ponderării fiecărei opinii în parte și de modestia exigențelor noastre mintale și practice, care de obicei se mulțumesc cu 4,5 sau 6 clase de merit, rang, poziție și nu depășesc nicicînd 10 clase, Thurstone a adoptat sistemul cu 11 clase, anume 5 clase descrescînde de atitudini defavorabile și 5 clase crescînde de atitudini favorabile, plus o clasă mijlocie. În alegerea sa el a mai ținut seamă și de o serie de criterii statistice în a căror analiză nu intrăm. E destul doar să menționăm că discriminarea acestor 11 clase de rang, anume — în cazul nostru — de diferențe în tăria atitudinilor favorabile sau defavorabile, s'a do-

vedit în conformitate cu putințele psihologice normale, dînd — în același timp — și coeficienți de validitate și fidelitate satisfăcători.

Odată numărul unităților de ponderare a atitudinilor hotărît, problema imediată, care se pune, e aplicarea practică a acestor unități în modul cel mai obiectiv cu putință. Cum vom împărți noi, anume, cele peste 100 păreri în cele 11 clase, adică grade diferite de atitudine, în așa fel ca împărțirea să fie pe deplin obiectivă, iar distanța dela o clasă la alta să fie perfect egală? Care e criteriul, pe care îl vom avea în vedere? De a cui autoritate ne vom servi?

Uni au propus autoritatea specialistului, anume a unui grup de specialiști. Thurstone nu e de această părere. Judecata specialiștilor — spune el — e adeseori prea mult afectată de concepția lor asupra problemei. Să recurgem atunci la consensul laicilor? Răspunsul lui Thurstone e afirmativ. Laicii reoglinesc mai fidel opinia publică și sunt un mai bun termometru al ei. Judecata, pe care ei o fac asupra opiniilor, pare a fi, astfel, mai apropiată de realitatea adevărată a acestei opinii publice. Toată problema e ca judecata lor să fie făcută cît mai obiectivă cu putință. În acest scop nu avem decît să recurgem la judecata a cît mai multe persoane. Pornind dela aceste considerații Thurstone a recurs la judecata a 350 persoane, iar gruparea celor peste una sută de opinii a făcut-o ținînd seama de clasificarea medie a acestor 350 persoane.

La sfârșit însă a constatat că obiectivitatea de clasificare la care se ridică 40 de persoane e pe deplin satisfăcătoare, un număr mai mare de persoane ne mai aducînd nimic în plus. În consecință în cercetările sale ulterioare s'a oprit la acest număr. Condiția de bază, pe care aceste 40 de persoane trebuie să o îndeplinească, e să fie capabile să cunoască și înțeleagă semnificația fiecărei opinii. Studenții s'au dovedit a fi un excelent juriu.

În vederea aplicării practice a acestei ponderări a opiniilor cu concursul a 40 persoane vom scrie fiecare opinie pe o bucată separată de carton. Cartoanele vor fi apoi amestecate în așa fel încît opiniile să urmeze cît mai diferit și date persoanei, chemată să clasifice. Pe alte 11 cartoane de culoare diferită vom scrie 11 numere romane și apoi le vom aranja pe o masă în ordine crescîndă, dela I la XI. Pe cartonul I vom mai scrie „Cele mai defavorabile păreri”, pe cartonul XI „Cele mai favorabile păreri”, iar pe cartonul VI, dela mijloc „Păreri mijlocii”. Următoarele instrucții vor fi date:

1. Alăturat ai 101 cartoane de hirtie, fiecare carton avind scrisă o părere despre biserică¹⁾.

Ești rugat să clasifici aceste păreri în 11 clase, gradate dela I la XI. La I vei clasifica cele mai nefavorabile păreri despre biserică; invers, la XI, cele mai favorabile păreri despre biserică; la VI părerile mijlocii, care se grupează între cele două extreme, dela cele mai defavorabile bisericii, la cele mai favorabile. De exemplu, în clasa dela cartonul II vei clasifica părerile care urmează imediat după părerile cele mai defavorabile bisericii, apoi la III părerile mai puțin defavorabile, la IV părerile și mai puțin defavorabile ș. a. m. d. pină la mijloc. La VII vei clasifica părerile, care încep a fi favorabile bisericii, la VIII părerile și mai favorabile și așa mai departe pină la XI, care va conține părerile cele mai favorabile posibile.

3. Numărul părerilor nu trebuie să fie același în fiecare clasă; el poate varia.

4. E bine ca înainte de a începe clasificarea, să citești vreo câteva păreri, pentru a-ți face o idee despre ce e vorba.

5. Numărul de pe carton e destinat identificării părerii în studiul nostru. El nu prezintă nici un interes pentru Dta".

În afară de aceste instrucții principale au mai fost date oral și alte explicații secundare, menite a le interpreta în cazul că persoana, care urma să clasifice, nu era cu totul acasă cu ceea ce avea să facă. În general aceste instrucții orale au fost date numai la cererea ei. Excepție s'a făcut atunci cînd din studierea clasificării, la început, rezultau lămurit anumite neînțelegeri. Așa, de exemplu, unii puneau părerile cele mai favorabile la clasa I și invers. În atari cazuri se atrăgea atenția asupra erorii și clasificarea începea dela capăt.

Lămuririle cu privire la faptul dacă o părere intra la o clasă sau la alta erau refuzate. Se atrăgea atenția că judecata și cântărirea părerii, precum și clasificarea ei într'o clasă sau alta, privesc pe fiecare în parte.

Pentru a ușura operația de înregistrare a opiniilor e bine ca fiecare opinie să primească un număr. Pe o tabelă separată vom face 11 coloane, iar în coloana întâia vom trece numerele opiniilor, care au fost clasificate în prima clasă, ca fiind cele mai defavorabile, în coloana a doua numerele opiniilor, care au fost clasificate în a doua clasă și așa mai departe. Aceasta în cazul primului subiect. Vom trage apoi o linie verticală și vom proceda cu

¹⁾ În cazul bisericii, naționalism în cazul naționalismului, tradiție în cazul tradiției, etc.

Înregistrarea similară a celui de al doilea subiect și așa mai departe.

Odată operația de ponderare și înregistrare terminată urmează să fixăm gradul de ponderare sau poziția fiecărei opinii în continuul psihologic, care merge dela clasa întâia a atitudinilor celor mai defavorabile la clasa ultimă a celor mai favorabile opinii. Care va fi clasa în care opinia va intra, judecând după consensul de clasificare al celor 40 persoane? Cota opiniei, adică gradul ei de ponderare sau poziția opiniei în conținutul tuturor opiniilor, va fi, bineînțeles, egală cu clasa în care opinia e clasificată. Cum stabilim noi această clasă?

E dela sine înțeles că cei 40 de indivizi nu vor clasifica la fel, ci mai mult sau mai puțin diferit. În consecință una și aceeași opinie va fi clasificată în mai multe clase. Care va fi clasa adevărată a opiniei? Un răspuns ar fi: clasa asupra căreia au căzut cei mai mulți indivizi de acord. Soluția are meritele ei, dar nu e cea mai bună. Lipsite de importanță nu sunt nici celelalte clasificări. Trebuie, deaceia, să recurgem la mijloace mai perfecte. Thurstone, astfel, a propus metoda medianului, aplicată în mod geometric.¹⁾ În acest scop luăm indivizii, care clasifică opinia în clasa cea mai defavorabilă sau mai puțin favorabilă, apoi indivizii din clasa cea mai puțin defavorabilă sau mai favorabilă și ne oprim la acea clasa, în care se află clasificarea individului, care corespunde cu mijlocul indivizilor, adică clasificarea a douăzeci și a douăzeci și una. Operația poate fi performată și în mod geometric. În acest scop stabilim cotele, care corespund cu quartilul inferior și superior, le sumăm și le împărțim cu doi.

O altă cale, pe care noi am adaptat-o și pe care o socotim mai exactă, deși poate puțin mai laborioasă, e cea a mediei aritmetice. Stabilim, anume, media celor 40 de clasificări, aplicând formula mediei cu intervale de clase (59), din *Elemente de Psihometrie*. Adecă: înmulțim numărul clasificărilor din fiecare clasă cu clasa, sumăm apoi înmulțirile din toate clasele și împărțim cu 40. Deci

$$(1) \quad \text{Cota opiniei} = MA = \frac{\sum fX}{n}$$

¹⁾ Atît pentru această noțiune, cit și pentru celelalte, care urmează, vezi *Elemente de Psihometrie*.

în care:

X = cota sau clasa în care opinia a fost distribuită de către unul sau mai mulți indivizi.

f = frecvența, adică numărul indivizilor, care au distribuit una și aceeași opinie la una și aceeași clasă.

n = numărul total al clasificărilor, adică al indivizilor, care au clasificat și care de obicei e egal cu 40.

De fapt însă cele peste o sută de opinii, astfel ponderate, nu sunt egal de valide. Unele au un înțeles bine definit, lipsit de echivocitate și astfel sunt clasificate aproape numai într'o singură clasă de către toate cele 40 de persoane clasificatoare, în vreme ce altele, dimpotrivă, sunt lipsite de înțeles clar, provoacă nedumeriri și sunt clasificate aproape în toate clasele posibile. În consecință înainte de a proceda la stabilirea finală a testului de atitudine socială trebuie să procedăm la o nouă selecționare a opiniilor. Aceasta cu atât mai mult cu cât un test cu maximum de validitate și fidelitate nu are nevoie de mai mult decât 25 ori maximum 50 de chestiuni. Selecționarea opiniilor se impune, astfel, și din acest motiv. Care sunt, deci, opiniile, care vor fi reținute și care sunt criteriile de selecționare, pe care le vom avea în vedere în așa fel încât să selecționăm într'adevăr opiniile cele mai bune? Thurstone a propus mai multe, pentruca în cele din urmă să se fixeze numai asupra a două dintre ele, care s'au dovedit a fi cele mai bune.

c) *Criteriul echivocității*. Cu cât o opinie este mai clară, cu înțeles mai precis și mai definit, cu atât clasificarea ei la o anumită clasă, corespunzătoare conținutului pe care ea îl exprimă, e mai regulat făcută și invers. Între gradul de claritate și precizie al propoziției, care exprimă opinia și între regularitatea clasificării ei la o singură clasă din cele 11, există un raport direct proporțional. În consecință regularitatea clasificării unei propoziții, anume clasificarea ei la cât mai puțin clase și chiar la o singură clasă, e unul dintre criteriile cele mai de seamă, după care claritatea și lipsa de echivocitate a unei opinii poate fi judecată. Cum vom exprima noi în numere această regularitate?

Intr'un mod foarte simplu. Anume cu ajutorul valorilor distributive*). Cu cât diferența dintre quartilul inferior și superior al clasificării e mai mare, cu atât opinia e mai echivocă și invers.

1) Vezi *Elemente de Psihometrie*.

Figura 1 arată ogiva a două opinii. Opinia *a* este clasificată în trei clase; opinia *b* în nouă clase. Opinia întâia e o opinie bună, cu înțeles bine lămurit, așa încât majoritatea indivizilor o distribuiesc la clasa a VI-a și foarte puțini la clasele învecinate, adela la V și VII. Opinia a doua, *b*, dimpotrivă, este o opinie așa de confuză încât unii o socotesc foarte defavorabilă și o distribuiesc la clasele III și IV, în vreme ce alții o socotesc foarte favorabilă, distribuind-o la clasele VIII și IX, iar alții o consideră mijlocie, punînd-o în clasa a VI-a dela mijloc. Dacă ogiva opiniilor este construită*) și quartilul inferior (Q^i) și superior (Q^s) calculate, se va constata cu

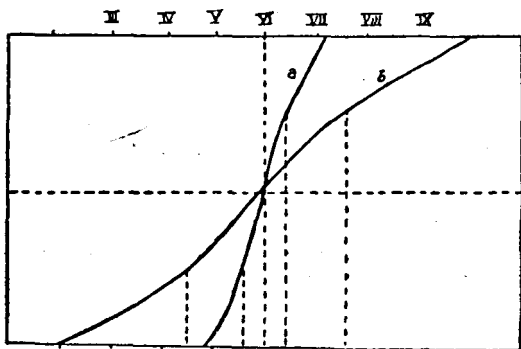

Fig. 1. — Echivocitatea opiniilor.

uşurinţă că distanţa dintre quartilele din cazul opiniei *b* e mult mai mare decât distanţa dintre quartilele dela opinia *a*. Atunci cînd distanţa dintre cele două quartile depăşeşte două clase, avem de a face — după Thurstone — cu o opinie lipsită de claritate, care trebuie eliminată. Acelaşi criteriu poate fi aplicat şi în mod matematic, stabilind așa numita variație quartilă, care este egală cu distanţa dintre mijlocul ogivei și un quartil sau altul. În acest caz, pentruca o opinie să fie socotită bună, variația quartilă nu trebuie să depășească o unitate de clasă.

Nouă ni s'a părut și mai simplă aplicarea variației medii, anume a formulei prescurtate (59), cu intervale pe clasă. În acest scop stabilim (a) diferențele dintre medie, calculată conform formulei de mai sus (1), și fiecare clasă, (b) înmulțim aceste diferențe cu frecvența clasei, adică cu numărul indivizilor, care au clasificat opinia în respectiva clasă și (c) împărțim cu 40, adică numărul total al clasificărilor (n). Pe scurt și în haină matematică

*) Vezi *Elemente de Psihometrie*.

$$(2) \quad \text{Echivocitatea opiniei} = V_m = \frac{\sum f x}{n}$$

în care:

x = diferența de clasă dintre medie și fiecare opinie în parte.

f = frecvența opiniilor clasificate la o clasă.

n = numărul indivizilor, care au clasificat, adică 40.

Intrucît valorile variației medii sunt mai mari decît valorile variației quartile, limita, peste care o opinie va fi socotită echivocă, nu va mai fi un interval de clasă, adică 1.00, ci aproximativ 1.15 interval de clasă. Valorile variației medii, dealtfel, pot fi cu ușurință transformate în valori de variație quartilă înmulțindu-le cu 0.8453. Aceasta în cazul cînd dorim ca să ne servim cu orice preț de variația quartilă, un lucru întru nimic necesar, valorile variației medii putînd servi cu egală exactitate la eliminarea opiniilor echivoce, cași valorile variației quartile. Ele sunt chiar de preferat, dată fiind ușurința calculării lor. Pe lângă condiția, bineînțeles, ca cota medie a opiniei să fie stabilită prin procedeul formulei prescurtate a mediei aritmetice.

d) *Criteriul popularității.* În virtutea criteriului de mai sus, al variației medii sau quartile, asigurarea lipsei de echivocitate a opiniilor este pe deplin făcută. Faptul că majoritatea indivizilor clasifică opinia într'o singură clasă, iar restul în cele două clase învecinate, este un indiciu sigur, că avem de a face cu o opinie bine definită, al cărui înțeles e deplin lămurit și care, în baza acestui înțeles, reprezintă o anumită atitudine, de o anumită intensitate, în favoarea sau defavoarea bisericii, păcii, tradiției, naționalismului etc.

În baza acestui fapt, precum și în baza cunoscutei legi de distribuție gaussiană a fenomenelor vitale, psihologice și sociale, avem toate motivele să credem că frecvența indivizilor, care vor semna una sau alta din totalitatea opiniilor reținute, se va supune și ea legii dela baza faimoasei curbe a lui Gauss. Cu alte cuvinte cu cît o opinie va fi mai extremistă, fie în sens favorabil fie în sens defavorabil valorii considerat, cu atît numărul indivizilor, care o să și-o însușească va fi mai mic și invers, cu cît opinia va fi mai mijlocie, cu atît numărul indivizilor, care vor accepta-o va fi mai mare.

Pornind dela această ipoteză Thurstone a dat opiniile selecționate la un mare număr de indivizi, care trebuie să treacă cel puțin de una sută și e foarte bine ca să fie chiar de 300 și 500, ru-

gîndu-i să semneze cu plus opiniile, pe care și-le însușesc și cu minus opiniile, pe care nu și-le însușesc. In acest scop opiniile au fost tipărite pe o foaie separată, care pe partea din față avea următoarele instrucții:

„Pe pagina următoare sunt date mai multe păreri asupra... Citește-le cu băgare de seamă și scrise in paranteza din fața fiecărei păreri semnul plus (+) dacă ești de acord cu ea și semnul minus (—) dacă nu ești de acord. Dacă nu te poți decide nici într'un fel nici într'altul, scrie semnul întrebării (?).”

Examinarea e absolut confidențială. Ea va fi cunoscută numai de către examinator și in vederea unor scopuri strict științifice. Caută, deaceea, să răspunzi așa cum simți că ești și nu așa cum ai dori să fii. Dacă o părere într'adevăr corespunde cu părerea ta, atunci scrie fără ezitare semnul

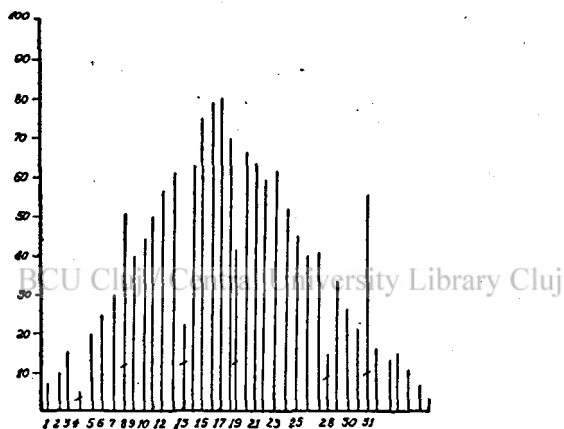

Fig. 2. — Frecvența indivizilor, care semnează opiniile.

plus, iar dacă ea e in contradicție cu părerea ta, atunci scrie fără a mai sta la îndoială semnul minus”.

Considerând numai semnele plus, adică indivizii, care și-au însușit opinia, și reprezentînd numărul acestor indivizi in sistemul coordonatelor, Thurstone a constatat că distribuția indivizilor e regulată și tinde a se apropia de curba lui Gauss. Figura 2 reprezintă o atare reprezentare grafică.

Afirmațiunile de mai sus cu privire la regularitatea și caracterul gaussian al curbei, pot fi verificate cu ușurință. In același timp constatăm totuși că unele opinii, cum sunt opiniile 4, 8, 13, 19, 28 și 31 se abat într'un mod cu totul vădit dela regula, la care celelalte se supun. Opiniile 8 și 31, in conformitate cu natura lor de opinii extremiste, ar trebui să fie semnate pozitiv de un număr

mult mai mic de indivizi, în vreme ce opiniile 13, 19 și 28 ar trebui semnate de un număr mai mare de indivizi, așa cum sunt opiniile din imediata lor vecinătate. Aceste opinii, deși au un înțeles bine definit, sunt totuși sau prea frecvente sau prea puțin frecvente. În consecință ele trebuiesc eliminate, cota lor putînd afecta în rău cota totală a celorlalte opinii.

Studiind mai deaproape aceste opinii s'a constatat că în aproape unanimitatea cazurilor opiniile, care ca frecvență se abat dela regula celorlalte, sunt sau opinii formulate în fraze lungi, care, cetite mai puțin atent, sunt susceptibile de interpretări diferite sau opinii, care judecă respectiva valoare sau instituție prin prisma altei valori sau instituții. De exemplu: biserica e foarte desprețuită, deoarece ea ajută la întărirea naționalismului. O atare opinie favorabilă bisericii e, desigur, însușită și de unul care altfel e contra bisericii, dar care e hotărît și categoric pentru naționalism. Numărul indivizilor, care vor semna o atare părere, evident, va fi mai mare decît normal ar trebui să fie. Cazuri similare există și în sens invers.

Aplicînd, în orice caz și acest criteriu al popularității opiniilor, vom elimina toate acele opinii a căror popularitate sau frecvență se abate vădit dela popularitatea și frecvența opiniilor din imediata lor vecinătate. Astfel, în cazul de mai sus, în baza acestui criteriu sunt eliminate opiniile 4, 8, 13, 19, 28 și 31.

e) *Forma finală a testului.* Opiniile astfel alese și selecționate atît în baza criteriului de echivocitate, cît și al aceluia de popularitate, vor constitui împreună forma finală a testului. Numărul opiniilor, care vor rămîne în urma diferitelor criterii de alegere de mai sus, se va ridica în general la 50 sau 60. Aceste opinii vor forma elementele componente ale testului.

În general s'a făcut însă dovada că un atare test compus din 50 sau 60 de opinii este prea mare și că destul de exact ar fi și un test cu 30 sau 25 opinii. La această considerație adăugînd și pe aceea că adeseori avem nevoie de două examinări cu două teste paralele, cele 50 sau 60 de păreri sunt de obicei împărțite în două părți egale, fiecare parte constituind un test aparte și paralel cu celalalt. Avem astfel testul *A* și testul *B*. Ele pot fi aplicate împreună sau singure, după cum nevoile de examinare, fixate în instrucțiunile de aplicare (22), cer.

Pentruca împărțirea opiniilor în două teste egale să fie cît mai obiectivă, ea va fi făcută în modul următor: opiniile care au

număr cu soț, adică 2, 4, 6, 8 etc., vor intra într'un test, iar opiniile cu număr fără soț în al doilea test.

În ceea ce privește semnificația și interpretarea cotelor următoarele regule de mai jos ne pot fi de folos:

- 1.0 — 2.9 Extrem de defavorabile
- 3.0 — 3.9 Foarte defavorabile
- 4.0 — 4.9 Defavorabile
- 5.0 — 6.9 Poziție intermediară
- 7.0 — 7.9 Favorabile
- 8.0 — 8.9 Foarte favorabile
- 9.0 — 11.0 Extrem de favorabile

Pentru a avea siguranța că cele două forme paralele ale testului de măsurare a atitudinii sociale sunt într'adevăr instrumente de măsură demne de toată încrederea, bineînțeles, vom recurge și la verificarea validității și fidelității lor, stabilind (a) corelația dintre cele două forme paralele, (b) corelația dintre două aplicări la aceeași subiecți în cazul ambelor forme și — eventual — corelația dintre cele două forme și alte izvoare sigure de informație cu privire la atitudinea, pe care testele urmăresc să o măsoare. În același timp vom construi și curba de variație, stabilind valoarea ei medie și sigma. În baza tuturor acestor date vom putea stabili coeficientul de fidelitate prin înjumătățire și repetiție, coeficientul de validitate internă, teoretică și externă, precum și eroarea probabilă a măsurării și diferența de potrivire dintre curba reală și teoretică*).

Etalon logic și etalon psihologic

În unanimitatea testelor elaborate de Thurstone și elevii săi majoritatea indivizilor s'a grupat totdeauna la cota mijlocie, anume între 5.0 și 6.9, cum era și de așteptat. Majoritatea indivizilor se grupează totdeauna la mijloc, fie că e vorba de inteligență sau temperament ori caracter, fie că e vorba de atitudinea față de biserică sau tradiție etc. Aceeași constatare a fost făcută și în cazul unuia dintre testele elaborate în conformitate cu aceleași principii la noi în țară, anume în cazul atitudinii față de tradiție și progres. Spre marea noastră mirare aceeași constatare nu am mai putut-o face

1) A se vedea definiția și calcularea tuturor acestor noțiuni în *Elemente de Psihometrie*.

în cazul altor două teste, destinate să măsoare atitudinea față de biserică și față de naționalism. În cazul acestor două teste frecvența maximă a indivizilor și media aritmetică a acestei frecvențe s'a deplasat vădit în spre dreapta, anume la 8.8 în cazul atitudinii față de biserică și la 8.4 în cazul atitudinii față de naționalism. Ceeace însemnează că atitudinea mijlocie românească față de naționalism și biserică e de așa natură încît spre deosebire de cea americană, care e situată la cota 6.0, se mută spre dreapta la cota

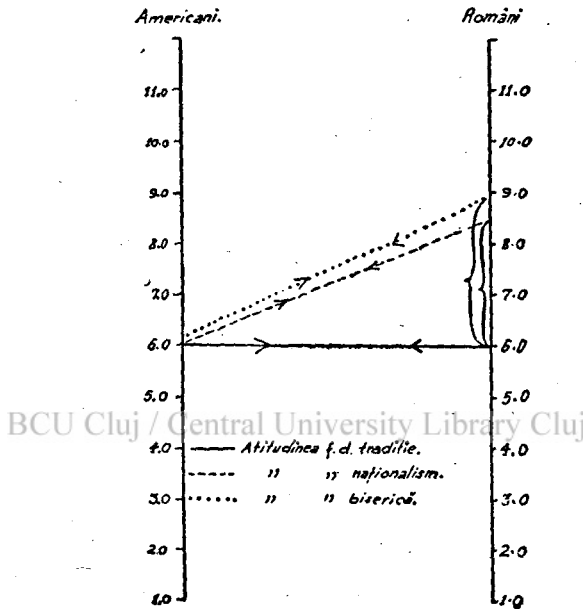

Fig. 3. — Diferența dintre atitudinea română și americană.

8.8 și 8.4. Românii, deci, sunt în general mai bisericosi și mai naționaliști decât Americanii în proporție de 2.8 unități de cotă în cazul bisericii și în proporție de 2.4 unități de cotă în cazul naționalismului. Figura 3 exemplifică în mod grafic aceste spuse.

În-baza acestui fapt curba de variație a atitudinii românești față de naționalitate și biserică a încetat să mi fie simetrică și cu mijlocul la cota 6.0 și a devenit asimetrică, mijlocul deplasându-se cu 2.8 și 2.4 unități de cotă spre dreapta. Distribuția reală a atitudinii românești se depărtează astfel de distribuția logică și teoretică. În consecință la această discrepantă, pe care în cazul atitudinii americane nu am întâlnit-o, urmează că etalonul logic și ra-

țional, cu cota mijlocie la 6.0, nu mai ajunge. El corespunde nu mai cu un ideal logic și rațional, dar nu și cu realitatea concretă și reală, care se deosebește mult de acest ideal teoretic. Deaceia pe lângă el mai avem nevoie de un nou etalon, adică de noi unități de măsură, bazate pe distribuția reală, concretă, a atitudinii și nu pe distribuția logică, teoretică. În acest scop și din aceste motive am recurs și la un *etalon psihologic*, bazat pe sistemul quartilelor și decilelor, sistem unanim admis în toate celelalte cercetări psihologice. El exprimă diferențele de atitudine în unități de variație concretă, reală, anume în unități de variație constatate în cazul specific al atitudinii și populației respective, fără a se preocupa dacă aceste unități concrete de variație corespund sau nu cu eventuale unități logice, absolute și universale. Instrucțiunile referitoare la aplicarea și interpretarea celor trei teste în forme paralele, elaborate în Institut (22, 23, 24, 25) dau și unitățile de variație concretă, în sistemul de decile și quartile, care corespund diferitelor unități de cotă.

Este foarte probabil că aceeași identitate dintre etalonul logic și psihologic, unanim constatată în America, ar putea fi constatată și în Anglia și Franța. Dimpotrivă e foarte probabil că atitudinea față de naționalism să fie și mai în spre dreapta în Germania și Italia și cu totul în spre stînga în Rusia. Dacă atitudinea mijlocie germană sau italiană merge probabil în spre cota 9.0 sau 10.0, ori chiar mai mult, ea, probabil, se îndreaptă în spre 2.0 ori 3.0 în cazul atitudinii ruse. E, deasemenea, probabil, însă, că atitudinea românească față de religie, la rîndul său, e mult mai spre dreapta decît atitudinea germană ori italiană. Atitudinea prezentă germană s'ar putea să fie chiar puțin spre stînga.

Testele de atitudini sociale sunt, deci, instrumente admirabile de sesizare a diferențelor dintre popoare și de precizare *cantitativă* a acestor diferențe. Spre deosebire de alte multe mijloace de sesizare a acestor diferențe, ele nu se mulțumesc cu simpla constatare a diferenței, ci precizează și *proporția* acestor diferențe. Ori cunoașterea acestei proporții e, adeseori, totul.

Informații nu mai puțin interesante și importante pot să dea testele de atitudini și cu privire la etapele istorice ale unui popor. Atitudinea românească față de naționalism și biserică de acum un deceniu sau două era, după toate probabilitatea, mult diferită de cea de azi. Indicații similare pot fi dobîndite cu privire la atitudinea unora și aceluiași cercuri sociale la diferite vîrste sau la diferențele dintre diferitele clase sociale etc.

Cercetările Institutului

În total Thurstone și elevii săi au elaborat 34 teste de atitudini sociale, dintre care mai importante s'au dovedit 11. Supunând aceste 11 teste analizei factoriale, cu scopul de a stabili factorii, care stau la baza acestor teste, Thurstone (17 a) a constatat că ele pot fi reduse la doi factori generali: naționalism-antinaționalism și

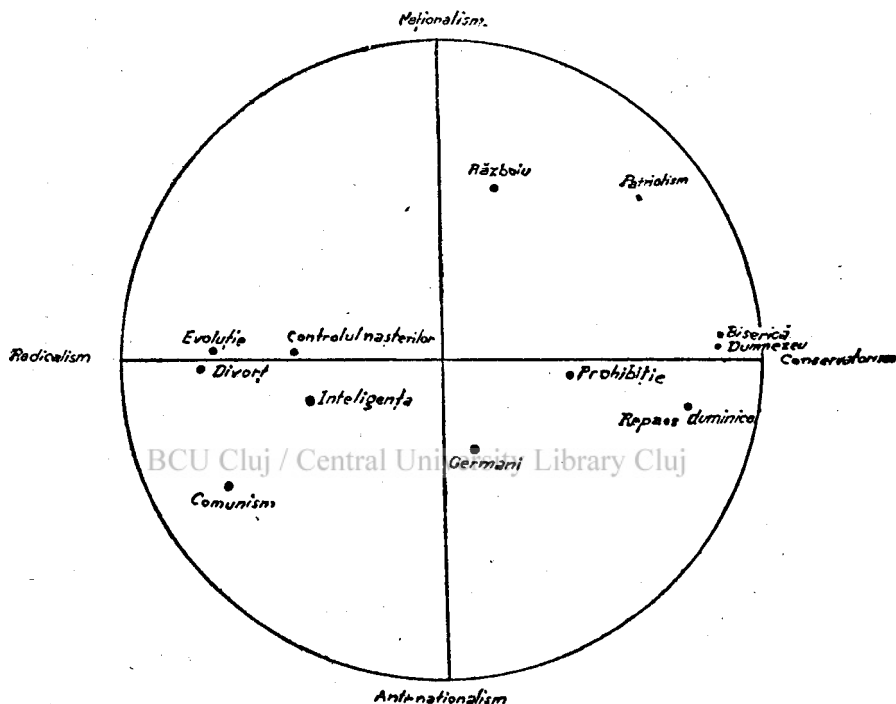

Fig. 4. — Analiza factorială a 11 teste de atitudine.

radicalism-tradiționalism. Figura 4 reprezintă în mod geometric acești factori și poziția celor 11 teste față de ei*).

Radicaliștii sau progresiștii sunt pentru ideea de evoluție a lui Darwin, pentru divorț, pentru libertatea avorturilor și controlul nașterilor, în vreme ce conservatorii, adică opușii radicaliștilor, sunt pentru biserică, Dumnezeu, prohibiție și respectarea duminicii ca zi sfântă. În același timp sunt și foarte patrioți. Naționaliștii

1) Pentru înțelegerea acestei reprezentări geometrice, precum și pentru înțelegerea analizei factoriale în general vezi lucrarea noastră *Analiza factorilor psihici*, apărută în editura Institutului.

sunt pentru patriotism și războiu, antinaționaliștii sunt contra războiului și patriotismului și destul de favorabile Germaniei. (E, bineînțeles, vorba de Germania democrată dinainte de zece ani, când testul a fost elaborat. Naționaliștii americani, care au luptat în războiu, erau contra ei, în vreme ce democrații și comuniștii erau pentru ea. Situația de azi e, probabil, tocmai inversă).

Pornind dela aceste rezultate am căutat ca atitudinile, care măsoară radicalismul-conservatorismul să le contopim într'una singură, anume atitudinea față de tradiție și progres. Același lucru am făcut și cu atitudinile reductibile la naționalism-internaționalism, care au fost reduse tot la una singură. Intrucît atitudinea față de biserică ni-s'a părut a avea o importanță cu totul deosebită și în orice caz mai mare decît cea a studenților americani, atitudinea față de biserică a format obiectul unui singur test. Testele au fost elaborate în cadrele Institutului și în conformitate cu principiile de mai sus de către A. Chircev, M. Draser și E. Mărgineanu, licențiați în filosofie. Condițiile lor de elaborare și rezultatele obținute vor forma obiectul unor articole viitoare.

BIBLIOGRAFIE.

1. ALLPORT, G. W., Attitudes. Chapter 17 in *Murchison's Handbook of Social Psychology*. Clark University Press Worcester, 1935.
2. ALLPORT, G. W., *The composition of political attitudes*. Amer. J. Sociol. 1929, 35, 220—238.
3. ALLPORT, FL. and KATZ, D., *Students' Attitudes*. Craftsman Press. N. Y. 1930.
4. BAIN, R., *An attitude on attitude research*. Amer. J. Sociol. 1923, 35, 940—957.
5. BOGARDUS, E. S., *Measuring social distance*. J. Appl. Sociol. 1925, 9, 299—308.
6. DROBA, D. D., *Methods for measuring attitudes*. Psychol. Bull. 1932, 29, 309—323.
7. FARIS, E., *The Nature of Human Nature*. McGraw-Hill Co. N. Y. 1937.
8. FOLSOM, J. K., *Social Psychology*. Harper, N. Y. 1931.
9. MURPHY, G., MURPHY, L. B. and NEWCOMB, *Experimental Social Psychology*. Revised Edition. Harper, N. Y. 1937.
10. PARK, R. E. and BURGESS, E. W., *Introduction to the Science of Sociology*. The University of Chicago Press. 1931.
11. RICE, S. A. (editor), *Methods in Social Science*. The University of Chicago Press. 1931.
12. THOMAS, W. I. and ZNANIECKI, FL., *The Polish Peasant in Europe and America*. A. Knopf N. Y. 1927.

13. THURSTONE, L. L. and CHAVE, E. J., *The Measurement of attitude*. The University of Chicago Press. 1929.
14. — *Attitudes can be measured*. Amer. J. Sociol. 1928, 33, 529—554.
15. — *Theory of attitude measurement*. Psychol. Rev. 1929, 36, 222—241.
16. — *The measurement of social attitudes*. J. Abn. and Soc. Psychol. 1932, 26, 249—269.
17. — and others, *Various scales for measurement of attitudes*. Chicago University Press.
18. — *The Vectors of Mind*. Psychological Review. 1934, 41, 1—32.
19. YOUNG, K., *Social Attitudes*. H. Holt Co. N. Y. 1931.
20. — *Social Psychology*. Crofts. N. Y. 1931.
21. — *Source Book for Social Psychology*. Crofts. N. Y. 1931.
22. MĂRGINEANU, N., *Măsurarea atitudinilor sociale. Instrucțiuni pentru aplicarea testelor*. Editura Institutului de Psihologie dela Universitatea din Cluj. 1938.
23. CHIRCEV, A., *Atitudinea față de tradiție și progres*. Test. Idem.
24. DRASER, M., *Atitudinea față de naționalism*. Test. Idem.
25. MĂRGINEANU, E., *Atitudinea față de biserică*. Test. Idem.

PSIHOLOGIA INTERESELOR

de Alexandru Roșca

Interesul pentru un obiect, o persoană, o activitate, sau un câmp de ocupațiuni, îl putem defini, după Bingham, ca fiind o tendință de a da atenție unor astfel de situațiuni, de a fi atras de către ele, a-i place sau a găsi satisfacție în ele. Cu alte cuvinte interesul este tendința de a fi absorbit de o experiență și de a o continua, în timp ce aversiunea este tendința de a se depărta de ea și de a se orienta în altă direcție. Manifestarea exterioară a interesului este concentrarea atenției și persistența activității. Pentru McDougall a avea interes pentru un obiect oarecare înseamnă a fi gata să-i dai atenție. După acest autor interesul este atenția latentă iar atenția este interesul în acțiune.

Când zicem despre cineva că se interesează de pictură, de geografie, de sport, de politică sau de alte situațiuni, probleme ori activități, înțelegem că acea persoană are spiritul orientat și pregătit pentru astfel de situațiuni, se va opri asupra lor oricâteori va avea prilejul, le va da atenție, le va observa și discuta cu plăcere, în timp ce aceleași situațiuni pot fi cu totul indiferente sau chiar repulsive pentru alte persoane care au interesul orientat în cu totul altă direcție.

„Atât proporția cât și direcția realizărilor unei vieți sunt determinate în largă măsură de interes“, spune Terman în introducerea la cartea lui Freyer, *The Measurement of Interests*. „Binet spunea odată, continuă Terman, că lumea este tot atât de mult o luptă a voințelor pe cât este o luptă a intelctelor, și ar fi putut să adauge că voințele sunt mânate spre acțiune de către puterea dinamică a intereselor. Pentru a înțelege personalitatea totală a unei individualități este absolut necesar să se știe ceva despre felul și intensitatea intereselor sale. Atâta timp cât lipsește această cu-

noaștere, nici orientarea educativă și nici orientarea profesională nu poate avea o bază solidă“.

Freyer împarte interesele în subiective și obiective. În primul caz este vorba de un proces afectiv, în al doilea caz este vorba de o reacțiune. Dacă o persoană se oprește în stradă lângă un automobil care staționează sau în fața unei vitrine în care este expus un automobil, și-l observă cu atenție, zicem despre persoana în chestiune că manifestă un interes obiectiv care poate fi observat. Dacă însă persoana în chestiune spune că-i place automobilul, este vorba de un interes subiectiv. Interesele subiective sunt de două feluri, după cum interesul manifestat este însoțit de o stare afectivă de plăcere sau neplăcere (aversiune). Intre aceste două extreme avem starea de indiferență. În același fel pot fi împărțite și interesele obiective, adică tot în două categorii, determinate de două mișcări: spre stimulent (apropiere) sau dela stimulent (depărtare), între care se plasează reacțiunile indiferente (absența atenției motorii).

Trebue să recunoaștem, și Freyer însuși o recunoaște, că această împărțire este numai în funcție de metoda de evaluare a interesului; într'un caz fiind vorba de introspecție iar în celalalt de observație externă. Aceasta nu ne îndreptățește însă să conchidem că sunt două feluri de interese, ci sunt două modalități de manifestare ale interesului, două aspecte: unul intern, altul extern. Alfel ar trebui să împărțim toate actele psihice în subiective și obiective, căci toate se caracterizează printr'o trăire internă și printr'o manifestare externă (gest, mimică, mișcare, vocalizare).

Sunt însă alte probleme care se pun în legătură cu interesele și care prezintă o valoare practică de primul ordin. Una din aceste probleme este *constanța sau permanența intereselor*. Dacă interesele sunt instabile, se schimbă dela un an la altul, din punct de vedere practic nu mai are nici un rost să stabilim care sunt interesele unei persoane și în ce grad se prezintă, și nici nu putem face orientare pedagogică sau profesională pe baza unui astfel de examen. „Numai dacă interesele au un oarecare grad de stabilitate“, spune Symonds, „determinarea intereselor va avea oarecare semnificație prognostică. Dacă interesele sunt instabile, inconstante, expuse oricărui capriciu trecător, în loc să reprezinte tendințe adânci, de bază, ele vor avea o valoare prognostică redusă, vor prezenta numai o importanță teoretică, și vor avea puțină legătură cu bunăstarea fiecăruia“. (p. 239).

Asupra stabilității intereselor s'au exprimat păreri foarte diferite, unii autori susținând stabilitatea, alții instabilitatea intereselor. Cele mai temeinice și mai autorizate cercetări în acest domeniu sunt cercetările lui Strong. După acest autor stabilitatea intereselor, îndeosebi a intereselor vocaționale, crește cu etatea, fiind suficient de ridicată în jurul etății de 25 ani. După această etate modificările care au loc, sunt destul de neînsemnate. „Păreră populară“, spune Strong, „susținută de unii psihologi, este că interesele fluctuează dela o zi la alta, și sunt așa de instabile că nu le putem acorda decât o mică încredere sau nici o încredere. Celor mai mulți li se pare imposibil ca interesele prezente să poată fi utilizate ca o bază de orientare a comportamentului viitor“.

Depinde însă de felul cum sunt considerate interesele. „Dacă, de ex.“, adaugă Strong mai departe, „interesul vocațional este definit ca „ocupația care în prezent îi place mai mult unui individ“, atunci concluzia la care putem ajunge este că interesele vocaționale sunt foarte instabile. Se pot cita o mulțime de date pentru a dovedi că băeți și fete și chiar persoane mai în vârstă își schimbă foarte frecvent „prima alegere“, de cele mai multe ori fără rațiune aparentă. Dacă însă interesul vocațional este definit ca „suma totală a intereselor care au vre-o legătură cu profesiunea“, atunci găsim o stabilitate surprinzătoare, la adulți cu siguranță, și, după cât am putut să judecăm, deasemenea și la studenți și probabil și la persoane mai tinere“. (p. 4).

Stabilitatea intereselor depinde însă nu numai de etatea subiecților, ci și de gradul de obiectivitate al metodei de examinare. Terman spune următoarele în introducerea la cartea lui Freyer: „Unul din faptele mai importante care trebuie reținut din această lucrare, este că o bună măsurare obiectivă a intereselor fluctuează mai puțin dela an la an decât aprecierea subiectivă. În ce măsură fluctuația ar putea fi redusă dacă măsurile noastre ar fi perfecte, în prezent ne este imposibil să spunem. Propria mea părere este că îmbunătățirile în tehnica de măsurare vor arăta că interesele posedă un grad mult mai ridicat de constanță decât sunt înclinați cei mai mulți dintre noi să le atribue“.

O altă problemă foarte importantă este aceea a *raportului dintre interese și aptitudini*. Și asupra acestei chestiuni părerile sunt împărțite. Woodworth susține (în *Dynamic Psychology*) că interesele merg mână'n mână cu capacitățile. Cine are capacitate muzicală are și interes pentru muzică, cine are aptitudine tehnică

prezintă și interes pentru problemele de natură tehnică, ș. a. m. d. Thorndike găsește o corelație de 0.70 între interese și aptitudini. Alți atori au găsit însă corelații foarte scăzute. Freyer afirmă (p. 209), că cercetările asupra raportului dintre aptitudini și interese sugerează concluzia că interesele și aptitudinile sunt calități mentale distincte. Nici una nu este dependentă de cealaltă, și nici una nu poate fi prevăzută din cealaltă.

Trebue să menționăm că nici un autor n'a găsit, pe cât știm, corelație negativă între aptitudini și interese, și că cei mai mulți autori au găsit corelații ce variază în jurul lui + 0.33. În consecință putem conchide că între aptitudini și interese există corelație pozitivă însă nu ridicată. Foarte probabil divergența dintre autori este, între altele, în bună parte din cauza imperfecțiunii metodelor. Deasemenea factorul „etate“ se pare că are un rol destul de important. Cu privire la acest factor Symonds spune următoarele: „În copilărie, când nici interesele nici aptitudinile nu sunt dezvoltate, corelația este aproape de zero. La adult, când aptitudinile implicate în diferitele activități au ajuns la maximum și interesele au devenit specializate, relația este ridicată. Între aceste două perioade relația este în creștere“. (p. 245).

Oricare ar fi raportul dintre interese și aptitudini, un lucru este sigur: o persoană va ajunge la o mai mare eficiență și va simți mai multă satisfacție într'o activitate pentru care are și aptitudini și interes decât într'o activitate pentru care are numai interes sau numai aptitudini. În consecință grija practicianului (pedagog sau consilier de orientare profesională) va fi să găsească pentru cel care-i solicită părerea, o ocupațiune care să-l și intereseze și pentru care are și aptitudini.

Printre metodele care se utilizează pentru examinarea și măsurarea intereselor menționăm metoda asociației libere, testele de informațiuni, testele de învățare și distracție și îndeosebi chestionarele, care astăzi au ajuns la un grad de perfecțiune destul de ridicat.

În rândurile care urmează vom căuta să expunem câteva date obținute cu un chestionar de interese, elaborat în Institutul de Psihologie al Universității din Cluj. Acest chestionar conține 32 întrebări, dintre care 6 se referă la interesul teoretic, 6 la interesul practic, 8 la interesul social, 6 la interesul economic și 6 la interesul estetic. La fiecare întrebare sunt date 5 posibilități de răspunsuri, dintre care subiectul alege pe acela care i se potrivește mai

bine, făcând un cerc în jurul acestui răspuns. De ex. dacă cuiva îi place foarte mult să discute și să stea de vorbă, atunci la această întrebare va răspunde făcând un cerc în jurul calificativului „foarte mult“, în felul următor:

Îți place să discuți, să stai de vorbă?	Foarte puțin	Puțin	Potrivit	Mult	Foarte mult
---	--------------	-------	----------	------	-------------

Dăm mai jos întrebările din acest chestionar, arătând interesul la care se grupează. Am lăsat la o parte cele cinci răspunsuri posibile care urmează după fiecare întrebare.

Interesul teoretic.

1. Te interesează lecturile și conversațiile privitoare la probleme de știință, descoperiri, invenții, etc.?
2. Îți place să examinezi (să studiezi) flori, insecte, pietre, etc., pentru a vedea cum sunt alcătuite, cum sunt făcute?
3. Cauți să descoperi, să afli cum lucrează electricitatea și forțele naturii, cum se întâmplă diferitele combinații chimice?
4. Îți place să discuți și să te ocupi de probleme de știință, filosofie, etc.?
5. Îți place ca în timpul liber să te gândești, să meditezi, să te întrebi asupra rostului lucrurilor, a cauzelor diferitelor fenomene naturale și sufletești?
6. Îți plac activitățile care necesită planuri, socoteli, calcule, etc.?

Interesul practic.

7. Îți place să te ocupi de gospodărie (grădinărit, bucătărie, cusut, etc.)?
8. Îți place să construiești sau să reperi obiecte, instrumente, aparate?
9. Îți place activitatea care cere muncă fizică?
10. În viața de toate zilele folosești briceag, foarfeci, ciocan?
11. Îți place să citești articole sau cărți despre construcții mecanice (mașini, avioane, radio, etc.)?
12. Îți place să te oprești când vezi o mașină (automobil, motocicletă, etc.) spre a vedea cum e construită și cum funcționează?

Interesul social.

13. Ții să iai parte la întruniri, recepții, ședințe publice, etc.?
14. Îți place să discuți, să stai de vorbă?
15. Îți place să dai sfaturi, îndrumări, informații, etc.?

16. Ții să te îmbraci și să te porți în felul cum se îmbracă și se poartă alții?
17. Ții să aranjezi serate, ceaiuri, banchete, întruniri?
18. Ți place să execuți lucruri care cer mare răspundere și cauți ca alții să-ți urmeze propriile idei și sfaturi?
19. Te interesează grijile, preocupările și suferințele altora și cauți să le împărtășești și să le cunoști?
20. Ți place să dai ordine și dispoziții de executare altora?

Interesul economic.

21. Te preocupă câștigul, afacerile?
22. Ai obiceiul să te târguiești, să te tocmești când cumperi?
23. Te năzuești să faci economii, să pui bani la o parte?
24. Cauți să dai întrebunțare unor obiecte care aparent nu prezintă nici o utilitate; de ex. resturi de stofe, de hârtie, haine vechi, piese de aparate sau instrumente, etc.?
25. Cauți să cheltuești banii după un anumit plan sau buget, pentru a nu depăși anumite limite pe care ți le-ai fixat?
26. În general te interesează problemele de natură economică, cum ar fi: urcarea și scăderea prețurilor, descoperirea de noi mijloace de producție, variația valorii banului, etc.?

BCU Cluj / Cen *Interesul estetic.* *ibrary Cluj*

27. Ți place să-ți împodobiești, să-ți decorezi locuința pentru a o face atrăgătoare?
28. Te interesează artele plastice, sculptura, pictura, arhitectura)?
29. Te interesează expozițiile de artă (sculptură, pictură, etc.)?
30. Te atrag frumșețile naturii (peisajul)?
31. Te interesează, te atrage concertul, teatrul, opera?
32. Ți plac scrierile literare (poezii, nuvele, drame, etc.)?

Am spus că la fiecare întrebare sunt date cinci posibilități de răspunsuri. Răspunsul care denotă prezența interesului într'un grad foarte mic primește cota 1, următorul cota 2, ș. a. m. d. până la răspunsul care denotă prezența interesului într'un grad foarte ridicat și care primește cota 5. În consecință cota maximă pentru interesul social (la care sunt 8 întrebări) este 40 puncte iar cota minimă 8. Pentru toate celelalte interese (cu 6 întrebări) cota maximă este 30 puncte iar cota minimă 6 puncte. Întrucât la interesul cu un număr mai mare de întrebări în mod natural cota este mai ridicată, ceea ce ne-ar face foarte dificilă comparația dintre interese, am crezut nemerit să împărțim cota obținută la fiecare interes cu numărul întrebărilor dela acel interes.

Chestionarul astfel alcătuit și cu tehnica amintită a fost aplicat la elevi și eleve de curs secundar. În cele ce urmează vom da câteva din rezultatele obținute.

În Tabela I sunt date privitoare la băieți iar în Tabela II date privitoare la fete. Numerele din aceste tabele reprezintă cota medie la o întrebare dela interesul respectiv. Pentru a avea cota reală pentru toate întrebările aceluiași interes, numerile respective le vom înmulți cu 8 la interesul social și cu 6 la celelalte interese.

Tabela I. Interesele în raport cu etatea. (băieți)

Interesul	ETATEA (ANI)				
	11-12	13-14	15-16	17-18	19-20
Teoretic	3.47	3.50	3.47	3.35	3.35
Practic	3.70	3.74	3.82	3.67	3.38
Social	3.06	3.13	3.39	3.30	3.36
Economic	2.97	2.96	3.18	3.09	3.05
Estetic	3.77	3.84	3.94	3.86	3.73
Numărul cazurilor . .	96	179	138	72	30

Tabela II. Interesele în raport cu etatea (fete)

Interesul	ETATEA (ANI)				
	11-12	13-14	15-16	17-18	19-20
Teoretic	3.10	3.32	3.31	3.31	3.35
Practic	3.11	3.20	3.09	3.00	3.01
Social	3.07	3.04	3.28	3.26	3.49
Economic	2.70	2.94	2.87	2.79	2.97
Estetic	3.94	4.11	4.35	4.31	4.37
Numărul cazurilor . .	180	259	175	98	30

Pentru a putea sesiza mai bine rezultatele din tabelele de mai sus le-am exprimat și sub formă grafică, așa cum se vede în Fig. 1. Partea întâia a graficului se referă la băieți, partea a doua la fete.

Prima concluzie pe care o putem desprinde din Fig. 1 este că interesele își păstrează cu regularitate rangul la toate etățile studiate (11—20 ani). Numai interesul social și numai la femei își schimbă rangul, trecând din rangul al patrulea (la 11—12 ani) în rangul al doilea (la 19—20 ani). În limitele rangului pe care-l ocupă fiecare interes se pot preciza oarecari tendințe de variație, și anume: Interesul social și economic prezintă o tendință de creștere cu etatea, la ambele sexe; deasemenea interesul estetic la

femei. Interesul practic dimpotrivă tinde să descrească la ambele sexe. Interesul teoretic se menține aproximativ la același nivel la ambele sexe; deasemenea și interesul estetic la băieți. Mai observăm deasemenea că atât la băieți cât și la fete interesul cel mai puțin dezvoltat este interesul economic și cel mai prominent in-

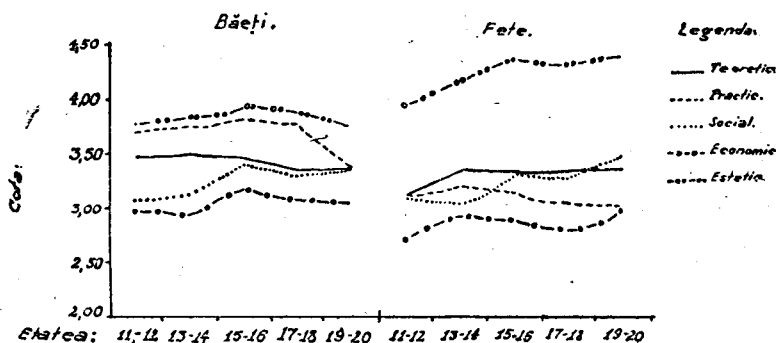

Fig. 1. — Variația intereselor cu etatea.

teresul estetic. Indeosebi la fete interesul estetic este foarte dezvoltat față de celelalte interese. O altă diferență s'ar mai putea preciza numai în ceea ce privește interesul practic, care la băieți ocupă rangul al doilea, iar la fete rangul al treilea până la 14 ani și rangul al patrulea după această etate.

Pentru a vedea și mai bine diferențele dintre sexe am mai alcătuit un grafic pe care-l dăm în figura No. 2, bazat pe cifrele din Tabela III.

Tabela III. Variația intereselor în raport cu sexul

Interesul	SEXUL	
	Băieți	Fete
Teoretic	3.42	3.27
Practic	3.66	3.08
Social	3.24	3.22
Economic	3.05	2.85
Estetic	3.82	4.21

Din graficul No. 2, care cuprinde toate etățile între 11 și 20 ani, se poate vedea că singur interesul estetic este mai dezvoltat la fete decât la băieți, toate celelalte interese fiind mai dezvoltate la băieți decât la fete.

O altă problemă foarte importantă care se pune este de a ști ce corelație este între diferitele interese, dacă merg în aceeași

direcție, merg în direcție opusă, sau nu există nici o legătură între ele. Pentru a putea răspunde la această întrebare am luat o grupă omogenă de subiecți, anume 98 băieți de 15 ani. Rezultatele acestor

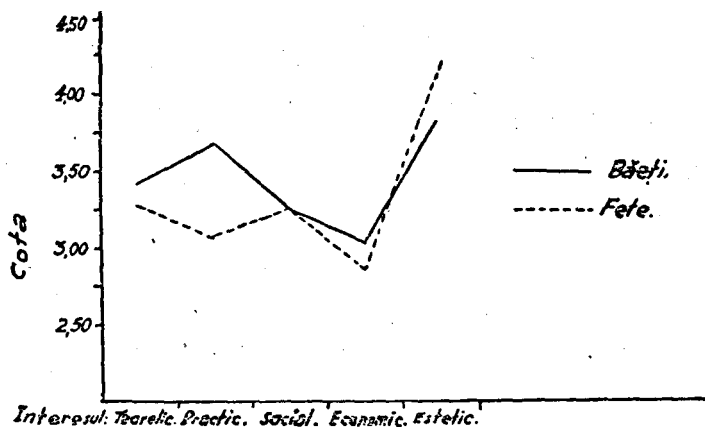

Fig. 2. — Variația intereselor în raport cu sexul.

subiecți le-am supus corelației prin metoda Pearson. Coeficienții obținuți sunt cuprinși în Tabela IV.

Tabela IV. Corelația dintre interese

	Teoretic	Practic	Social	Economic	Estetic
Teoretic		0.225	0.271	0.053	0.106
Practic			0.317	0.500	0.296
Social				0.203	0.379
Economic					0.221

Din această tabelă se poate vedea că toți coeficienții sunt pozitivi însă destul de mici.¹⁾ Corelația cea mai ridicată este între interesul practic și interesul economic, iar cea mai scăzută între interesul teoretic și interesul economic.

¹⁾ Pentru a înțelege mai bine valoarea coeficienților din Tabela IV, dăm aci, după Garrett, semnificația coeficienților de corelație (r):

r dela .00 la $\pm .20$ denotă corelație indiferentă, sau neglijabilă.

r dela $\pm .20$ la $\pm .40$ denotă corelație redusă; prezentă dar scăzută.

r dela $\pm .40$ la $\pm .70$ denotă corelație substanțială sau evidentă.

r dela $\pm .70$ la ± 1.00 denotă corelație ridicată.

(Din Garrett: *Statistics in Psychology and Education*. Longmans, Green, 1935, p. 298).

BIBLIOGRAFIE.

- BINGHAM, W. D., *Aptitudes and Aptitude Testing*. Harper & Brothers Publ., New-York and London, 1937.
- FREYER, D., *The Measurement of Interests*. New-York, H. Holt and Co., 1931.
- LAHY, B., *Étude expérimentale sur la variabilité des goûts des enfants*. In: Comptes Rendus de la VII-e Conf. Intern. de Psychotechnique (Sep., 1934), Prague, Librairie Orbis, 1935.
- STRONG, E. K., *Change of interests with Age*. Stanford Univ. Press, California, 1931.
- SYMONDS, P. M., *Diagnosing Personality and Conduct*. The Century Co., New-York and London, 1931.
- THORNDIKE, E. L., *The Psychology of Wants, Interests and Attitudes*. D. Appleton-Century Co., New-York and London, 1935.

ORIENTAREA ACADEMICĂ

de Dimitrie Todoranu

În condițiile date ale țării noastre, intrarea în universitate reprezintă pentru bacalaureat o cotitură bruscă de drum, un salt într'o lume nouă. Obişnuințele, metodele de muncă, climatul general al vieții de liceu se deosebesc profund de viața și realitățile universitare, care deschid perspective nouă de comportare și de înțelegere a lumii și împrejurărilor în care trăim. Adaptarea bacalaureatului la aceste condiții nouă, ca și reușita în viața academică, trebuiesc pregătite din vreme și în mod științific pentru a se evita o risipă imensă de energie sufletească și de timp în epoca cea mai importantă a vieții.

Bacalaureatului, proaspăt desprins de atmosfera încadrată în normele și regulile precise ale liceului, care i-a dat — într'o măsură mai mică sau mai mare — elementele primordiale ale culturii generale, i se pun, cu toată gravitatea, probleme, de rezolvarea cărora depinde întregul său viitor.

Până mai dăunăzi, la noi, lipsiau cu desăvârșire îndrumările sistematice și sfaturile întemeiate pe adevărurile științifice. Ele se culegeau sporadic și întâmplător și mai totdeauna izvoarele de informație erau și subiective și prea interesate, — fie că veniau din partea prietenilor și rudelor, fie că veniau partea vechilor profesioniști. Ambițiile nejustificate, dorințele părinților, atracția avantajelor materiale, nevoia de poziții sociale înalte, precum și întâmplarea, constituie — de cele mai multe ori — motivele de alegere ale Facultății universitare, în vederea pregătirii profesionale. După cum abia 5%—10% din ce îmbrățișează învățământul superior năzuiesc să-și formeze o cultură temeinică — fără preocupări profesionale directe, — abia 5%—10% din studenți au o reprezentare precisă a profesiunii lor viitoare.

Prea puțin sunt cei ce răspund numai chemării și vocației lor proprii — întemeiată pe valoarea personală — și prea puțini cei ce se gândesc și cunosc exigențele vieții profesionale de mai târziu.

Indiferent dacă universitatea contemporană este organizată mai mult potrivit cerințelor impuse de cercetarea științifică decât de nevoile pregătirii profesionale, orientarea academică e consecința firească a acestor stări. În ultimă instanță, universitatea pregătește elita tineretului *pentru viață*, care se va desfășura, în cazul celor mai mulți, în tiparele fixate de profesiunile superioare și potrivit trebuințelor și aspirațiilor generale ale Națiunii.

S'a constatat în același timp că, dacă diviziunii muncii, taylorismul, și în genere accentuata specializare determinată de uimitoarele progrese ale tehnicii materiei, elimină pe muncitorul necalificat din domeniul profesional propriu zis, pe măsură ce ne ridicăm — prin profesiunile inferioare și medii — spre cele superioare, dependența dintre om și profesiune, dintre aptitudine și munca profesională, dintre capacitatea creatoare a individului și exigențele sociale ale muncii profesionale, devine din ce în ce mai strânsă. Dezordinea și risipa de energie trebuiesc așadar înlăturate mai cu seamă din câmpul de manifestare al muncii intelectuale, — unde diminuarea sentimentului răspunderii și lipsa aptitudinilor adecvate, creiază uneori adevărate dezastre.

Temeiul orientării academice — ca și al orientării profesionale în general — rezidă în inegalitatea de înzestrare biologică a indivizilor. Această inegalitate este un dat al naturii, și, se pare, că nu poate fi înlăturată nici prin știință, nici prin altă strădanie omenească. Ea este mai de grabă o condiție a manifestării plurale a Vieții, a progresului și diferențierii. Varietatea muncii și a felurilor ei corespunde variațiilor și diferențelor din înzestrarea nativă individuală.

Pe plan individual, orientarea e menită să descopere aptitudinile și dispozițiile biologice, spre a le putea asigura cele mai bune condițiuni de dezvoltare; pe plan social, ea tinde să realizeze o mai bună distribuție și repartiție a capitalului psihic al Națiunii în variatele sale funcțiuni colective. Dar în vreme ce, pe treapta profesiunilor inferioare, acordul dintre aptitudinidispoziții și exigențele vieții profesionale este opera oarecum impusă a orientatorului, în zona orientării academice primează, până în prezent, auto-orientarea.

Orientarea academică tinde mai ales să pună la îndemâna

bacalaureaților un mănunchiu de mijloace obiective, capabile să le facă cu putință cunoașterea și *descoperirea de sine* pe un alt plan și într'un alt cadru decât cel conturat de aspirațiile și dorințele neîntemeiate, de reveriile inerente etății, de presiunile mediului familiar, etc. Actul descoperii de sine este nu numai începutul unei înțelepte conduceri în viață, ci momentul hotărâtor al interiorizării mobilurilor, al motivării conștiente, care se scutură de sğura influențelor externe și integrează persoana în cercul valorilor sociale.

Descoperirea de sine prin cunoașterea obiectivă a tuturor condițiilor fiziologice și psihologice ale persoanei (aptitudini, temperament și caracter) și a tuturor condițiilor de mediu în stare să ofere posibilitățile de expansiune și afirmare a energiilor personale, este în relație directă cu spiritul general al epocii, cu devenirea vieții profesionale și cu diferențierea treptată a diverselor forme sub care se ascunde progresul spiritual.

Dacă un bacalaureat ar încerca să-și facă o imagine clară și reală atât despre propriile sale înclinări și aptitudini, cât și despre varietatea cerințelor profesionale, rămâne, în condițiile date ale învățământului nostru secundar, la indicațiuni fragmentare și subiective despre sine și la vagi informațiuni despre profesiunea superioară pentru care tinde să se formeze. Suntem apoi departe de a avea în țara noastră statistici care să ne pună în măsură — cel puțin aproximativ — să cunoaștem care sunt cererile de personal ale diferitelor profesii academice, spre a putea indica celor ce urmează învățământul superior, perspectivele viitoare de plasare.

Pentru a reliefa și mai distinct ideile ce încercăm să expunem, ni se pare potrivit să schițăm problemele esențiale pe care bacalaureatul trebuie să și-le pună, cu toată seriozitatea, în pragul hotărârii de a intra în învățământul superior, — anume:

Ce carieră voi putea îmbrățișa cu putințele spirituale, materiale și morale pe care le posed? Sunt interesele și năzuințele mele din acest punct de vedere, în armonie cu puterile mele de muncă și creație? În ce direcție mă îndreaptă preferințele de studiu și predilecțiile mele din timpul liber, din vacanțe, etc. spre a-mi asigura un rost definit în viață? Care sunt diferitele cerințe de ordin fiziologic, psihologic, economic și social ale variatelor profesii superioare și care este profesiunea mai conformă cu asprațiile și aptitudinile mele, spre a ști ce Facultate și ce specialități să aleg

în universitate? Felul muncii din aceste profesii se potrivește cu felul meu de a munci, gândi, etc.? Ce putință de plasare în întreprinderile și stabilimentele publice sau private voi avea după terminarea studiilor universitare și cât costă aceste studii? Ce am, peste tot, de realizat în viață cu puterile ce le posed și în condițiile locale și istorice în care trăiesc?

În câteva cuvinte, orientarea academică, sub aspectul ei strict profesional, se întemeiază pe nevoia menținerii unui echilibru just și organic între: a) *persoană*, b) *profesiune* și c) *piața muncii* (capacitatea de absorbție a statului pentru titrații universitari). Aceasta înseamnă: integrarea persoanei în viața profesională superioară, prin armonizarea puterilor personale de muncă și creație cu exigențele profesionale, în limitele impuse de funcțiunea colectivă a profesiunilor.

Ne rămâne să precizăm, prin mijlocul câtorva exemplificări, bazele științifice ale orientării academice.

a) Este neîndoios că există un raport strâns între dispozițiile și capacitățile biologice ale individualității umane și variatele tipuri de activități profesionale. Studiile privitoare la această problemă au stabilit anume conexiune, anume raporturi de dependență și reciprocitate între desfășurarea optimă a muncii profesionale și înzestrarea individuală.

1. În primul loc, se scoate în evidență relația dintre *interese* și *activitățile profesionale*. Interesele — înclinările spre și preocupările de anumite situații ale mediului — ce derivă din tendințe mai adânci, prin faptul că în cursul dezvoltării individuale devin, mai mult sau mai puțin permanente, dirijează cu predilecție persoana spre un anume complex de situații exterioare, și, în consecință, determină desfășurarea activității în anume direcții, mai mult sau mai puțin constante. Analiza activității spontane (excursii, jocuri, preocupări din timpul „*liber*”, etc.) ca și a activității sistematic urmărite, ne pune în măsură să inventariem situațiile ce interesează pe un anumit individ și să descoperim raportul dintre natura acestor situații și a situațiilor din o activitate profesională propriu zisă. Interesul pentru activitatea individuală sau în grup, pentru munca în aer liber sau în spațiu închis, pentru amănunte sau pentru ansamblu, etc. ce se descoperă în dispozițiile persoanei, își găsește posibilitate de afirmare și în munca profesională: există profesii a căror activitate se desfășoară mai mult în aer liber și profesii care cer o activitate în spațiu închis, după cum

în unele se lucrează mai mult cu amănunte și în altele cu perspective de ansamblu. De altă parte, dacă privim interesele din unghiul de vedere al înclinărilor spre valorile spirituale, ele pot fi categorisite în tipologia lui Spranger, — deși tipurile acestui cercetător par a fi mai curând tipuri de personalitate. Stone (1), care a încercat să determine experimental relația dintre aceste tipuri și activitățile profesionale, a aflat diferențieri și corespondențe nete, — îngăduind concluzii interesante pentru problema ce ne preocupă. Se constată astfel că: Grupul celor ce înclină spre câmpul afacerilor se caracterizează prin un puternic interes economic și prin atitudine neteoretică și neestetică. Cei cu înclinări spre profesiunile bancare prezintă o cotă superioară la valoarea economică și una minimă pentru cea religioasă. Medicii înclină pozitiv spre valorile teoretice și sunt apatici din punct de vedere economic și politic. Cei ce doresc să devină profesori au cota cea mai redusă pentru valorile economice, o ușoară tendință negativă pentru domeniul teoretic, o accentuată tendință estetică și o apreciabilă tendință religioasă. Cei cu înclinări spre avocatură posedă o puternică tendință politică și un desinteres pentru valorile teoretice (îndoelnic, *notă pers.*). Persoanele cu înclinări literare tind în mod precumpănitor spre valorile estetice și reprezintă în același timp grupul cu cea mai accentuată tendință religioasă; acest grup manifestă o aversiune netă față de valorile politice și economice.

Unii cercetători atribue o mare importanță diagnosticării intereselor pentru orientarea academică. Pintner (2), de pildă, scrie: „Va fi posibil ca prin o întrebuintare judicioasă a scârilor de interese și atitudini să se înlocuiască testele de inteligență și performanță în orientarea profesională a studenților.”

Relația dintre interese și aptitudini, cunoscută până acum, este însă de așa natură că nu se pot prezice cele din urmă din analiza celor dintâi, — în sensul că interesul pentru un anume fel de activitate mintală nu este numai decât un indiciu că persoana ce-l posedă, are în același timp și aptitudini pozitive în acea direcție. Din acest motiv, se impune și examinarea și determinarea celorlalte trăsături și dimensiuni psihice.

2. Dacă trecem la raportul dintre *inteligență* și *activitățile profesionale*, opiniile cercetătorilor sunt unanime în a susține că reușita în viața academică, precum și în profesiunile superioare, nu poate fi atinsă decât de cei ce se încadrează în categoriile mintale superioare, sau, în termeni tehnici, posedă un coeficient de

inteligență minim de 110—115. Sforțarea oricât ar fi de intensă nu poate compensa lipsa nivelului intelectual necesar. Dinpotrivă, ea poate atinge însuși echilibrul spiritual al persoanei. Cine încearcă eforturi peste limitele capacităților sale biologice devine ursuz, mohorit și își pierde voioșia și entuziasmul.

3. Accentul în orientarea profesională în general cade pe *apitudini*, pe acele configurații funcționale de factori psihici, care determină eficiențe peste media comună în diferitele domenii de activitate. Ceeace interesează însă orientarea profesională academică este forma *superioară* de manifestare a aptitudinilor, — unde avem de a face cu creațiuni, cu adaptarea unor forme nouă necesităților vieții, prin transformarea materiei, captarea energiilor naturale, etc. În această formă superioară a aptitudinilor, se pare, că factorul determinant rămâne tot inteligența, însă, nu inteligența considerată sub unghiul gradual — al coeficientului de inteligență, — ci privită în funcție de domeniul de activitate în care se afirmă cu mai multă ușurință. Unii sunt dotați mai bine pentru a rezolva problemele teoretice ale vieții; alții se adaptează cu mai multă ușurință în fața situațiilor concrete și practice; alții prind și rezolvă mai rapid și mai bine problemele lumii sociale, și, în sfârșit, alții reușesc să rezolve — prin creație simbolică și plastică — conflictele interne și afective ale vieții. Putem așadar depista următoarele directive ale inteligenței, care pot fi considerate ca aptitudini: teoretică, practică-tehnică, socială și plastică-simbolică. Care este natura intimă și psihologică a acestor inteligențe *calitative* precum și gradul lor de consistență, este greu de precizat în stadiul actual al cercetărilor. Privite prin prisma vederilor școlii lui Spearman, se pare, că specificul ori și cărei aptitudini este determinat de felul gândirii, de natura factorului sau factorilor de grup. După alte vederi, ele n'ar fi decât directive ale inteligenței în funcție de o anume configurație a intereselor și a factorilor temperamentalii.

Dacă încercăm acum să stabilim corespondențe între aptitudini și grupe de activități profesionale, putem spune că aptitudinea sau inteligența tehnică este necesară pentru reușita în profesiunile a căror activitate consistă în transformarea materiei și în trebuințarea resurselor naturale; aptitudinea sau inteligența socială asigură succesul în activitățile profesionale care au de scop conservarea și dezvoltarea omului și a societății; iar inteligența teoretică asigură reușita în profesiunile a căror activitate consistă

în conservarea bunurilor spirituale, precum și în cercetarea și creația științifică. Aceste distincțiuni sunt însă mai mult de natură didactică. În realitate, profesiunile superioare sunt foarte complexe și necesită o activitate variată, iar atunci când vorbim de o singură aptitudine în cazul unei anumite profesii, se consideră numai aspectul predominant al activității profesionale.

Alături de aptitudinile generale, activitatea profesională reclamă și o seamă de aptitudini speciale, pe care le menționează monografiile profesionale: dexteritate manuală, capacitate superioară de expresie verbală, etc.

4. Dacă inteligența și aptitudinile formează factorii care indică sau elimină pe cineva pentru și dintr'o profesiune, trăsăturile de *temperament* și *caracter* constituie elementele dinamice ale activității profesionale. Nu rareori cercetătorii menționează faptul că aceste din urmă trăsături sunt adeseori mai importante pentru reușita în viață și pentru performanțele profesionale, decât însăși inteligența. Căci în vreme ce inteligența și aptitudinile sunt numai instrumentele cele mai desăvârșite ale adaptării și acțiunii, dispozițiile de temperament și caracter ale persoanei determină *motivația* activității ca și forma de desfășurare a acesteia. Viața zilnică ne arată cum persoane cu un nivel mental nu prea urcat, dar cu mare stabilitate emoțională și perseverență, ating adesea performanțe egale sau chiar superioare celor ce posedă un coeficient de inteligență mai ridicat, însă sunt lipsiți de aceste însușiri. Totuși nu este mai puțin adevărat că, acțiunea compensatoare a temperamentului și caracterului rămâne pe linia normalului numai atâta vreme cât acestea nu sunt prea distanțate de capacitatea mentală. Totul e în funcție de imaginea pe care și-o face fiecare despre sine. Această imagine nu corespunde decât foarte rar datelor reale, ca și când omul s'ar privi fie printr'o oglindă convexă, fie prin una concavă. Într'un caz puterile personale vor fi văzute mai mici decât sunt în realitate; în acest caz efortul și tenacitatea se face în sens pozitiv, în direcția aptitudinilor. În alt caz, capacitățile personale sunt văzute majorat, iar sfortarea mentală pe care ar pretinde-o dispozițiile de temperament sau unele impulsuri puternice și violente, poate fi dăunătoare echilibrului psihic.

Câteva date privitoare la corespondența dintre trăsăturile de temperament-caracter și activitățile profesionale.

Profesorul secundar, de pildă, trebuie să poseadă din punct de vedere temperamental: flexibilitate accentuată, sensibilitate

normală — adecvată situațiilor, — tensiune interioară și inhibiție normală. Răbdarea și mobilitatea sunt necesare adaptării și înțelegerii particularităților specifice fiecărui elev. Lipsa iritabilității și prezența inhibiției înlătură violența și manifestările brutale — în gest și vorbă. Dispoziția generală a profesorului trebuie să fie veselă, jovială, extrovertită și simpatetică. Cerințele sunt și mai accentuate pe latura de caracter: stabilitate, unitate, lărgime de vederi, atitudine etică superioară, atitudine religioasă, simț accentuat al probității, sociabilitate accentuată, iubire față de copii și tineret, etc. Aceste însușiri parțiale e necesar să fi integrate într-o concepție afirmativă, optimistă, creatoare și statornică despre lume și viață.

Practica medicinei — spre a lua alt exemplu — pretinde următoarele trăsături de temperament: iuteală, deciziune rapidă, flexibilitate superioară, prezență de spirit, tensiune și impulsivitate motorică (forță dinamică) superioare mediei, inhibiție, precum și o atitudine afirmativă în viață și umor în tratarea oamenilor. Din punct de vedere al caracterului, medicul practician e necesar să poseadă: unitate și stabilitate accentuată, spirit de inițiativă și spontaneitate, încredință, discreție, conștiințozitate, obiectivitate superioară, simț nesdruncinat al datoriei și răspunderii, onestitate, simț desăvârșit al ordinii și curățeniei, etc. Sinteza acestor trăsături o formează personalitatea ce impresionează, liniștește și dă curaj celor suferinzi.

5. Munca academică este grea și obositoare, cerințele sunt multiple, iar consumul de energie biologică accentuat. Din acest motiv, e ușor de înțeles că *sănătatea organică* constituie una din esențialele condițiuni ale reușitei în viața universitară și profesională.

În afară de o constituție organică robustă și sănătoasă, profesiunile superioare mai necesită și o seamă de trăsături *morfologice* și *fiziologice* de ordin special. Astfel medicului practician i se cer: un sistem mușchiular bine dezvoltat, sistem circulator rezistent, capacitate funcțională superioară a organelor sensoriale de văz, auz, tact, rezistență la oboseală, etc. Profesorul secundar trebuie să poseadă sprinteneală corporală, rezistență la oboseală, voce expresivă și clară, etc.

6. În sfârșit, urmează să atingem acum și aspectul negativ al orientării profesionale, care reprezintă punctul de trecere spre accentuarea selecției profesionale. Există o categorie de însușiri

psihofiziologice, cuprinse sub denumirea de *contraindicații*, care fac pe indivizii ce le posedă inapți de a ocupa o anumită profesiune, sau chiar un grup de profesii. Principial aceste contraindicații sunt reprezentate de trăsăturile contrare celor necesare și indispensabile practicei profesionale, adică „indicațiilor.” Din punct de vedere practic, tabloul contraindicațiilor trebuie fixat pentru fiecare profesiune în parte. Contraindicațiile se pot grupa în nete (grave) și ușoare. Cele dintâi exclud cu desăvârșire dela anumite activități profesionale, iar cele din urmă nu exclud în mod evident, dar nici nu indică decât în cazul când deficiențele, reprezentate de contraindicațiile ușoare, sunt compensate de abilități și capacități evidente în alte direcții. De ex., în cazul profesorului secundar, alterațiunile ușoare ale unui membru pot fi compensate cu aptitudini superioare de ordin psihic.

Ce drum în viață vor putea lua cei contraindicați pentru învățământul superior? Această problemă nu s'ar pune dacă organizarea învățământului secundar ar fi de așa natură încât să nu îngăduie trecerea în cursul superior și la bacalaureat decât a celor ce prezintă o înzestrare biologică superioară. Intrucât însă selecția nu se poate face în mod real în liceu, ea nu va mai întârzia multă vreme în universitate. Cei cu inclinații anormale și cu defecte psihice evidente, se vor adresa institutelor psihotehnice speciale, unde li se vor da îndrumările necesare și corespunzătoare stării lor fiziologice și psihice.

b) *Studiul profesiei* formează al doilea termen de care se ține seamă în tehnica orientării profesionale. Dacă informațiile referitoare la natura muncii, costul pregătirii, etapele pregătirii, etc. se pot culege dela un profesionist încercat, stabilirea indicațiilor și contraindicațiilor fiziologice și psihologice nu poate fi decât opera institutelor și oficiilor special create în scopul stabilirii lor. O monografie profesională, sau o profesiogramă, cuprinde toate datele necesare pentru ca cineva să-și poată face o idee clară și lămurită despre natura unei profesii date. Ea cuprinde în primul rând o descriere sumară a proceselor principale din desfășurarea activității profesionale; în al doilea rând, tabloul trăsăturilor de ordin fiziologic necesare pentru buna execuție a profesiei, precum și trăsăturile de ordin fiziologic și psihic, care, exclud dela practica acelei profesii; urmează apoi lista trăsăturilor și aptitudinilor psihice necesare activității profesionale, pentru a se încheia cu indicarea etapelor de pregătire tehnică pentru ocuparea

profesiunii și cu perspectivele de înaintare și câștig pe care le prezintă respectiva profesiune.

c) Criza de supraproducție a titraților universitari a scos la iveală o problemă care înainte vreme nu se punea în forma acută în care se pune azi. Pe măsură ce universitățile s'au suprapopulat, capacitatea de absorbție a statului a rămas staționară, sau, în orice caz, ea n'a crescut în proporția în care a crescut numărul absolvenților școlilor superioare. Era firesc așadar să se pună, cu toată seriozitatea, probleme de natura acestora: Care sunt necesitățile prezente și viitoare de personal în profesiunile superioare ale statului? Care este situația numerică a specialiștilor liberi și care sunt limitele numerice ale profesiunilor „liberale”, peste care nu se poate trece decât cu pericolul de a le desorganiza și deprecia? Care sunt mijloacele ce se pot întrebuița pentru a evita șomajul intelectual? Intre multele planuri și răspunsuri posibile s'a conturat și ideea stabilirii pieței muncii intelectuale, adică inventarul necesităților de personal ce-l prezintă profesiunile superioare atât în prezent, cât și în viitorul apropiat. Opera de orientare academică se va sprijini, în cele din urmă, pe această piață a muncii. Pe temeiul ei, bacalaureații vor avea indicații precise asupra perspectivelor de plasare ce li se oferă după terminarea studiilor, li se vor pune astfel problemele de viață cu un ceas mai de vreme, spre a avea răgazul necesar de a cugeta asupra lor și a-și întemeia hotărîrea pe studiul realităților.

* * *

Universitatea din Cluj, în preocuparea sa constantă de a da o cât mai largă asistență și îndrumare bacalaureaților ce vor să-și desăvârșească formația intelectuală și să se pregătească pentru viața profesională în sânul ei, a înființat și organizat, în 1934, — din inițiativa și cu îndrumarea d-lui rector F. Ștefănescu Goangă — un Oficiu Universitar pentru orientarea, informarea și asistența studenților. În cadrul acestui Oficiu funcționează, pe lângă alte servicii puse tot în slujba studențimii, un serviciu de îndrumare profesională. Acestui serviciu se pot adresa toți cei ce doresc să aibă îndrumări științifice asupra aptitudinilor lor personale, a cerințelor vieții universitare și profesionale, etc. Prin examinări experimentale — executate de Institutele de specialitate, — prin anchete, chestionare, etc., adică prin întreg utilajul metodic pe care ni-l pune la îndemână Psihologia, se determina individualitatea

psihologică a celui ce solicită asistență, iar prin o convorbire sau interview se arată cerințele vieții profesionale, — primind astfel îndrumări adecvate și științifice.

Opera de informație, îndrumare și asistență se continuă apoi, prin alte servicii, pe tot timpul școlarității universitare. Astfel că unei serioase îndrumări universitare de început, îi urmează directivele necesare menținerii și dezvoltării sănătății biologice și spirituale, precum și dobândirii obișnuințelor științifice adecvate muncii intelectuale academice.

Astfel de Oficii Universitare există și la celelalte universități ale țării. La București este organizat mai de mult, iar cele dela Iași și Cernăuți sunt în curs de organizare.

* * *

Incheierea ne impune să amintim o obiecție ce se întâlnește destul de des.

Dacă pentru profesiunile inferioare — chiar și atunci când unele metode științifice nu au încă o precizie hotărâtă, iar rezultatele constituie uneori probleme de rezolvat — orientarea și selecția profesională s'a dovedit extrem de necesară și binefăcătoare, se susține că ea nu are același indice de precizie și valabilitate în domeniul profesiunilor superioare. Unii, probabil sub influența unuia din diversele forme sub care se poate înfățișa misticismul, cred în imposibilitatea determinării științifice a factorilor psihici și ca atare, în ineficiența metodelor de îndrumare și selecție în câmpul de muncă al profesiunilor superioare, unde intră în acțiune omul cu întreg complexul său de trăsături iraționale și nedeterminabile. Cadrele și ordinele prestabilite, sdruncină — zice-se — temeliile creațiilor date potențial în imensul laborator ce reprezintă viața interioară a fiecăruia și limitează condițiile de expansiune și afirmare ale personalității. Tânărului, se susține mai departe, trebuie să i se lase neatins patrimoniul de vis și entuziasm; trebuie să i se lase frână liberă în momentele dificile ale vieții și să nu i se întunece năzuințele prin indicarea realităților de azi și a perspectivelor de mâine — amândouă deopotrivă de schimbătoare, — care i-ar toci elanul și reveria atât de salutară pentru acțiunea sa practică.

Este clar dela întâia vedere că astfel de întâmpinări n'au nici un temei științific, că ele nu se fac în numele adevărului și că se întemeiază pe o totală necunoaștere pe de o parte, a progreselor

realizate de științele vieții, pe de alta a însăși tehnicei și scopurilor orientării profesionale. Departe de a îngrași viața cuiva, îi deschide dinpotrivă perspectivele și îi creiază condițiunile cele mai bune de afirmare și de creație. Departe de a-i micșora entuziasmul, îi indică precis drumul realizărilor, al satisfacției și succesului. Orientarea nu se întemeiază pe roadele examenelor — produse ale unei mai mult sau puțin adecvate exercitări a dimensiunilor intelectuale, — care nu sunt prea semnificative pentru creațiile ce le poate atinge o persoană și nu ne dau decât un reflex palid al atitudinii de valorificare a lumii și vieții, atitudine ce prezidează, prin ansamblul de tendințe ce-i stă la bază, actele mici și mari din viață. Pentru orientarea și îndrumarea științifică cântăresc prea puțin cunoștințele și notele — luate la întâmplare și cine știe cum. Ea se interesează în primul rând de direcțiile de activitate psihică, de forța productivă a aptitudinilor, de cadrele interioare în serviciul cărora sunt puse totdeauna cunoștințele, — peste tot de energiile dinamice ale personalității. Ea tinde să le descopere și să le indice condițiile optime de dezvoltare, pentru că cei ce o realizează și-au dat seamă de adevărul că orice zidire traianică în viața spiritului pleacă dela eterna cerință a cunoașterii de sine.

Prin orientarea academică universitatea oferă așadar, tuturor candidaților, prilejul de a se întoarce, într'un moment hotărîtor, spre lumea lor interioară, punându-le la dispoziție întregul utilaj pe care îl prezintă stadiul actual al științei, pentru a se cunoaște, prețui și conduce.

BIBLIOGRAFIE

- STONE, CH. L., *The Personality Factor in vocational guidance*. J. Abn. & Soc. Psychol., 28, 1933, p. 274.
- PINTNER, R., *A Comparison of Interests, Abilities and Attitudes*. J. Abn. & Soc. Psychol., 28, 1933, p. 357.
- OFICIUL UNIV. CLUJ, *Indrumări Universitare*. Cluj, 1936.

EXPERTIZA PSIHOLOGICĂ

de Salvator Cupcea

1. *Generalități.* Preocuparea fundamentală a justiției este controlul comportamentului uman social. Acest comportament social fiind o modalitate reacțională a unei individualități biologice, singura bază științifică a măsurilor legale este cunoașterea individualității, a omului, în toată complexitatea lui.

Științele biologice în general, și antropologia în special, au ajuns la un grad de dezvoltare și specializare atât de mare încât tehnica și metodele lor întrec capacitățile cognitive ale unei singure persoane. Pentru a cunoaște totuși individualitatea umană sub toate aspectele ei, sau sub anumite aspecte importante dela caz la caz, judecătorul „delegă o parte din autoritatea sa” unei persoane care are o practică specială într'un anumit domeniu de cunoștințe, cu scopul ca această persoană să aducă lumină într'un fapt prin cunoștințele sale speciale.¹⁾ Această persoană este expertul. Expertul poate fi de orice specialitate ²⁾ fiindcă — după cum spune Prof. Mina Minovici, — nu există o manifestare a existenței biologice a omului, nu e acțiune a acestuia, care să nu fie susceptibilă unei interpretațiuni legale.

1) Codul de pr. pen. Carol II. recomandă judecătorilor „a recurge, când aceasta este posibil, la mijloacele de investigațiune puse de știință în serviciul justiției pentru descoperirea adevărului”. Iar în art. 164: „Când pentru descoperirea adevărului este necesară părerea unor experți, judecătorul de instrucție sau instanțele de judecată pot numi din oficiu sau după cererea părților, pe una sau trei persoane, care prin arta, profesiunea sau cunoștințele lor, sunt în măsură să îndeplinească însărcinarea ce li se încredințează”.

2) Spre deosebire de medicul legist, care este un expert oficial perpetu, practicând specialitatea medicină legală. (Kernbach).

Utilizarea experților nu înseamnă de loc că judecătorul devine sclavul expertizei. Problemele care i se pun judecătorului sunt probleme complexe, la a căror lămurire contribuie expertii studiind aspectele de specialitate. Sinteza tuturor datelor (expertize, instrucție, împrejurări sociale, etc.), controlul și valorificarea lor este opera judecătorului, care își va forma astfel o intimă convingere în care intră — cum spune E. Pușcariu — în prima linie proba indicială procurată de omul de știință.

În cunoașterea personalității umane justiția are unul din cei mai importanți auxiliari științifici: expertul psihiatru. Problemele în fața cărora este pus expertul psihiatru sunt adesea de o dificultate deosebită. Expertiza mentală — scrie Ed. Toulouse — se face adesea în condițiuni materiale deplorabile, fără ca expertul să aibă la dispoziție metodele și laboratoriile de antropologie criminală necesare. În condițiunile actuale medicul este constrâns să facă o expertiză pur „intuitivă”, în timp ce expertiza ar trebui să fie absolut „obiectivă.”

Obiectivitatea — cerință primordială a oricărei expertize -- în domeniul psihologic nu ar putea decât să câștige prin utilizarea metodelor psihologiei experimentale. Această tendință spre obiectivizare a expertizei mentale a determinat în ultima vreme un curent important în favoarea expertizei psihologice experimentale. „Din ce în ce mai mult justiția își dă seama — spune judecătorul de instrucție F. Gorphe — că ea nu se poate dispensa de tehnica științifică. Aproape toți autorii cari au studiat mărturia reclamă „expertiza psihologică”, și chiar a început să fie utilizată în unele țări (Belgia, Germania, Austria, etc.) mai ales pentru examinarea martorilor tineri în afacerile de moravuri. Această expertiză poate utiliza diferitele moduri de examinare pe care noi le-am examinat succesiv (teste, aparate, probe de asociație) precum și examenul direct sau chiar psihanalitic.” Mai departe F. Gorphe cere: „să fie dărămate, ca în Germania, barierele dintre drept, psihologie și psihiatrie, pentruca să se poată desvolta psihologia și psihopatologia judiciară, de care nu mai pot să se lipsească juriștii și în special magistrații, în prezența dezvoltării progresive a psihologiei experimentale și a psihiatriei. O formare a magistraților în acest sens se impune; ea este reclamată de toți autorii.” De altfel în țările în care psihologii au fost chemați ca experți în fața justiției, valoarea și utilitatea expertizelor psihologice experimentale a fost aproape unanim recunoscută. (Amintim doar cazurile publi-

cate de W. Stern, K. Marbe, R. Couvé, H. Hahn, A. S. Edwards, J. A. Larson, etc.).

Din punct de vedere practic se pune problema dacă expertiza psihologică experimentală poate deveni o expertiză independentă, sau trebuie înglobată unor alte activități judiciare sau medicale. Ed. Claparède crede că „stabilirea probei unui delict este atât de dificilă și atât de importantă pentru justiție, încât nu văd de ce, justiția, n'ar utiliza toate mijloacele care i se oferă, și de ce expertul psiholog nu ar fi consultat cu același titlu ca expertul chimist sau expertul medic.” O părere asemănătoare are Prof. Rădulescu-Motru: „Există și o expertiză a psihologului? De fapt în viața practică mai niciodată nu auzim ca specialistul în știința sufletului să fie chemat a controla veracitatea unei afirmări. De drept el ar trebui însă să fie cel mai des chemat, căci nici o știință nu are o mai de-aproape legătură cu interpretarea exactă a celor ce se afirmă despre un fapt, cum o are psihologia.”

Pe de altă parte un mare număr de psihiatri, — cum e de ex. E. Kretschmer, — consideră metodele psihologiei experimentale ca făcând parte integrantă din expertiza psihiatrică. Medicul expert psihiatru este chemat să execute expertiza psihologică experimentală — după părerea lui A. Hoche, — cerând o colaborare tehnică-psihologică numai la judecarea problemelor excepționale. Prof. N. Minovici cere ca aplicarea acestor metode să fie făcută de medicii legiști: „nu se mai poate să nu ținem seama în expertiză și de aportul psihologiei experimentale... Medicul legist cunoscând tehnica și metodele psihologiei aplicate va face să progreseze psihologia medicală în folosul medicinei legale și în special în acela al justiției societății.”

Studiind problema mărturiei în special, judecătorul F. Gorphe spune că: „Pentru a nu se abuza de experți ar fi de dorit ca magistrați specializați să poată utiliza ei înșiși procedeele psihologice; însă ar trebui pentru aceasta să li se dea mai întâiu cunoștințe tehnice și laboratoare psihojudiciare. Practic concursul unui psiholog nu este realizabil în mod constant, și nici nu trebuie să fie dacă autoritatea judiciară nu voiește să renunțe la o parte din puterile sale. Expertiza trebuie să fie rezervată cazurilor particular dificile. Examenul psihologic al martorilor necesită mai multă specializare practică, decât cunoștințe teoretice de ansamblu. Astfel H. Gross cere să se lase în sarcina psihologilor constituirea și dezvoltarea științei lor, și să se rezerve juriștilor aplicarea creațiilor psihologice cazurilor particulare din domeniul juridic.”

Părerile expuse mai sus ne arată în mod evident faptul că aplicarea metodelor psihologice experimentale poate să fie făcută atât în cadrul instrucției (de către magistrații cu practică specială în acest domeniu), cât și în cadrul expertizelor psihiatrice și medico-legale, contribuind astfel la obiectivizarea acestor expertize. Numai cazurile complicate, deosebit de dificile, ar necesita un expert psiholog propriu zis.

2. *Domeniul de contribuție al expertizei psihologice.* Actele antisociale nu mai sunt concepute de știința modernă ca reacțiuni parțiale, fragmentare, ale unui individ pur rațional, ci ca modalități de reacțiune ale personalității totale, privită în ansamblul ei. Orică acțiune este expresia unei individualități unitare, este expresia unui biotip. Biotipul uman este o unitate biologică corelativă (o configurație), dinamică, adaptativă, manifestată sub aspect morfologic, fiziologic și psihologic, rezultată din actualizarea fondului ereditar sub influența factorilor peristatici. Pentru a cunoaște valoarea unui biotip și toate motivările lui interne și externe — atât de importante din punct de vedere juridic, — Pende crede că trebuie să renunțăm la procedeul fragmentar care studia numai aspecte izolate ale individualității umane, înlocuindu-l cu studiul sintetic al celor trei mari aspecte biologice: morfologic, fiziologic și psihologic. Deasemenea E. Kretschmer, dând schema unei expertize mintale (psihobiogramă), susține că nu există o cunoaștere și o valorificare a individualității umane fără considerarea sintetică a tuturor aspectelor biologice. Problema responsabilității nu poate fi astăzi rezolvată fără această cunoaștere a personalității totale, a biotipului individual. Acest biotip am văzut că este conceput de N. Pende ca o sinteză a celor trei aspecte: morfologic, fiziologic și psihologic. Întâia mare contribuție pe care psihologia experimentală în colaborare cu psihiatria o dă justiției este cunoașterea aspectului psihologic al biotipului. Iar această cunoaștere totală a biotipului uman este axa la care se raportează întreaga activitate juridică, fiindcă legea controlează omul, iar aplicarea ei cere înainte de toate cunoașterea omului. Această cunoaștere totală nu se referă numai la studiul inculpatului, căci adesea e tot atât de necesară cunoașterea personalității martorului, sau uneori chiar a „victimei” (procese de moravuri, atentate contra copiilor, etc.).

Uneori, pentru luminarea cazului, justiția cere cunoașterea unor aspecte parțiale psihologice deosebit de importante ale incul-

patului sau martorului. Natural că aceste probleme parțiale nu câștigă întreaga lor valoare decât raportate la cunoașterea biotipului total, dar au adesea importanță specială pentru problemele care se pun. Astfel psihologia experimentală poate să aducă contribuțiuni valoroase în determinarea unor anume momente psihologice (etatea mintală, sugestibilitatea, memoria și alte funcțiuni mintale, educabilitatea, etc.), și prin procedeele sale tehnice să ajute la depistarea încercărilor de simulare și disimulare. Importanța acestor determinări în studiul inculpatului și mai ales a martorului¹⁾ este deosebit de mare și a fost accentuată atât de psihologi (Claparède, W. Stern) cât și de medici (Kretschmer) și de juriști (Gorphe, Tesoro, etc.).

Cea mai vastă literatură însă o găsim în ceea ce privește stabilirea legăturii inculpatului cu crima și diagnosticarea mărturiei false. În acest domeniu metoda asociației de cuvinte și a timpului de asociație au dat rezultate de laborator strălucite. Astfel, diagnoza stării de fapt, stabilită cu ajutorul acestor metode de A. Roșca, s'a dovedit justă în 94% a cazurilor. În afară de metodele pur psihologice s'au utilizat în rezolvarea acestor probleme și metode psihofiziologice, cum ar fi diagnosticarea minciunii cu ajutorul modificărilor pneumografice (V. Benussi); pe baza modificărilor de presiune sanguină (H. E. Burt, J. A. Larson) sau cu ajutorul reflexului psihogalvanic (E. Gelma, Marinescu—Copelman—Stănescu), cu succese tot atât de importante. Aceiaș problemă o urmărește Laignel-Lavastine cu ajutorul determinării acidității urinare, și R. E. House prin audierea inculpatului sub scopolamină (analog cu eterizarea utilizată de H. Claude în catatonie), dar aceste metode se depărtează de tehnica psihologică propriu zisă.

În domeniul muncii, cum spune W. Weber, expertizele adesea sunt făcute de ingineri, deși expertul psihotehnician ar fi mult mai indicat atunci când e vorba de fapte legate de rolul factorului uman. Psihotehnicianul specializat în problemele orientării profesionale și ale organizării muncii, ar putea aduce contribuțiuni interesante în determinarea capacității profesionale, în analiza cauzelor de erori profesionale și de accidente dependente de un factor psihologic (negligență, imprudență, incapacitate, etc.).

1) Unele tribunale au atașat psihologi experți. Astfel Tribunalul corecțional din Varșovia are ca expert din 1929 pe S. Baley, care se ocupă în special cu mărturiile copiilor.

Tot în acest domeniu W. Moede amintește eficacitatea expertizelor sale asupra plăgiatelor, patentelor, a reclamelor și asupra stabilirii faptului dacă un joc este de îndemănare sau de hazard.

Metodele psihologice — în special cele de determinare obiectivă a nivelului mintal — pot să fie ajutoare foarte utile medicului chemat să facă expertize în vederea măsurilor eugenice.

În general metodele psihologiei experimentale pot fi cu folos utilizate în toate cazurile legale care privesc factorul uman sub aspectul comportamentului său psiho-social. Rezumând — schematic — cazurile în care aceste metode au fost sau pot fi întrebuințate ca auxiliare prețioase ale psihiatriei, medicinei-legale și ale justiției, avem următorul tablou:

1. Domeniul juridic	}	Inculpat — Stabilirea vinovăției — nevinovăției	}	responsabilitate educabilitate simulări		
		Infractor			}	Starea mintală a infractorului
						Legătura dintre infractor și faptă
		Martor			}	Capacitatea de mărturie
						Diagnosticarea veracității mărturiei
Victima (eventual)	}	Starea mintală din timpul faptului Diagnosticarea veracității depoziției				
2. Domeniul muncii și al vieții profesionale	}	Capacitatea profesională	}			
		Erori profesionale				
		Accidente				
		Plăgiate — Patente				
		Reclame				
Jocuri						

3. *Câteva expertize psihologice.* Lucrând mai mult timp alături de un neuro-psihiatru cu cunoștințe de psihologie practică (Dr. L. Ionașiu), am încercat în cazurile de expertiză mintală să utilizăm și să adaptăm metodele psihologiei experimentale în vederea unei cât mai obiective rezolvări a problemei. În rândurile care urmează vom expune — ca exemplificări — câteva din aceste expertize.

a) *Expertiză asupra nivelului mintal.* (Confirmarea unei debilități mintale). C. P. în etate de 49 ani, este trimis din partea Tribunalului S. pentru a se stabili dacă prezintă o debilitate mintală reală sau simulează debilitatea mintală. În secție în curs de 10 zile cât a stat, a prezentat o ușoară tendință de a evada dela interogatoriu, ceea ce a trezit în medicii secției respective suspiciuni în ceea ce privește sinceritatea pacientului.

În fața acestei probleme am raționat în felul următor: Aplicând pacientului un test de inteligență el poate foarte ușor să răspundă mai slab sau să întârzie executarea la probele cotate prin timp, dându-ne ca rezultat un nivel mintal inferior celui real. Dar dând 3 serii de teste de inteligență quasi echivalente — dar diferite ca material și tehnică — nici un specialist psiholog nu ar putea să simuleze la fiecare test chiar atât, ca rezultatele să fie egale sau aproape egale. Dacă la mai multe serii de teste diferite de inteligență va da rezultate aproape egale, avem un indiciu serios și obiectiv în ceea ce privește sinceritatea examinatului. Procedând astfel am obținut următoarele rezultate:

La testul Binet-Simon 5 ani 10 luni

La testele de performanță . . . 6 ani

La testul de grup (neverbal) . . 5 ani 8 luni

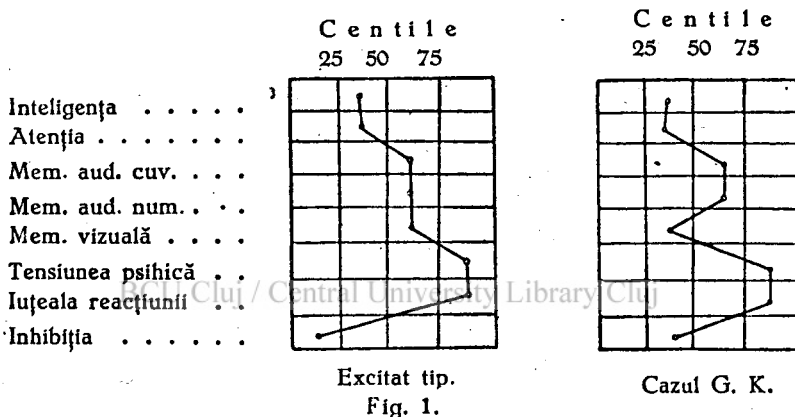
Coincidența rezultatelor este remarcabilă: la trei serii de teste diferite rezultatele au variat aproximativ numai cu 4 luni. Pentru a avea o convingere mai puternică am utilizat câteva probe de control: Este un fapt stabilit că un individ la etatea mintală de 4 ani poate copia un pătrat, dar un romb nu poate fi copiat decât de la 6 ani etate mintală. Pentru a ne convinge de buncredința a pacientului, am amestecat o mulțime de figuri geometrice — între care romburi și pătrate — și l-am rugat să le copieze. A reușit să copieze toate pătratele, dar n'a reușit să copieze nici un romb.

Cercetările psihologice ne-au pus la dispoziție o mulțime de astfel de posibilități de control; putem forma probe de certitudine pentru toate vârstele mintale (De ex. definirea noțiunilor se face variat după etatea mintală, cunoașterea culorilor de-aseenea — exclusând acromatopsiile — etc.). O inversare a ordinii cronologice în rezolvarea probelor de aceeași natură ne va face să avem multă rezervă în privința sincerității examinatului. Aplicând mai multe teste de inteligență și un grup de teste de control, putem exclude cu multă probabilitate simularea unui nivel mintal inferior.

b) *Simularea unui nivel mintal scăzut.* P. V. în etate de 21 ani, servitor, este adus în serviciu pentru constatarea etății mintale. Examinându-l cu ajutorul testelor de performanță obținem o etate mintală de 3 ani, pe când la testele Binet-Simon, date sub formă de convorbire, obținem o etate mintală de cca. 9 ani. Această diferență extraordinară ne face să înclinăm spre diagnosticul de simulare a unei oligofrenii. Acest diagnostic se confirmă,

subiectul — văzându-se descoperit — renunță la simulație peste câteva zile, prezintă un nivel de aproximativ 9—10 ani mintali — ceea ce corespunde și profesiunii lui de servitor — și este condamnat.

c) *Stare de excitație psihomotorică sau simulație?* Individul G. K. este adus în serviciu cu o stare hipomaniacală, considerat ca simulant, voind să scape de anumite obligații legale. Paralel cu expertiza psihiatrică am utilizat în acest caz și metoda profilului psihologic. Am examinat cu ajutorul probelor psihologice câteva aspecte mintale, comparând profilul obținut cu profilul sintetic rezultat din examinarea unui număr mai mare de pacienți hipomaniaci (Fig. 1). Asemănarea este frapantă. Nu puteam pre-

supune că subiectul cunoaște faptul că bolnavii în stare de excitație psihomotorică dau o cotă superioară la probele de tensiune psihică și timp de reacțiune (cu chronscopul d'Arsonval), și o cotă scăzută la testele de frenajie. Concluzia a fost că nu e vorba de o simulație, ci de o stare reală de excitație. Această concluzie a fost pe deplin confirmată de evoluția cazului, care prezintă astăzi (doi ani după examinare) un sindrom tipic maniaco-depresiv.

d) *Capacitatea de a depune mărturie.* Tribunalul ne trimite pe B. M. (femeie) în etate de 26 ani, întrebându-ne dacă aceasta posedă capacitatea mintală suficientă depunerii unei mărturii verosimile.

Pentru o mărturie valabilă din punct de vedere psihologic se cere în afară de buna credință, care nu se poate decât cu dificultate contrala, o inteligență apropiată de normal, capacitate de observație, memorie bună, și rezistență la sugestie (vezi Roșca: Psi-

hologia martorului). Rezultatul examinării noastre în acest caz (Fig. 2) ne arată: inteligența 8 ani 11 luni, și rezultate scăzute la funcțiunile mintale necesare unei bune mărturii (memoria, observația, rezistența la sugestie).

Avizul nostru care cerea prudență în interpretarea depozității

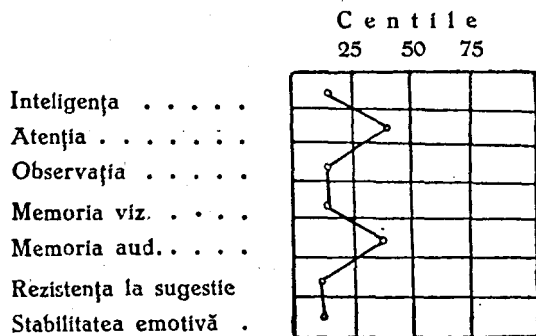

Fig. 2.

a fost binevenit: în cursul cercetărilor faptele materiale au demonstrat absoluta falsitate a mărturiei prestate de această persoană. (Era vorba de un proces de moravuri).

e) *Capacitate profesională și accidente.* Societatea de tramvaie este în proces cu un wattman pe care l-a pensionat din cauza

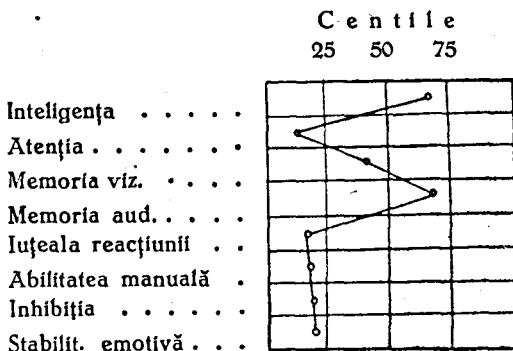

Fig. 3.

incapacității profesionale, care a dus la mai multe accidente. Cărându-ni-se avizul am procedat la o examinare psihotehnică ale cărei rezultate sunt următoarele (Fig. 3): Atenția scăzută, reacțiunile foarte încete, capacitatea de frenaj precum și abilitatea manuală subnormale. Ori toate aceste aspecte reprezintă cerințe primordiale pentru a putea exercita în bune condițiuni profesiu-nea de conducător de vehicule.

f) *Capacitatea profesională și erori profesionale.* Un medic chirurg este trimis de autoritățile superioare pentru a se stabili care este starea lui mintală: anumite insuficiențe și erori profesionale grosolane determinând examinarea lui. Paralel cu expertiza psihiatrică am executat și o examinare psihologică în acest caz. (Fig. 4). Am constatat o etate mintală de 12 ani 2 luni, care

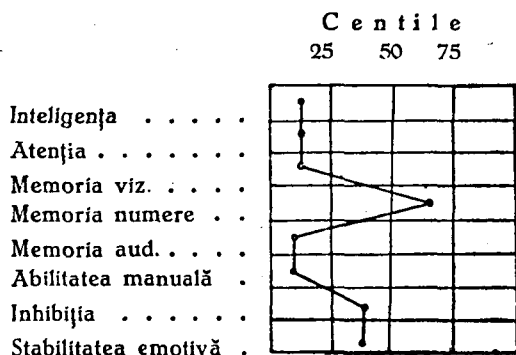

Fig. 4.

— raportată la etatea mintală de 14 ani cât este media la populația adultă neselectionată — este foarte redusă pentru profesiune superioară. Atenția, memoria, abilitatea manuală sunt de asemenea reduse, și această reducere ne explică erorile grosolane profesionale făcute de subiect.

Datele expuse mai sus, precum și cazurile noastre, demonstrează utilitatea metodelor psihologiei experimentale în lămurirea unor cazuri complicate în fața cărora este pus judecătorul și medicul psihiatru.

Manifestările vieții sunt extrem de complexe, și pentru a ne da seama de mecanismele lor, nu există decât o singură soluție: o strânsă colaborare a diferitelor specialități care văd viața fragmentar, și utilizarea tuturor metodelor pentru cunoașterea omului real, sub toate aspectele lui.

BIBLIOGRAFIE

- CLAPARÈDE ED.: *La psychologie judiciaire*. L'année psychol. XII. 1906, p. 275—302.
- GORPHE F.: *La critique du témoignage*. Paris, Libr. Dalloz, 1924.
- HOCHE A.: *Handbuch der gerichtlichen Psychiatrie*. Ed. III. Berlin, J. Springer, 1934.

- IONAȘIU L., CUPCEA S.: *Expertiza psihologică experimentală*. Comunic. la Congr. Soc. Rom. de P. P. N. E. și M. L. Octomvrie 1936.
- KERNBACH M.: *Medicina Legală*. Cluj, Edit. Universit. 1937.
- KRETSCHMER E.: *Manuel théorique et pratique de psychologie médicale*. Paris, Payot, 1927.
- LARSON J. A.: *Lying and its detection*. Chicago. Univ. of Chicago Press, 1932.
- MARBE K.: *Über psychologische Gerichtsgutachten*. Ind. Psychot. I. 1924, p. 168—170.
- MINOVICI N.: *Aplicațiunile psihologiei medicale în Medicina Legală*. Bul. Soc. Ps. Med. Sibiu. II. 1936, p. 11—17.
- MOEDE W.: *Psychologische und psychotechnische Gutachten vor Gericht*. Ind. Psychot. 1933, p. 138—140.
- PUȘCARIU E.: *Teoria probelor și mijloacele lor de realizare în Codul de procedură penală Carol al II-lea*. Arch. Inst. Med.-Legal. Cluj, 1937, p. 78—98.
- RĂDULESCU-MOTRU: *Adevăr și minciună. Psihologia martorului*. Bibl. p. toți. Alcalay, București.
- ROȘCA ALEX.: *Psihologia martorului*. Cluj, Ed. Inst. de Psihol. 1934.
- ȘTEFANESCU-GOANGĂ FL.: *Contribuția Psihologiei Experimentale la Psihiatrie*. Bul. Soc. Ps. Med. Sibiu. II. 1936, p. 1—5.
- TOULOUSE ED.: *L'Expertise psychiatrique*. Ann. de Méd.-Légale, XIV. 1934, p. 224—241.
- WEBER W.: *Die Tätigkeit des psychologischen Sachverständigen vor Gericht, unter besonderer Berücksichtigung industrieller Verhältnisse*. Ind. Psychot. IV. 1927, p. 273—283.

SIMȚUL DE DATORIE ȘI DISCIPLINA LA COPIL

de Liviu Rusu

Metoda școlii active înseamnă o mare revoluție în domeniul educației. După cum anumite mișcări revoluționare au dat sau redat multor popoare libertatea lor națională sau socială, totașa prin metoda activă copilul s'a liberat din cătușele vechei concepții educative care îl considera drept un element pasiv căruia i se poate imprima orice. Față de vechile metode de educație, care plecau dela principii artificial construite, noua metodă pune ca punct de plecare al tratamentului copilul cu toate însușirile lui psihofizice. Față de vechea concepție, care punea copilul în funcție de metodă, astăzi, cel puțin teoretic, metoda este aceea care trebuie să fie în funcție de copil.

E neîndoios că noul punct de vedere a deschis perspective nebănuite de bogate și că el a trezit speranța că drumul preconizat duce, în sfârșit, problema educației în făgașul adevărat. Fiindcă nu trebuie să uităm că la baza noii metode stă unul din principiile cardinale ale psihologiei moderne, anume că omul în general, și copilul în special, este o ființă activă, și că dezvoltarea însușirilor sale inerente se poate face numai prin activarea lor. Ceea ce înseamnă că copilul din acumulator pasiv trebuie să devină creator, activ.

Dar cu tot principiul sănătos care stă la baza ei, nu lipsesc plângerile împotriva metodei active. În măsura în care s'a aplicat la noi, aceste plângeri s'au generalizat și în cercurile noastre școlare. Nu ne gândim la neajunsurile materiale, care împiedică introducerea temeinică a metodei active, cum ar fi de ex. lipsa materialului concret, numărul prea mare de elevi, etc. S'a precizat (și aceasta adesea chiar de către părinți), că noua metodă este defectuoasă în principiul ei chiar, deoarece în loc să formeze din

copil un element disciplinat, ceea ce este o cerință elementară a educației, dimpotrivă l-a *anarhizat*. Lăsând copilului toată libertatea, așa cum o cere metoda activă, în realitate am înlăturat orice putință de constrângere, așa încât copilul lasă frâu liber tuturor pornirilor sale turbulente. Și ce poate fi mai primejdios conviețuirii sociale decât încurajarea elementelor turbulente?

Obiecțiunea aceasta, deși din punct de vedere teoretic complet falsă, din punct de vedere practic este poate întemeiată. Într'adevăr s'au văzut școli, în care oameni inimoși, au introdus integral principiile metodei active, dar care au devenit un puhoi anarhic, neavând alt principiu conducător decât bunul plac. Evident, cu astfel de rezultate, practica răstoarnă complet principiul, oricât de fondat ar fi acesta din punct de vedere teoretic.

Totuși acest fel de rezultate nu pot înlătura metoda activă. Greșeala este în faptul că deși metoda activă pleacă dela principii psihologice bine stabilite, totuși ea nu este încă suficient elaborată în concordanță cu tot ce a stabilit până acum psihologia copilului. Deși se accentuiază adesea că metoda educativă trebuie să aibă ca punct de plecare copilul, totuși uneori rămâi uimit în ce măsură se neglijează datele sufletești elementare ale copilului. În modul acesta s'a continuat un fir istoric început mai de mult. Enumerând în treacăt etapele lui esențiale, vom înțelege mai bine despre ce este vorba. Anume, după cum se știe, în vechime, principiile de educație se clădeau pe speculație. A fost într'adevăr epocal momentul când în locul speculațiilor s'au luat în vedere, în urma desvoltării pe care o luase psihologia, datele sufletești concrete. Deși de o importanță covârșitoare, acest pas a fost departe de a fi decisiv. Fiindcă psihologia pe care se baza știința educației, era o psihologie generală, care nu făcea deosebire între adult și copil. Pentru aceea un alt moment hotărâtor a fost acela, în care s'a făcut o deosebire între psihologia copilului și psihologia adultului, preconizându-se principii de educație în deplină concordanță cu sufletul specific al copilului. De atunci datează cuvântul de ordine: copilul nu este un adult în miniatură, ci o făptură cu aspecte sufletești specifice. Aproximativ acest moment coincide cu ivirea metodei active, dacă facem abstracție de unii precursori, care vorbiseră mai mult intuitiv despre această metodă.

Insă chiar în acest fel pusă problema, ea nu este încă în făgașul indicat de rezultatele științifice mai nouă. Psihologia copilului de acum vre-o două-trei decenii, din care se inspiră metoda

activă, era un fel de psihologie *generală* a copilului. Deși ea s'a desprins din câmpul mai vast al psihologiei generale prin ivirea principiului diferențial, totuși în sânul mai restrâns al psihologiei copilului a rămas dominant tot principiul general și nu cel diferențial. Abia mai târziu, în special dela războiul încoace, s'a ivit o etapă nouă, care se caracterizează prin cerința *individualizării* educației, adecă prin principiul care cere ca nu numai copilăria ca atare să fie considerată ca ceva deosebit de adult, dar chiar în sânul copilăriei să se aibă în vedere deosebirile ce există dela individ la individ. În direcția aceasta cercetările concrete au mers foarte departe. Diferența în ce privește nivelul de inteligență, temperamentul, caracterul, etc., astăzi este o problemă curentă și temeinic studiată. Dacă la început metoda activă avea ca punct de plecare principiul general, că trăsătura fundamentală a omului este activitatea, acum acest principiu se completează printr'un deziderat mai concret: atitudinea activă este singura prin care copilul se poate afirma cu însușirile sale specific individuale, adecă în conformitate cu nivelul său de inteligență, după cerințele temperamentului și caracterului său.

Dacă metodele noi de educație și-au cucerit toate aceste baze psihologice de o extremă importanță, ni se pare totuși că ele mai au un pas hotărîtor de făcut. Avem impresia că problema *evoluției* vieții sufletești nu este încă suficient exploatată. E adevărat că se vorbește mult despre diferența nivelului de inteligență dela etate la etate, despre epocile parcurse de copil în timpul dezvoltării sale, cum sunt prima și a doua copilărie, pubertatea, adolescența — o serie de considerațiuni care vizează direct problema evoluției vieții sufletești. Totuși avem impresia că acest fel de considerațiuni se referă mai mult la o evoluție prinsă în mod static, prin sublinierea anumitor momente succesive și izolate, și nu despre o evoluție prinsă în aspectul ei dinamic, în care important este tocmai procesul viu prin pulsația căruia se produc diferite schimbări ce se pot înregistra la anumite momente succesive. Or tocmai acest punct de vedere ni se pare deosebit de fecund. E important să se vadă nu numai felul cum se prezintă copilul în diferite momente mai mult sau mai puțin distanțate, ci să se urmărească linia integrală a evoluției vieții sufletești. Nu este suficient să cunoaștem suma însușirilor copilului dela un moment dat, ci să cunoaștem tendința specifică a evoluției vieții sufletești, iar metoda ce urmează să aplicăm trebuie să fie în con-

cordanță cu aceste tendințe specifice. Numai acea metodă educativă poate fi fecundă, care se desprinde din năzuințele firești, neforțate, ale vieții sufletești. În modul acesta problema atinsă la începutul articolului de față se formulează astfel: Oare din punct de vedere al evoluției vieții sufletești e adevărat că atitudinea activă duce la anarhie? Au dreptate aceia care susțin că școala nouă duce la răsturnarea disciplinei?

Credem că în privința aceasta studiul evolutiv al vieții sufletești poate da un răspuns hotărîtor — ceva mai mult: credem că numai studiul minuțios al evoluției sufletești poate da acest răspuns. Acest studiu ne desvăluie directivele firești ale sufletului omenesc și el ne poate clarifica dacă copilul prin înșasi natura lui tinde spre anarhie, sau spre disciplină. Dacă în majoritatea cazurilor evoluția sufletească trădează tendințe spre anarhie, atunci e clar că metoda activă — care prin definiție dă o libertate întinsă copilului — este fundamental greșită, fiindcă anarhia nu poate fi un ideal al educației.

Cercetările în domeniul evoluției vieții sufletești contrazic în mod hotărît această presupunere. Normele de dezvoltare ale vieții sufletești, din primele zile ale copilului până la maturitate, dovedesc că metoda activă nu este numai îndreptățită, ci reclamată de înșasi firea copilului, și că activitatea aceasta numai printr'o greșită aplicare și prin necunoașterea legilor psihice duce la anarhie. Ne vom referi la câteva date mai importante în măsură să ne orienteze întrucâtva.¹⁾

Dacă parcurgem de ex. primul an al vieții copilului, constatăm că la început copilul are o atitudine pasivă. Simțurile lui sunt nediferențiate, deci incapabile de a mijloci raporturi cu lumea externă, iar diferitele lui organe sunt incapabile de reacțiuni. Singura puțință de reacțiune a lui este suptul și înghițitul — încolo pasivitate generală. Dar treptat se observă o înviorare generală a ființei lui: simțurile lui se diferențiază și devin capabile să perceapă lumea înconjurătoare, iar concomitent cu aceasta organele de reacțiune (în special mâinile și picioarele) își întetesc mișcările într'o proporție extrem de însemnată. Dacă comparăm copilul de câteva zile cu cel de un an, constatăm o evoluție extrem de în-

1) Evoluția vieții sufletești a copilului a fost studiată cu mult temei în special de școala psihologică din Wiena de sub conducerea lui Charlotte Bühler.

semnată, evoluție a cărei directivă fundamentală evidentă este neconținută trecere dela *pasivitate la activitate*. Ființa închisă dela început devine o ființă deschisă, cu activități din ce în ce mai variate, cu ajutorul cărora își stabilește un contact tot mai strâns cu realitățile înconjurătoare. Concluzia care se desprinde din această constatare este evidentă și convingătoare: dezvoltarea naturală a copilului merge spre intensificarea activității, activitatea este un principiu inerent ființei lui. Cea ce înseamnă că încurajarea atitudinilor lui active este în perfectă concordanță cu natura lui intimă. Prin urmare acest prim principiu confirmă deplina legitimitate a metodei active.

Dar aici se pune marea întrebare: spre ce activități tinde copilul? Oare nu cumva tendințele lui firești îl mână spre activități anarhice — așa cum se pare că s'a confirmat în unele școli — care îl pun în contradicție cu normele de disciplină strict necesare vieții în comun? Studiul evoluției vieții sufletești ne dă și aici câteva răspunsuri hotărâte, care infirmă părerea celor care cred că metoda activă anarhizează școala.

Să luăm câteva fapte. Se știe precis atât din observațiile științifice, cât și din cele curente că activitățile copilului la început sunt cu totul desordonate și întâmplătoare. Ele se exercită sub impulsia momentului, fără un scop bine precizat. Dacă de ex. punem în fața unui copil de aproximativ 2—3 luni un obiect care îi atrage atenția, și în cazul că el simte dorința să între în posesiunea lui, constatăm că el face cu mâinile o serie de mișcări desordonate fără ca prin ele să poată pune stăpânire pe acel obiect. Dar trepta situația se schimbă: cu timpul copilul nu va mai face mulțimea de mișcări întâmplătoare, ci va fi capabil să-și întindă mâna în mod direct spre acel obiect, prinzându-l și însușindu-și-l. Prin ce se caracterizează, din punct de vedere psihologic, progresul realizat? Prin aceea că acum copilul își stăpânește mișcările, le ține în frâu, le dirijează în concordanță cu un anumit scop. Cu alte cuvinte, el și-a disciplinat mișcările. În modul acesta mișcările lui nu mai sunt la discreția impulsurilor momentane, ci se coordonează în atitudini mai hotărâte.

Aceeași directivă ne-o desvăluie și observația fenomenelor sufletești mai complicate. Să ne raportăm la una dintre cele mai importante dintre ele, anume la atenție. Se știe că atenția constă dintr'o stare de concentrare a psihicului cu scopul de a percepe lucrurile în măsură optimă. Dar după cum mișcările copilului la

început sunt difuze, lipsite de coordonare, tot așa gradul lui de atenție este minimal: la început copilului îi lipsește forța centrală suficientă care ar putea să cordonaze activitatea simțurilor. Dar treptat chestiunea se schimbă. Primul semn al putinței de a-și încorda atenția este îndreptarea ochilor spre un lucru oarecare. Apoi procesul se amplifică: la simțul văzului își vor da concursul și alte funcțiuni; în special e de notat colaborarea mânilor. Anume, aproximativ la 5—6 luni, în cazul că un obiect a intrat în câmpul de atenție al copilului acesta nu se mulțumește să-și concentreze numai ochii asupra lui ci își întinde și mâna spre el. Ceea ce înseamnă că în serviciul unei intenții au fost cordonate mai multe funcțiuni. E interesant însă de observat prima fază a acestei coordonări. La început, când copilul sub directiva ochilor, își îndreaptă mâna spre obiectul vizat, el nu persistă în intenția lui originară. Indată ce se ivește propria lui mână în câmpul văzului, ochii se abat dela obiectul vizat la început și se îndreaptă acum spre propria mână. Prin urmare deși e vorba de un început de coordonare, aceasta este foarte labilă. Va mai trece timp până ce va fi în stare să persevereze asupra unuia și aceluiași lucru fără să se lase abătut după capriciile momentului.²⁾

Prin urmare și la atenție constatăm același lucru: Din stări difuze, neclare, lipsite de coordonare, copilul, în măsura evoluției lui trece spre stări concentrate, stăpânite și clare. Cu alte cuvinte, copilul treptat își *disciplinează* activitățile subordonându-le unei intenții centrale.

Oricare funcție sufletească am analiza-o, am constata același lucru. Evoluția vieții sufletești a copilului ne arată nu numai o trecere neconținută dela pasivitate spre activitate, ci în același timp, în măsura în care trece la activitate, ne vedește o trecere dela un sistem de activitate difuză la un sistem de activitate concentrată, disciplinată. Numai datorită acestei coordonări disciplinate se fortifică eul lui, care prin multiciplitatea proceselor de maturizare va duce apoi la fortificarea persoanei, în cazuri excepționale a personalității.

Prin urmare dacă activitatea s'a dovedit ca însușirea fundamentală a ființei omenești, trebuie să accentuăm în același timp că această activitate, prin normele inerente ale dezvoltării pe care ni

¹⁾ În privința acestor observații experimentale interesante indicațiuni se găsesc la Charlotte Bühler, *Kindheit und Jugend*, ed. II. Jena, 1930, p. 19—20.

le vădește cea mai fragedă vârstă a copilului, tinde spre o formă tot mai disciplinată. În realitate firul conducător al evoluției activității copilului (și deci a omului în general) este trecerea dela desordonat și confuz spre tot ce este ordine și disciplină.

Ne-am referit la cea mai fragedă vârstă a copilului, fiindcă aci se afirmă cu adevărat însușirile lui *inerente*, neimpuse de ni-meni. Or cercetările ne arată că copilul prin năzuințele lui intime nu este strein de disciplină; el are o năzuință involuntară, firească, spre atitudini disciplinate.

Dacă în modul acesta pornirile disciplinate sunt de netăgădui, nu-i mai puțin adevărat că aceasta este numai o primă formă a disciplinei. De aici încă nu putem trage concluzia că omul, în mod inevitabil, evoluiază spre o disciplină generală. Nu, ceea ce am putut constata până acum este numai o disciplină autotelică, desfășurată exclusiv în jurul eului și care nu depășește limitele lui subiective. Din acest fel de disciplină valorile obiective sunt încă excluse. Dacă la copil încă dela început se afirmă tendința de coordonare a diferitelor funcțiuni sufletești, scopul acestei coordonări este de natură pur subiectivă: ea urmărește cristalizarea și întărirea eului în vederea unei cât mai bune adaptări. Inșă problema disciplinei se pune numai atunci cu adevărat când coordonarea funcțiunilor se supune unor norme obiective. Această subordonare la norme obiective nu mai are caracterul automat, descris până acum, ci devine *simț de datorie*. Întrebarea importantă este următoarea: există la copil indicii de năzuință firească spre disciplina autotelică, spre simțul de datorie? Cu alte cuvinte: există oare la copil tendința de a trece dela scopuri pur subiective spre norme de natură obiectivă?

Evoluția vieții sufletești dă răspuns pozitiv și la această întrebare. Dacă evoluția generală a vieții sufletești se caracterizează printr'o neconținută trecere dela pasivitate la activitate, dela stări difuze la stări ordonate, ea se mai caracterizează în mod esențial și printr'o a treia directivă: prin neconținută trecere dela subiectivitate spre obiectivitate. E adevărat că la început activitatea copilului este egocentrică, în ea totul este în funcție de eu. Dar nu-i mai puțin adevărat că în același timp această activitate trece spre forme cosmocentrice. Datele cele mai importante ni le furnizează în privința aceasta jocurile copilărești. Dacă la început jocurile copilului sunt pur funcționale, supuse capriciilor subiective, ele treptat se complică și devin jocuri în care domină o regulă.

Aceasta se evidențiază în special în jocurile sociale. Deja dela etatea de aproximativ patru ani copilul participă din plin la jocuri sociale, cum sunt jocurile războinice, vânătoarești, etc., dar în special la jocuri cu caracter sportiv (de ex. jocuri cu mingea, etc.). Caracteristica fundamentală a acestora este că sunt stăpânite de reguli fixe, a căror încălcare aduce cu sine o pedeapsă subțilă oarecare. Copilul participă de bună voie la aceste comunități de joc. Dacă atracția o formează plăcerea activității, nu-i mai puțin adevărat că copilul ia de bună voie asupra sa și regulile jocului. Și ar fi fundamental greșit să se creadă că acea constrângere care este regula el o ia asupra sa numai ca un rău necesar, în schimbul căruia își poate cuceri plăcerea activității. De fapt nimeni nu împiedecă pe copil ca să se dedea unor jocuri în care nu domină nici o regulă, și totuși, după cum arată observațiile multiple, jocurile preferate sunt totdeauna acelea care au anumite norme bine fixate. Din aceste observații rezultă că începând cu etatea de patru ani copilul tinde, din imbold propriu, să se integreze în acțiuni dominate de reguli ce se impun din exterior și față de care bunul plac subiectiv n'are decât să se supună. Respectarea conștiințioasă a legilor jocului este prima formă de îndeplinire a datoriei. Ceva mai mult: chiar când copilul se complace într'un joc individual, care nu are nimic de a face cu îndeplinirea unor îndatoriri, copilul își crează astfel de îndatoriri. O însemnare a Doamnei Scupin asupra copilului ei nu face decât să confirme o serie de observații curente ce se pot verifica de oricine observă copilul în timpul jocului. Anume băiatul în etate de trei ani și jumătate, este intens preocupat de clădirea unei scări din cuburile ce-i stau la îndemână. La chemările mamei lui care vrea să-l atragă de acolo, el răspunde energic: „Mai întâi trebuie să clădesc!” Și abea după ce și-a terminat „lucrul” este dispus să urmeze pe mama sa. Mulțimea de exemple asemănătoare, pe care nu avem putința să le cităm, dovedesc că copilul nu tinde numai spre o activitate oarecare ci tinde spre o activitate din care face parte integrantă disciplina și simțul de datorie. Simțul de datorie și disciplina există deja în germe la copil și marea problemă va fi ca educatorul să știe canaliza această năzuință primordială și s'o desvolte. În orice caz o concluzie esențială se impune: dacă simțul de datorie și de disciplină se ivește numai strâns conțopit în activitate, e sigur că nu prin suprimarea atitudinii active. nu prin pasivitate, se va desvolta această însușire de o importanță atât de covârșitoare din punct de vedere moral.

Dar dacă simțul de datorie și disciplină se ivește în primele lui forme oarecum dela sine, atunci de ce avem așa zisele cazuri de anarhie, prin care se caracterizează clase, uneori școli întregi. cu toată metoda activă pe care o aplică? E sigur că vina n'o poartă principiul în sine, ci modul lui de aplicare. E neîndoios că metoda activă aduce cu sine o anumită libertate a copilului, însă aplicările greșite se referă tocmai la felul cum se concepe această libertate. In mod obișnuit, aplicările au luat drumul cel mai comod: pur și simplu s'a dat libertate copilului de a pune întrebări, de a face observații, etc., ceea ce treptat duce la libertatea de a face orice, până ce în cele din urmă se termină în atitudini necuviincioase, și deci în plină anarhie. Desigur, e o metodă activă aceasta, însă o metodă care anarhizează, este latura negativă a metodei active. *Nu această metodă o reclamă evoluția firească a copilului.* Libertatea de a face orice o găsim în evoluția firească a copilului numai la vârsta cea mai fragedă, când încă nu este suficient stăpân pe sine ca să se subordoneze unor norme.

Evident, nu starea de fapt care domină la cea mai fragedă vârstă poate fi idealul nostru. Evoluția sa firească ne dovedește că copilul însuși tinde să iasă din acea fază, că treptat el caută activitatea disciplinată și că atunci când nu are norme, și le crează el însuși. Nu trebuie să se uite că activitatea disciplinată a copilului și simțul lui de datorie, dupăcum ne-au arătat exemplele citate, se afirmă în activitățile sale *creatoare*. Simțul de datorie al copilului se trezește în momentul în care el se simte creator. Or tocmai în privința aceasta se greșește fundamental în aplicarea metodei active. Metoda activă nu înseamnă libertatea de a face orice, ci libertatea de a se concentra într'o muncă creatoare. Nu e vorba de a impune copilului o astfel de muncă, fiindcă el însuși o caută. Nimeni nu i-a impus mititelului din exemplul citat să clădească o scară, ci el însuși și-a impus îndatorirea de a o duce la bun sfârșit. In activitatea creatoare copilul se concentrează cu întreaga lui ființă, cu întreaga sa capacitate, cu toată puterea lui de gândire, simțire și voință. Din această concentrare unitară eul lui iese potențat — acesta este motivul pentru care el se complace într'o astfel de activitate, deși ea îi cere efort.

Din acestea reiese că metoda activă, așa cum ea este indicată de evoluția vieții sufletești, nu este numai o *formă* de afirmare, ea implică și un *conținut*. Or noi de regulă introducem forma și uităm cu desăvârșire de conținut. Fiindcă în cele din urmă,

cu toate că practicarea metodei active este chiar oficial introdusă în realitatea programelor școlare au rămas mai mult sau mai puțin aceleași, adică programe care pun cerințe exclusiv intelectuale. Or atitudinea activă și creatoare implică individualitatea în mod integral. Cum însă noi oferim copilului numai conținuturi intelectuale, acestea oricât ar fi de extinse cantitativ (și sunt exagerat de extinse) în raport cu ființa lui integrală sunt sărace și seci. Rezultatul este completa deformare a ceea ce trebuie să fie cu adevărat metoda activă. Introducând numai formele metodei active, dar neglijând cu desăvârșire conținutul sufletesc integral, înseamnă că am dat libertate de activitate copilului, dar nu l-am îndrumat în același timp spre conținuturile în direcția cărora trebuie exercitată acea activitate. Conținuturile pur intelectuale — care în școală se reduc la acumulare de cunoștințe — nu sunt un suport suficient pentru activitatea creatoare, de care este animată ființa integrală a copilului. De aici rezultă, să zicem așa, un plus de libertate fără directive concrete, care din lipsă de îndrumare neavând posibilitatea să se afirme în creații pozitive, fatal se manifestă în atitudini negative. Rezultatul inevitabil este anarhia.

Dacă deci așa zisa metodă activă duce adesea la anarhizarea unor școli întregi, trebuie să subliniem că în astfel de cazuri nu este vorba de adevărata metodă activă; e vorba de tot ce-i mai superficial în această metodă. Copilul nu trebuie să simtă că i se lasă libertate, fiindcă în împrejurările obișnuite primul lucru va fi să abuzeze de ea. Dimpotrivă el trebuie antrenat să-și *cucerească* libertatea prin muncă creatoare. În acest caz atitudinea lui activă nu va fi lipsită de simțul datoriei și al disciplinei, condiții fundamentale ale progresului omenesc. Că lucrul acesta este posibil, dovida cea mai evidentă este evoluția firească a vieții sufletești. Dar pentru a practica metoda activă în acest sens, se cere, bineînțeles, o cunoaștere temeinică a evoluției vieții sufletești, fiindcă numai legile acestei evoluții ne pot indica aplicarea acestei metode în aspectul ei integral și nu numai în cel formal și superficial.

EVOLUȚIA PSIHICĂ LA ANIMALE

de Mihai Beniuc

Evoluția organică îmbrățișează toată seria de faze, transformări sau schimbări previzibile, prin care trece un organism, o specie sau, în general, o realitate vitală, dela punctul ei inițial până la punctul final. Principiul ei de bază este *descendența* sau *transformarea* unor forme în alte forme.

Nu vom vorbi decât în treacăt, în acest studiu, de evoluția morfo- și fiziologică a organismelor, fiind aceasta o problemă de biologie generală, nu de psihologie. Vom lăsa de asemenea la o parte evoluția socială prin care a trecut în istoria ei vieța. Ne vom limita numai la aspectul psihic al evoluției, la înfățișările pe care le-a îmbrăcat laturea mintală a vieții la diferite specii organice, rămânând și aici mai mult la generalități. Problema ar fi deci de a reconstitui imaginea vieții psihice pe plan filogenetic.

Astfel pusă, însă, problema prezintă mari dificultăți. Nu vom putea cunoaște niciodată, decât prin aproximative analogii, psihicul speciilor dispărute, pentru că, spre deosebire de organismul propriu zis, aspectul psihic al vieții nu lasă fosile. Aceasta ar fi prima, dar nu cea mai mare greutate. A doua, care prezintă mai serioase piedeci omului de știință în reconstituirea imaginii filogenetice, se prezintă în felul următor. Cu tot numărul mare de cercetări, noi nu cunoaștem decât o infimă parte din vieța psihică a speciilor. Foarte multe specii ne sunt pe de-a'ntregul necunoscute și vor rămânea probabil inaccesibile cercetării. Iar cât privește cele cercetate, nu avem decât cunoștințe fragmentare despre ele. Știm cum reacționează, de exemplu, la forme vizuale un pește, o broască țestoasă, cum învață un șoarece ș. a. m. d., dar despre foarte puține specii avem o imagine globală a vieții lor psihice. Or, după cum organismul constituie un întreg, un tot unitar, tot

așa psihicul, care nu este decât țesutul de fire, invizibile pentru noi, ce leagă subiectiv-fenomenal organismul cu lumea sa externă, trebuie privit ca un tot unitar bine delimitat, de neconceput ca o sumă de elemente. Numai dacă am cunoaște toate dimensiunile psihice ale lumilor specifice, privite ca toturi unitare, am putea face o justă comparație între ele, care să ne permită restaurarea arboreului evolutiv al vieții pe latura mintală. Cum însă numai câteva animale (șoareci, maimuțe, etc.) sunt mai de aproape cercetate psihologic, ar fi foarte greu de reconstituit din cunoștințele dobândite asupra lor toată filogeneza, cum din câteva pietre e greu să refaci integral un templu.

Dar mai există în studiul evoluției o a treia dificultate, care de fapt este cea mai mare dintre toate. Metoda genetică, prin care aflăm cele mai prețioase informații despre dezvoltarea individuală (ontogenetică), cu greu sau aproape de loc nu poate fi aplicată la filogeneză, pentru că spețele noi nu se produc sub ochii noștri. Rare sunt cazurile de mutații și nu așa de mari încât să aducă după ele radicale schimbări în viața psihică a unei spețe.

De aceea nu putem studia cum au luat naștere spețele, ci numai cum se prezintă ele actualmente. Facem, cu alte cuvinte, în cel mai bun caz, ontogeneză. Astfel stând lucrurile, ne rămâne, pentru constatarea și verificarea evoluției, comparația, și anume comparația spețelor între ele și compararea filogenezei cu ontogeneza. În primul caz, din studiul diferitelor trepte evolutive reprezentate prin spețe, putem deduce un sens evolutiv. În al doilea caz deducem acest sens, constatând similitudini și analogii între filogeneză și ontogeneză. E unanim cunoscută, de altfel, legea biogenetică a lui Haeckel, după care ontogeneza nu face decât să repete filogeneza. Iar dacă ne gândim că între psihic și organicul propriu zis există o evoluție concomitentă, ușor ne dăm seama că și în domeniul psihic se aplică aceeași lege. Firește, repetiția filogenezei în ontogeneză nu trebuie s'o luăm ad litteram. E vorba de o analogie numai, nu de o identitate. Un om, într'un anumit stadiu embrionar, poate să semene cu un metazoar inferior sau cu un protozoar mai mult decât cu congenerii săi maturi, și totuși din el se va desvolta una din cele mai evolute forma organice, omul, pe când metazoarul sau protozoarul vor rămânea ceea ce sunt. O altă comparație care se obișnuiește des în acest sens e aceea dintre omul primitiv și copil. Este adevărat că în anumite stadiu de dezvoltare copilul are aceeași mentalitate ca omul pri-

mitiv dela un anumit nivel social, dar nu trebuie să uităm că pentru copil e vorba de ceva transitoriu, pe când pentru omul primitiv de ceva permanent. Copilul vede și el lumea magic, în-suflețită în toate încheieturile ei, întocmai ca omul primitiv, dar aceasta durează numai câțiva ani, pentru ca apoi treptat raporturile magice dintre lucruri să se schimbe în raporturi raționale.

Așadar, numai prin principal am putea spune că există o repetiție a filogenezei în ontogeneză, și anume în urma faptului că în cursul dezvoltării unui organism constatăm faze transitorii care corespund în filogeneză cu anumite trepte evolutive, care însă acolo sunt mai mult sau mai puțin permanente.

Din analogia existentă între dezvoltare¹⁾ și evoluție putem conchide că ele au un sens comun, pe care-l enunțăm de pe-acuma într'o formă foarte generală, anume ca o trecere dela omogen la eterogen, dela nediferențiat la diferențiat, cu o puternică tendință de centralizare. Câteodată dezvoltarea și evoluția sunt reversibile și atunci avem fenomenele de revenire, am putea spune de recădere în forme vitale anterioare (involuție). De regulă însă evoluția și dezvoltarea merg în sens unic.

Materialul pentru problema evoluției psihice de-alungul spețelor nu este livrat de psihologia animală și de psihologia animală comparată. Prima se ocupă de fenomenele psihice înăuntrul unei spețe animale (de exemplu, psihologia maimuței), a doua de asemănările și deosebirile dintre spețe (de exemplu învățarea la om și la șoarece). Pe amândouă le putem exprima prin denumirea de psihologie *infraumană*.

În problema evoluției psihice trei întrebări sunt fundamentale: 1. Ce este psihicul ca fenomen biologic? 2. La ce spețe organice apare? și 3. Cum se prezintă evolutiv la diferite spețe?

Realitățile psihice sunt fenomene tot atât de originare ca gravitația sau ca energia, și ca atare nu se lasă ușor definite. Știm însă cu toții, mai mult sau mai puțin, ce trebuie să înțelegem printr'un fenomen psihic. El este *trăirea* — ca să folosim expresia Profesorului Ștefănescu Goangă — pe care o are un organism în raport cu o stare de lucruri, cu o situație. Faptul că simt o durere reumatică în picior e o trăire; faptul că văd camera cu tot ce se află în ea, este o altă trăire. Intensitatea trăirii poate varia dela

1) Termenul *dezvoltare* se aplică mai mult la ontogeneză, pe când termenul *evoluție* se aplică mai mult la filogeneză.

cele mai vagi stări crepusculare până la cele mai lucide stări de conștiință. Și desigur că filogenetic fenomenul psihic evoluează dela crepuscular la lucid, cum și ontogenetic de altfel. Chiar în cazuri comune de recuperare a conștiinței se întâmplă acest lucru. *Koffka* (10) dă exemplul cu un alpinist care-și revine după o cădere. La început e „ceva . . . , o claritate difuză”, însă fără subiect care să-și dea seama. Treptat câmpul se polarizează, se întâmplă o disociație, termenii se opun, și în câmpul psihic polarizat un subiect se găsește în fața unei realități obiective.

Când apare trăirea înăuntru vieții organice, este o problemă la care nu s'a putut, până azi, răspunde mulțumitor. Este psihicul o funcțiune a oricărei realități organice autonome, celulă, organism? Il găsim deja și în regnul plantelor sub oarecare forme de sensibilitate primitivă? Sau este un atribut specific al regnului animal? Iar înăuntru regnului animal îl găsim pe toată scara organică sau numai acolo unde avem de a face cu un sistem nervos? Toate acestea sunt întrebări la care nu se poate răspunde decât cu vagi aproximațiuni. Probabil că la niveluri organice primare raporturile dintre organism și mediul său biologic se petrec fără funcțiuni psihice. La acest nivel se găsește poate în mare parte plantele și poate celulele în mediul intraorganic. *Trăirea* reprezintă un nivel biologic mai ridicat. Organismul devine psihic incandescent, iar la formele organice mai evolute această incandescentă se proiectează în afară, asupra unei părți din realitatea externă, împrejmuind organismul cu lume a sa, trăită specific, conform cu structura speței. Funcțiunea psihică este anticipativă prin natura ei. Organismul este pus în gardă sau edificat asupra situației, iar rezultatul e o adaptare prin reacțiuni pozitive sau negative. Probabil cea mai mare parte din spețele animale dispun și de acest nivel biologic, care le face să *trăiască* într-o lume fenomenală proprie, în preajma lor psihică (2).

În această fază evolutivă psihicul este oarecum impus speței, prin structura organică. Un animal vede lumea colorată sau incoloră, pentru că dispune de anumite organe optice specific construite. Alt animal desfășoară anumite reacțiuni instinctive datorită unor stări și schimbări fiziologice inerente speței. E în acest stadiu evolutiv un oarecare grad de pasivitate, în care psihicul are mai mult rolul de înregistrare, supraveghere și control. Foarte multe spețe rămân la această treaptă evolutivă.

La unele spețe animale, însă, individul trebuie să desvolte el

singur, prin experiență ontogenetică, posibilitățile moștenite dela speță. Psihicul devine activ, animalul modelează materialul ce i se prezintă fenomenal și-i creează o lume personală, determinată de obicei în spațiu, în care el se simte stăpân. E vatra sau căminul său, rod al experienței proprii.

Toate acestea sunt etape ale mediului biologic, cum numește Profesorul Ștefănescu Goangă realitatea vitală în care viețuește un organism. Pe psiholog îl interesează însă mediul biologic numai din momentul când apare funcțiunea psihică, și nu atât acest moment cât mai mult înfățișarea pe care o ia fenomenal lumea pentru un animal; iar din punct de vedere evolutiv, cum se desfășoară în timp, filogenetic, vieța psihică, care sunt normele ei de diferențiere și organizare. Cu aceasta am atins a treia întrebare, care este însuși miezul problemei evolutive.

Din capul locului putem spune că avem de a face cu un pas evolutiv atunci și numai atunci, când între două forme organice putem constata diferențe calitative. Cantitatea crescută sau scăzută nu înseamnă evoluție sau involuție. O amoebă nu-i un om în miniatură, un pește nu-i un paramaecim mărit. E vorba totdeauna de ceva calitativ. Lucrul e limpede. Un litru de apă sau o sută de litri, nu prezintă nicio deosebire în ce privește structura intimă. În schimb un litru de apă și altul de apă oxigenată înseamnă o remarcabilă diferență. Felul cum percepe lumina o rămă sau o pasăre, nu reprezintă diferențe cantitative ci calitative, moduri diferite de a vedea. Același stimulent extern, văzut prin ochiul pasărei sau receptat prin pielea râmei, se înfățișează în două chipuri diferite.

Recunoscând că evoluție înseamnă o schimbare calitativă, ne dăm numai decât seamă că procesul prin care schimbarea se realizează este o diferențiere. Fenomenul este același atât pe latura strict organică cât și pe cea psihică. În deosebi sistemul nervos se dezvoltă paralel cu îmbogățirea vieții psihice, și desigur nu e ceva întâmplător. Acesta este și motivul care determină pe cercețator să lege funcțiunea psihică mai ales de sistemul nervos.

Că sistemul nervos se dezvoltă dela nediferențiat la diferențiat, totul premergând părișilor, iar părțile nefiind decât individualități înăuntrul întregului, este un fapt dovedit științific. Iată ce spune în această privință Coghill (4) care s'a ocupat, la amfibii (îndeosebi la *Amblystoma*), de dezvoltarea comportamentului în corelație cu creșterea sistemului nervos: „Creșterea sistemului ner-

vos, în măsura în care a fost pus în chip definit în corelație cu dezvoltarea tiparului de comportare, ne arată că tiparele fracționale (reflexele) apar printr'un proces de individualizare, înăuntrul unui tipar total, primar integrat, și nu acesta din urmă apare prin integrarea reflexelor independente." E fapt sigur deci că la înce-

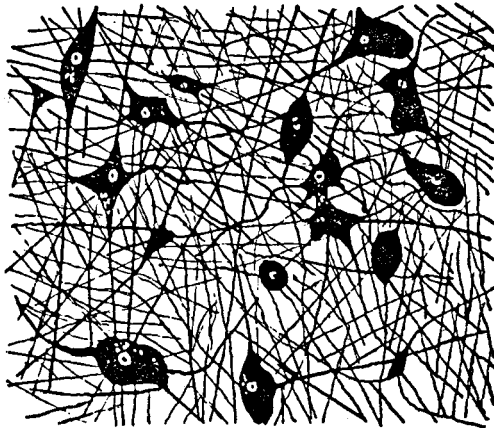

Fig. 1. — Ganglioni și fibrile nervoase la o actinie (după Hertwig).

put, ontogenetic, este un sistem nervos total, care treptat se diferențiază și se centralizează. Probabil filogenetic lucrurile se petrec la fel. Amoeba nici nu are încă un sistem nervos. Organismul ei difuz și complex împlinește global și funcțiunile neurale. Forma

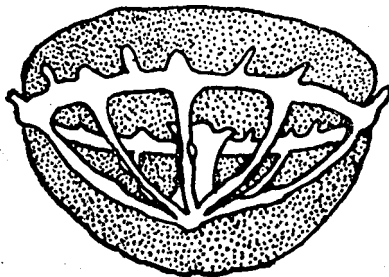

Fig. 2. — Sistemul nervos al meduzei (după Hertwig).

cea mai primară de sistem nervos se prezintă difuză și necentralizată, ca un plex de ganglioni și fibrile risipite prin tot corpul sau prin anumite părți ale lui. În fig. 1 se poate vedea un exemplu de astfel de sistem nervos difuz. În fig. 2 este reprodusă o formă de sistem nervos mai diferențiată și cu oarecare grad de centralizare.

Tendința de diferențiere și centralizare este tot mai manifestă pe măsură ce ne apropiem de vertebrate, unde avem cel mai diferențiat și în același timp cel mai centralizat sistem nervos. În

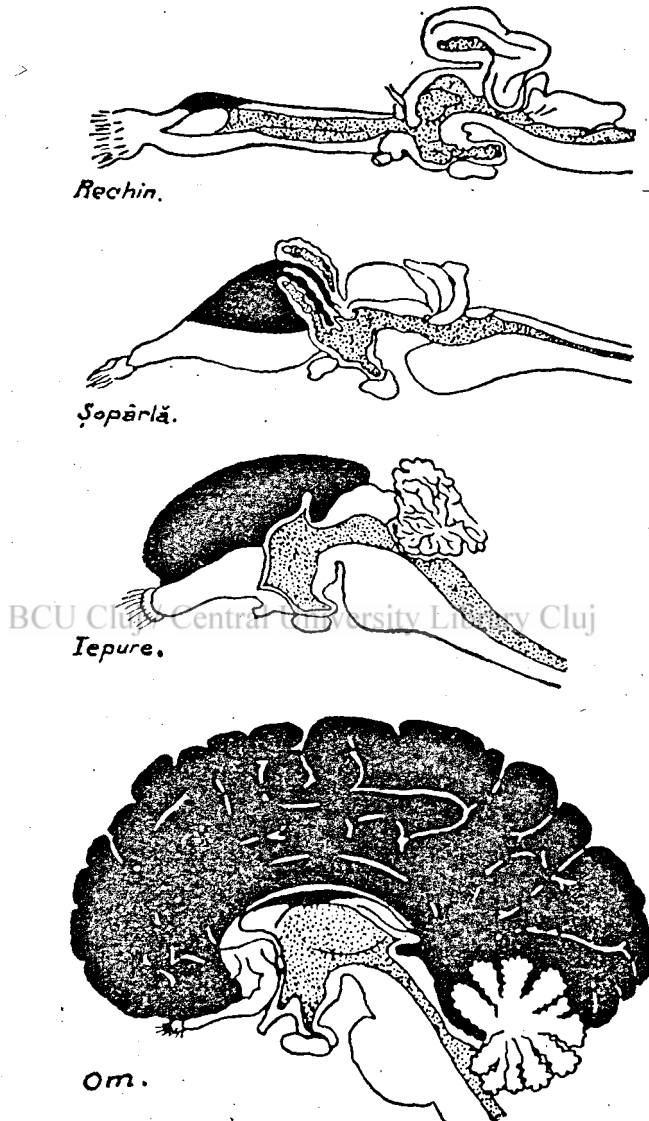

Fig. 3. — Evoluția creierului (după Edinger).

fig. 3¹⁾ se poate vedea cum sistemul nervos central crește față de restul sistemului nervos.

¹⁾ Fig. 1, 2 și 3 sunt reproduse după Werner (20).

La om și la maimuțe importanța sistemului central este maximă. Pe când un pește poate încă învăța după ce i s'a scos creierul mare (care la el este foarte mic), un om nici nu mai poate trăi fără această parte a sistemului nervos.

Toate cercetările psihologiei moderne ne învață că pe latura psihică fenomenele se petrec ca și pe cea organică în general. Putem afirma deci cu *Werner* (20) că geneza și evoluția psihică constă într'o diferențiere progresivă, într'o rafinare a fenomenelor și funcțiunilor mintale, și într'o centralizare integratoare a lor.

Werner, dezvoltând ideile lui *Steern* (15) și influențat de *Krueger* (12), încearcă să precizeze aspectele diferențierii psihice. El privește realitatea psihică pe latura formală și pe latura funcțională. Pe latura formală avem structurile fenomenale, pe latura funcțională, semnificațiile, sensurile. Evoluția se face paralel sau concomitent pe ambele aspecte ale realității psihice.

Pe latura formală trecerile se fac dela difuz la organizat și dela nebulos la pregnant (articulat). Pe latura funcțională avem treceri dela complex la distinct și dela indecis la decis.

O realitate psihică spunem că este difuză, când părțile ei sunt greu de deosebit una de alta; iar când părțile sunt bine precizate, evidențiindu-se unele față de altele, avem o realitate organizată.

Werner dă exemplul de fenomen psihic difuz un glissando: în care tonurile se contopesc, — spre deosebire de o melodie, care are motive și tonuri bine evidențiate în totalitatea ei.

Paralel cu părechea de noțiuni difuz-organizat merge pe latura funcțională părechea de noțiuni complex-distinct (separat). Orice realitate psihică, pe lângă că din punct de vedere funcțional se prezintă așa cum se prezintă (difuz sau organizat), ea mai este ceva, adică are un sens, îndeplinește o funcțiune, care poate fi mai complexă sau mai distinctă. De exemplu o senzație a cărei natură nu putem preciza cât este olfactivă și cât gustativă, reprezintă ceva complex, spre deosebire de un act vizual, care este numai o realitate vizuală, bine distinctă. În vis vedem câteodată persoane, care sunt în același timp și moarte și vii, au deci semnificații complexe.

Termenii nebulos-pregnant și indecis-decis se mișcă pe aceeași linie ca cei de mai sus, prima păreche referindu-se la conținutul formal, a doua la funcțiune. Când vedem luna pe un cer perfect senin, atunci ea ni se înfățișează pregnant. În schimb când abia o distingem prin ceață, atunci ea reprezintă o percepție nebuloasă.

Ne referim deci numai la structura ei fenomenală. Când ne-am îndoi însă că e luna ceea ce vedem, deci semnificația ei de lună ar fi indecisă, lucrurile s'ar transpune pe un plan funcțional.

Voi cita acum câteva exemple (fără să mai stăruiesc în amănunt dacă e vorba de structuri sau de funcțiuni psihice), pentru a demonstra că lumea animală în genere prezintă caractere evolutive mai puțin diferențiate decât realitatea psihică omenească.¹⁾

Următorul exemplu luat din *Lorenz* (13) ne permite să vedem cum la o speță, care nu e dintre cele mai primitive între vertebrate, lumea obiectivă și subiectivă nu sunt complet diferențiate, ci se află pe un stadiu intermediar, de vis și realitate, am putea spune. „Aveam odată un graur crescut de mic, care, deși în viciața lui nu prinsese o muscă din sbor, totuși a desfășurat comportamentul adecvat pentru aceasta, însă fără muscă, în gol. Graurul s'a comportat după cum urmează: Sbură într'un loc mai ridicat din cameră, unde sta de obicei cocoțat și care, în majoritatea cazurilor, era capul unei statui de bronz în pârzitorul nostru. Acolo se opri și privea neîntrerupt în sus, ca dacă ar fi căutat insecte ce zboară. Deodată din întregul său comportament reeși că ar fi descoperit una. Se lungi și se subție, îndreptându-se în sus, sbură, prinse ceva cu ciocul, reveni la locul de plecare, isbi prada imaginară de mai multe ori de locul unde stătea, apoi o înghiți. Tot procesul a fost atât de surprinzător verosimil, îndeosebi comportarea înainte de sbor a fost așa de convingătoare, încât m'am uitat să văd că nu cumva totuși zboară prin cameră ceva insecte mici, pe care până acum nu le observasem. De fapt nu era nici una.” Astfel de comportări halucinatorii se cunosc în psihologie în cazurile de patologie mintală sau în momentele de trecere dela veghe la somn, când reprezentările devin așa de concrete încât le *percepem*. Toate acestea sunt însă regresii psihice față de starea normală a omului. Pentru graur această stare de lucruri nu este ceva anormal. Sciziunea între fenomen și reprezentarea lui nu s'a produs încă și probabil niciodată nu se va produce complet.

În urma maturizării instinctului de a vâna, graurul se găsește

¹⁾ Pentru cei ce se interesează mai de aproape de problemă, în afară de autorii citați până acum și în afară de autorii mai vechi, cum e *Darwin* (5, 6) și *Romanes* (14), sunt de recomandat *Hobhouse* (9), *Volkelt* (19), *Thorndike* (16), *Uexküll* (17, 18), *Gilliland* (7), etc.

într'o astfel de situație psihică încât caută *ceva*, *ceva* confuz și vag, — și e destul cel mai infim semn extern, poate chiar inexistent, ca să provoace toată seria de reacțiuni adecvate cerințelor câmpului psihic global. Acest câmp psihic nu este încă suficient polarizat (subiect-obiect), nu există încă două realități, una externă alta internă, ci una singură, nediferențiată.

Negreșit însă, cu timpul, psihicul se dezvoltă în sensul că situația externă trebuie să îndeplinească anumite condiții fenomenale, pentru a declanșa o reacțiune. Puiul de găină ciugulește la început tot ce optic îndeplinind anumite cerințe de mărime se evidențiază în câmpul său perceptiv. Mai târziu însă grăunțele sunt ușor recunoscute din nisip și pietriș. Totuși formele percepute nu ajung la o așa pregnanță și la atâta distincție funcțională încât prin ele înșile să controleze activitățile organismului. Un om căruia i se aruncă un măr, ca să-l prindă din sbor, dacă nu reușește să-l prindă, nu duce mâna la gură și nu încearcă să-l mănânce în lipsă, deoarece situația externă, bine distinctă de reacțiunea ce se exercită asupra ei, este așa de precisă psihic, încât dacă nu satisface anumite condiții obiective, organismul își inhibează reacțiunile. Nu tot așa se întâmplă la animale. Un specialist în psihologia vulturilor îmi povestea că vulturii lui când se aruncau asupra prăzii, chiar dacă nu reușeau s'o prindă, se întorceau *cu ea* înapoi și încercau s'o sfășie și s'o mănânce în lipsă. Același fenomen am avut ocazia să-l observ eu la raci (*Cancer pagurus* L.). Câte-un astfel de animal se repezea asupra unui peștișor, nu-l înhăța, totuși aducea prada la gură și încerca s'o mănânce. De asemenea la peștii combatanți (*Betta splendens* REGAN) am putut observa cum ades animalele mușcau în locul unde cu câteva clipe înainte li s'a prezentat hrană, dar a fost retrasă. Toate acestea ne dovedesc că între situația percepută și eventual imaginea ei pe de o parte și între situație și reacțiunea animalului pe de altă parte nu există o suficientă diferențiere, că toate formează încă un tot unitar complex și difuz în același timp.

De aici putem ajunge la concluzia că lumea animalului, spre deosebire de a omului normal, nu se compune din *lucruri* cu o existență obiectivă, oarecum independente de subiectul care reacționează. *Thorndike* (16), care a anticipat numeroase teorii psihologice moderne, susținea acest adevăr deja pe la 1898." In vieța mintală umană noi avem senzații și percepții precise și distincte, realizate ca atare" ... — scrie el. In ce privește animalele, „ele

n'au nici una nici alta." „Lucrurile (din lumea lor) nu sunt lucrurile... bine definite din viața umană." Volkelt (19) demonstrează și susține cu vederile mai noi ale psihologiei același adevăr. Dela el sunt cunoscute în literatura psihologică câteva prețioase observațiuni asupra paianjenilor. Paianjenul stă la pândă în „locuința” sa, iar când s'a prins vreo muscă în plasă, se repede afară, o ia și o duce în locuință s'o mănăce. Caracteristic e că animalul nu acceptă hrana decât luată de sine însuși din plasă. Volkelt a încercat să-i ofere muște direct în locuință, apropiindu-i-le cât mai mult de organele bucale. Rezultatul a fost că paianjenul a început să bată în retragere din fața inofensivei muște, mergând chiar până la a-și părăsi locuința, de frică. Musca este deci recunoscută ca pradă numai în cazul când se găsește în plasă. Incolo, ea e ceva necunoscut și chiar „primejdios”, când se găsește în locul de retragere al paianjenului. E ca și cum un om n'ar mânca mere decât atunci când le ia el, cu propria sa mână, de pe creangă; iar când i-ar fi oferite într'un coș, pe masă, nu le-ar mai recunoaște ca atare. Aceasta înseamnă, referindu-ne la animale, că lucrurile nu sunt încă diferențiate în complexitatea situației.

În această lipsă de diferențiere a lucrului se găsește desigur explicația că o pisică ce se poartă foarte prietenește când te joci cu ea în cameră, nu te mai recunoaște dacă o întâlnești undeva departe, în grădină. Heinroth (8) spune că dacă o lebadă, ce caută hrană, își ține mai mult timp capul și gâtul sub apă, și se apropie de ea un semen, acesta se repede câteodată la ea, dându-i cu ciocul în spate. Agresorul, când atacatul scoate capul de sub apă, rămâne ca împietrit văzându-și „greșala”, și schimbă imediat atitudinea din agresivă în una de tandreță, ca și cum s'ar scuza. Heinroth susține că aceste animale (și probabil toate păsările) se recunosc după figură, nu după impresia globală a corpului. E suficient ca această parte mai cunoscută din situație, figura, să dispară, pentru ca toată situația să-și piardă identitatea. Tot Heinroth povestește că la diferite varietăți de găște sălbatice femela provoacă, ațâțându-i, masculii la luptă, ea dându-se apoi de partea învingătorului, a cărui soție va fi. O astfel de găscă trăia în bune relații cu un gânsac din Noua Zeelandă. Foarte des însă se afla în tovărășia unei frate de al ei, matur sexualicește, și în consecință potrivit ca soț. Ori de câte ori se lăsa însă cu fratele ei pe apele unde era și gânsacul de Noua Zeelandă, ațâța pe acesta din urmă împotriva fratelui ei, cu care în alte împrejurări se afla foarte bine.

Vedem și aici complexitatea funcțională a aceluiași lucru (sau în cazul de față ființă), lipsa lui de identitate în împrejurări ușor variate. Dar mai interesant e următorul fapt observat de *Brueckner* (3) și care poate fi ușor verificat de oricine. O cloșcă neagră scosese vreo douăzeci de pui, toți albi, cu excepția unuia, care se nemerise să fie de aceeași culoare cu mamă-sa. Acest pui se vede că nu era optic pe gustul cloștei și de aceea îl bătea și isgonea dintre ceilalți. Dar dacă cineva încerca să pună mâna pe el, iar puiul se văieta pe limba lui, atunci cloșca sărea imediat să-l apere. Deci unul și același pui dădea loc la reacțiuni contradictorii, după cum era perceput numai optic sau aptic și auditiv împreună. Unul și același pui nu constituia deci o unitate bine conturată în lumea găinii, ci două realități contradictorii, cu semnificații contrare, după împrejurări.

Aceste fapte nu trebuie să ne ducă însă la concluzia generală că o schimbare ușoară în situație face pe animal să n'o mai recunoască. Lucrurile sunt adevărate și în sens invers. Tocmai pentru că nu percepe distinct și organizat lucrurile, foarte ușor animalul „generalizează” sau mai curând „identifică”. Cu alte cuvinte, nu prinde raporturi necesare ci accidentale într'o situație, și de aceea ușor ia pe unul în locul altuia. Un pește combatant, care este pedepsit în fața unui disc cu sectoare albe-negre (1), nu vede originea pedepsei în obiectul cu care este atins, ci în discul rotitor, și în consecință ia atitudine de atac față de acesta. Cauza este contiguitatea spațială a celor doi factori din situație și valoarea structurală (optică) mai pregnantă: discul este mai puternic văzut decât penseta care stă în fața lui și pedepsește. Sau mai bine zis, amândouă constituie o situație unitară, în care discul câștigă o avloare optică focală. *Wojtusiak* (21) a constatat un fenomen similar la broaștele țestoase. Dresând animalele să se apropie și să ia hrana dintr'o furculiță cu două coarne, când în unul era hrană, în altul o hârtie de o anume culoare, și să se depărteze când era hrană dar împerecheată o hârtie de altă culoare, — experimentatorul a observat că animalele foarte des se repezeau la hârtia colorată s'o mănca. S'ar putea obiecta că atât în experiențele mele cât și în ale lui *Wojtusiak* hrana este un factor constant și în situația pozitivă și în cea negativă, iar animalul în acest caz e silit să-și focalizeze reacțiunea asupra stimulului secundar, însă semnificativ. O parte de adevăr ar putea să existe în această obiecțiune. S'a putut însă constata în experiențele Pavloviene că animalele (câinii) și

acolo manifestă tendința de a se fixa asupra stimulentei secundar în locul celui primar, deși stimulentele primare au o singură semnificație în acest fel de experimente, anume una pozitivă. Câinele încearcă să mănânce becul electric în locul cărnii care este stimulentele primare.

Toate acestea ne îndreptățesc să credem că, în general, lumea psihică a animalelor prezintă mai puțină diferențiere, atât structural-formal cât și funcțional. Acest lucru e și mai simplu de văzut când ne gândim cum se înmulțesc, pe măsură ce escaladăm treptele filogenetice, posibilitățile sensoriale (funcțiunile psihice periferice) și mintale (funcțiunile psihice centrale), ale animalelor. În această privință desigur vertebratele și mai ales omul prezintă un sumum de diferențiere. Amoeba nu are niciun organ sensorial propriu zis și nici organe centrale nervoase. Fără îndoială nu vom putea vorbi în lumea ei nici de percepții nici de reprezentări, ci cel mult de stări psihice de alarmă sau de quietudine, traduse prin reacțiuni pozitive sau negative, totul însă într'un conglomerat difuz și complex. Întâlnim apoi forme organice cu organe periferice și centrale tot mai diferențiate, tot mai unitar organizate într'un sistem unitar, care presupun o bogăție psihică crescândă, în sensul că lumea externă își înmulțește aspectele sensoriale, iar organismul prin posibilitățile sale psihice centrale organizează această lume într'un sistem unitar tot mai diferențiat și tot mai ordonat. Încet se dezvoltă o lume internă ca un pol opus celei externe, iar funcțiunile centrale câștigă tot mai mult un rol preponderent, subordonând pe cele periferice. Abia la om însă vom întâlni o lume internă bine dezvoltată și opusă celei externe, iar amândouă constituind una și aceeași realitate diferențiată și organizată. Gradul de dezvoltare a funcțiunilor psihice centrale garantează această organizare a vieții psihice. Prin gândire și inteligență omul este cea mai evoluată formă vitală a psihicului. Și se pare că în acest sens a tins filogenetic evoluția psihică. Poate că în unele aspecte psihice unele specii animale să fie superioare sau egale omului, dar prin inteligență și gândire, funcțiuni care-i asigură mai mult ca oricărei alte specie stăpânirea asupra mediului și modelarea mediului, el le întrece pe toate. Chiar maimuțele superioare, care se apropie mai mult în această privință de om, stau departe totuși de el. Și tocmai studiul maimuțelor ne arată cum evoluția psihică s'a desfășurat în sensul diferențierii și îmbogățirii vieții psihice centrale. Köhler (11), care ne-a dat cele mai prețioase cercetări

în psihologia maimuțelor antropoide, arată cum în materie de inteligență aceste animale văd abia crepuscular ceea ce pentru un om normal este ceva curent și cotidian. El descrie diferite erori „bune” (adică erori ce indicau că animalul a prins sensul problemei) pe care le făceau maimuțele atunci când trebuiau să construiască, de exemplu, un eșafodaj din lăzi, pentru a ajunge la o banană. Când animalul nu putea ajunge la obiectiv de pe o ladă, ce singur o pusese sub el (deci rezolvise un stadiu al problemei), atunci ridica lada sus, și, ținând-o în brațe, încerca per absurdum să se urce pe ea. Sau după ce învăța să construiască prin suprapunerea a două lăzi și ajungea în situația că se cereau trei lăzi pentru a ajunge la obiectiv, atunci, în loc să recurgă la a teria ladă, încerca să pună pe a doua cu muchea peste prima (ceea ce din punct de vedere static e foarte greu de realizat), pentru ca astfel eșafodajul să fie mai înalt. Animalul înțelege deci ce-i lipsește și hănuște cum s'ar putea face, dar nu vede clar. Notez că în aceste experiențe animalul avea în câmpul optic totdeauna mai multe lăzi decât îi trebuiau, pentru construcțiile sale. E vorba deci de o inteligență crepusculară a cimpazeului în general pentru problemele de statică naivă.

Având în vedere faptul că în general lumea psihică a animalelor se prezintă mai nediferențiat, mai difuz și mai complex, pe măsură ce coborâm în scara animală, — putem spune în concluzie că psihicul evoluează diferențiindu-se, din ceva unitar, în aspecte parțiale și tinde să centralizeze tot mai mult ceea ce se diferențiază printr'un continuu proces de subordonare.

BIBLIOGRAFIE

1. BENIUC, M.: *Bewegungssehen, Verschmelzung und Moment bei Kampfischen*. Z. f. vgl. Physiol., 19, 1933.
2. — *Mediu, Preajmă, Vatră*. Analele de Psihol., 4, 1937.
3. BRUECKNER, G. K.: *Untersuchung zur Tierpsychologie, insbesondere zur Auflösung der Familie*. Z. f. Ps., 1933.
4. COGHILL, G. E.: *Anatomy and the problem of behaviour*. Cambridge, 1929.
5. DARWIN, C. R.: *The descent of man*. New-York, 1871.
6. — *The expression of emotions in man and animals*. New-York, 1872.
7. GILLILAND, A. R.: *Genetic Psychology*. New-York, 1933.
8. HEINROTH, O.: *Beiträge zur Biologie, namentlich Ethologie und Psychologie der Anatiden*. V. Intern. Ornith. Kongress, 1910.
9. HOBHOUSE, L. T.: *Mind in Evolution*. London, 1926.

10. KOFFKA, K.: *Principles of Gestalpsychology*. New-York, 1933.
11. KÖHLER, W.: *Intelligenzprüfungen an Menschenaffen*. Berlin, 1921.
12. KRUEGER, F.: *Ueber Entwicklungspsychologie*. Arb. z. Entw. Psych. I, 1915.
13. LORENZ, K.: *Betrachtungen über das Erkennen der arteigenen Triebhandlungen der Vögel*. J. f. Ornith., LXXX, 1932.
14. ROMANES, G. J.: *Mental evolution in animals*. London, 1883.
15. STERN, W.: *Person und Sache*. Vol. I, II, III (1906—1924).
16. THORNDIKE, E. L.: *Animal intelligence*. 1898.
17. UEXKÜLL, J. v.: *Umwelt und Innenwelt der Tiere*. Berlin, 1909.
18. — *Theoretische Biologie*. Berlin, 1928.
19. VOLKELT, H.: *Vorstellungen der Tiere*. Leipzig, 1914.
20. WERNER, H.: *Einführung in die Entwicklungspsychologie*. Leipzig, 1926.
21. WOJTUSIAK, R. J.: *Ueber den Farbensinn der Schildkröten*. Z. f. vgl. Physiol., 18, 1933.

PROBLEMA ORIENTĂRII ȘI SELECȚIUNII PROFESIONALE

de Tudor Arcan

Spre sfârșitul secolului XIX, epoca dezvoltării și perfecționării industrialismului modern, *economiștii* au evidențiat necesitatea alegerii muncitorilor pentru diferitele meserii. Aceasta din cauză că spre unele profesii se observa un aflus considerabil de candidați, iar în alte profesii se simțea lipsa brațelor de muncă. De aceea economiștii cereau ca alegerea unei profesii să se facă în concordanță cu starea pieții muncii, deci într'un fel oarecum dirijat, metodic, înlăturându-se greșelile făcute cu repartizarea dezordonată a energiilor productive, care a dus la enorma scădere a rendementului.

Alături de constatarea economiștilor trebuie să menționăm și opera sociologilor, în reliefaarea greșelilor de pe urma cărora se resimțea întreaga organizație a muncii. Durkheim, în opera sa principală, „Diviziunea muncii sociale”, a demonstrat necesitatea specializării în toate ramurile activității umane și cerea adaptarea muncitorului la munca ce-i era încredințată. Prin diviziunea muncii nu numai că se ajunge la o solidaritate socială organică, ci ea constituie și baza ordinii morale. „Fiindcă diviziunea muncii devine izvorul principal al solidarității sociale, ea devine totodată fundamentul ordinii morale”.¹⁾ „Diviziunea muncii devine astfel condițiunea progresului omenesc, iar istoria poate fi socotită, după expresia lui Barth, ca progres al diviziunii muncii”.²⁾

Repartizarea dezordonată a brațelor de muncă în secolul ma-

1) C. Sudeșeanu: Durkheim și școala sociologică franceză. Cluj, 1935, pag. 47.

2) E. Durkheim: Sociologia, Regulele metodei sociologice. Trad. C. Sudeșeanu. București, Cultura Națională, 1924, pag. 15.

șinismului, în cea mai mare parte a fost urmarea revoluției franceze din secolul XVIII, când s'a decretat libera alegere a profesiunii. Noul regim de libertate s'a lovit, însă, de trebuințele industriei și comerțului, care fiind într'o neconținută evoluție de diviziune a muncii, se resimția nevoia formării unui personal specializat pentru exercitarea oricărei profesiuni. Problema care se pune și se mai pune și astăzi, este următoarea: cum să se facă repartizarea muncitorilor spre diferitele meserii pe care le solicită, pentru ca fiecare să poată da maximum de rendement cu minimum de efort?

Elucidarea acestei probleme revine *psihologiei muncii*, al cărei scop primordial este de a promova, prin metode sistematice și științifice, o mai bună aplicare a energiei umane în viața profesională.

Din cele ce preced se poate vedea că industrialismul modern a ridicat pe primul plan al cercetărilor psihologice problema *alegerii unei profesiuni*. Până de curând alegerea profesiunii se făcea sub influența familiei, băiatul învăța profesiunea tatălui, sau cel mult una asemănătoare acesteia. Alegerea profesiunii nu era determinată nici de aptitudinile nici de interesul tânărului, ci mai mult de o serie de împrejurări streine de acestea.

Diferitele statistici care s'au făcut pentru cunoașterea adevăratelor motive care determină alegerea unei profesiuni, au dus la concluzia că *motivele neprofesionale* predomină. Printre aceste motive trebuie să amintim următoarele: dorința și voința părinților, profesiunea membrilor familiei și amicilor, întâmplarea, câștigul imediat, de mult ori moda.

Bineînțeles că o asemenea alegere duce, deseori, spre nereușita în domeniul profesiunii alese și nevoia de a schimba ocupația.

Consecințele schimbării profesiunii sunt atât individuale, cât și sociale. Individul văzând că nu poate face față cerințelor profesiunii alese încearcă o mare durere morală, iar societatea suferă o scădere în calitatea și cantitatea producției, deoarece indivizii nu-și pot îndeplini cu succes funcțiunile care le-au fost încredințate.

Cauza nereușitei muncitorului în domeniul profesiunii alese, se datorește în primul rând nepotrivirii însușirilor sale psihofizice cu cerințele profesiunii respective.

Din cercetările făcute în domeniul psihologiei muncii s'a putut trage următoarea concluzie: „fiecare om nu poate îndeplini cu succes decât acele profesiuni care corespund cu însușirile sale

psihofizice, după cum fiecare profesiune nu poate fi bine îndeplinită decât de acei oameni care au însușirile psihofizice corespunzătoare".¹⁾

Pentru a fi cât mai aproape de adevăr, în judecarea realității pe care ne-o oferă problematica muncii, trebuie să considerăm muncitorii ca niște individualități foarte variate în aptitudinile lor psihice și fiziologice; iar profesiunile trebuiesc privite ca niște funcțiuni, care, pentru a putea fi bine îndeplinite, cer o mare varietate de aptitudini psihofiziologice.

Marea problemă pe care trebuie să o rezolve psihologia muncii se rezumă în necesitatea de a îndruma pe fiecare individ spre acele profesiuni care corespund mai bine cu structura lui psihofiziologică. În felul acesta capacitatea de producție a muncitorului crește, căci el activează într-o profesiune a cărei îndeplinire, cu succes, se bazează pe prezența aptitudinilor lui psihice și fiziologice.

Realizarea integrală a problemei de mai sus va duce la plasarea omului potrivit la locul potrivit. Atingerea acestui scop constituie obiectul orientării și selecțiunii profesionale.

Orientarea profesională presupune îndrumarea fiecărui individ spre exercitarea acelei profesiuni în care aptitudinile lui psihofiziologice își găsesc cea mai bună aplicare.

Prin orientarea profesională se ajunge la îndrumarea tuturor indivizilor, care fac apel la ea, spre profesiunile în care pot avea cele mai multe șanse de reușită. Scopul orientării profesionale este de a oferi posibilitate de plasare pentru toate persoanele care doresc să învețe o meserie oarecare; se pretinde numai ca ocuparea locurilor să se facă pe baza aptitudinilor psihice și fiziologice ale persoanei de orientat.

Pentru determinarea aptitudinilor psihice, orientarea profesională va împrumuta metoda de lucru a psihologiei experimentale. Prin ajutorul diferitelor teste, aparate și chestionare psihologice, se ajunge nu numai la stabilirea aptitudinilor persoanei examinate, ci și la precizarea gradului în care se manifestă aceste aptitudini. Așa de ex. se poate stabili care este gradul de atenție, observație, al unui individ, în ce grad are el dezvoltată aptitudinea tehnică, matematică sau aptitudinea desemnului, care este structura lui temperamentală sau de caracter. Unele din aceste procese

1) F. Ștefănescu-Goangă: Selecțiunea capacităților și orientarea profesională. Cluj, Tip. Cartea Românească, 1929, pag. 61.

psihice sunt cerute într'un anumit grad pentru exercitarea unei profesii, în alt grad pentru exercitarea altei profesii. Așa de ex., raportându-ne la grupa profesiunilor din industria metalurgică, s'a observat că pentru a deveni un bun electrician inteligența generală trebuie să fie cel puțin normală, pe când buna exercitare a profesiei forjar se poate face și cu o inteligență subnormală.

Orientarea profesională nu se bazează însă numai pe considerarea aptitudinilor psihice ale persoanei de orientat, ci și pe cunoașterea tuturor defectelor și neajunsurilor psihice și fiziologice, care constituiesc așa numitele *contraindicațiuni profesionale*. Pentru prinderea problemei vom da numai câteva exemple. Sunt anumite profesii care cer în grad destul de dezvoltat puterea de atenție, de ex. profesiunea tinichigiu, pentru prevenirea diferitelor pericole de accidentare care se pot ivi când se lucrează pe acoperișul caselor. Pentru buna îndeplinire a acestei profesii atenția trebuie să fie cel puțin normală. Presupunând că un candidat spre ucenicie, la examenul psihologic, a obținut la atenție o cotă care-l situează sub normă, nu va fi îndrumat să învețe profesiunea de tinichigiu, din considerentele expuse mai sus, ci o altă profesiune a cărei exercitare să se poată face și cu o atenție mai scăzută.

O persoană, însă, poate prezenta alături de contraindicațiunile profesionale psihologice și contraindicațiuni fizice și fiziologice. De ex. pentru profesiunea șofer și mecanic de locomotivă e necesară o anumită acuitate cromatică, pentru diferențierea culorii roșu de culoarea verde. Sunt unele persoane care nu pot face această deosebire, așa numiții daltoniști. Defectul acesta constituie o contraindicațiune profesională, iar persoanele care-l prezintă sunt eliminate dela ocuparea profesiunilor mai sus indicate, îndreptându-le spre acele profesii pe care le pot îndeplini fără a fi stânjenite de prezența acestui defect.

Cu ajutorul examenului medical se pot descoperi atât aptitudinile cât și defectele fizice și fiziologice a persoanelor de orientat, fapt care ajută la precizarea profesiunilor spre care pot fi îndrumate. Cei predispuși la tuberculoză pulmonară, ca și cei cu capacitatea de respirație redusă, vor fi sfătuiți să evite activitățile profesionale care se desfășoară într'o atmosferă viciată de fum, gaze, vapori ș. a. m. d.

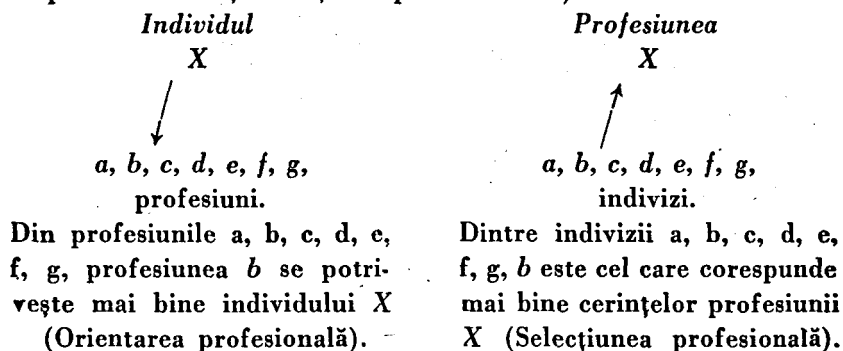
Spre deosebire de orientarea profesională, care tinde să găsească pentru fiecare individ profesiunea în care el se poate valdita mai bine, *selecțiunea profesională* presupune examinarea mai multor indivizi, pentru a alege pe cei mai buni dintre ei în vede-

rea exercitării unei anumite profesiuni. Să exemplificăm. O întreprindere industrială are nevoie să angajeze 50 de muncitori electricieni, de ex. Pentru ocuparea acestor locuri să presupunem că se oferă 80 de candidați. Cum vor fi aleși dintre toți acești candidați numai cei 50 de care uzina are nevoie? Prin ajutorul selecțiunii profesionale, care presupune examinarea psihologică și medicală a tuturor candidaților, în vederea diagnosticării gradului aptitudinilor fiecărui candidat. Dintre cei 80 de concurenți vor fi reținuți acei care au, în cel mai mare grad, aptitudinile pe care le reclamă îndeplinirea profesiunii de electrician. În felul acesta s'a ajuns la selecționarea celor mai buni meseriași pentru îndeplinirea unei activități profesionale.

Bineînțeles că o asemenea alegere este mai mult în avantajul societății industriale, decât al muncitorilor, căci de persoanele eliminate dela exercitarea respectivei profesiuni selecțiunea profesională nu se interesează. Găsirea unei profesiuni adecvate și pentru aceste persoane, revine orientării profesionale. Cu alte cuvinte „selecțiunea profesională acceptă sau elimină, orientarea profesională clasează și repartizează; prima lasă resturi, a doua dă o întrebuintare judicioasă tuturor”.¹⁾

De aici rezultă superioritatea scopurilor orientării asupra selecțiunii profesionale. Din punct de vedere practic orientarea profesională, fiind generalizată, tinde spre organizarea întregii națiuni, pe când selecțiunea profesională nu se preocupă decât de organizarea unei profesiuni anumite.

Schemele de mai jos precizează și mai bine diferența dintre scopul orientării și selecțiunii profesionale.²⁾

1) J. Perret, Dr. P. Mazel, Dr. B. Noyer: L'orientation professionnelle. E. Flammarion, Paris, 1926, p. 11.

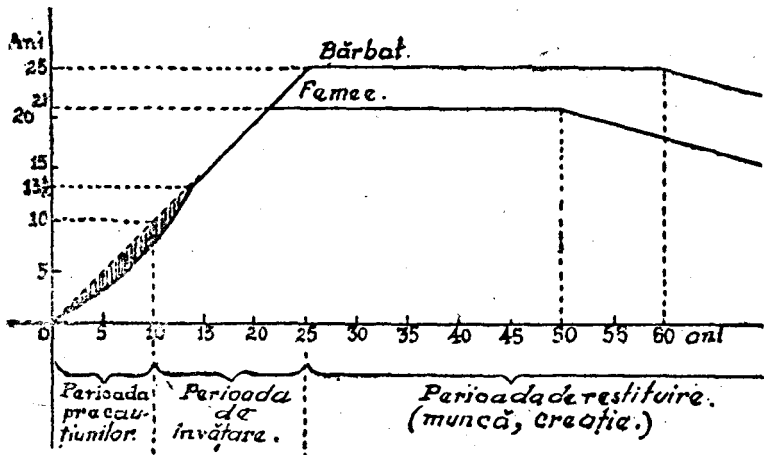
2) Dr. F. Baumgarten: Die Berufseignungsprüfungen. München, R. Oldenbourg, 1928, p. 81.

Rezumând trebuie să menționăm că atât orientarea cât și selecțiunea profesională trebuie să țină cont: 1) de cunoașterea diferitelor aptitudini și defecte ale persoanelor în cauză; 2) de cunoașterea diferitelor cerințe de natură psihologică, fizică, fiziologică și socială specifice fiecărei profesii.

Pentru a atinge scopul pe care și-l propune orientarea profesională, e nevoie să cunoaștem precis vârsta la care ea se poate face. Vârsta între 13—15 ani este cea mai potrivită pentru îndrumarea tinerilor spre diferitele meserii. S'a ajuns la această deducție observându-se evoluția psihofiziologică a bărbatului și femeii, care prezintă o perioadă de adâncire a educației și o perioadă de restituire a ei. Prima merge până la 25 ani pentru bărbat și 21 ani pentru femei. Ea este înceată în primii zece ani, când trebuie să se vegheze mai ales asupra creșterii corpului, asigurând organismului cele mai bune condiții de vitalitate. Intre 13—15 ani evoluția psihofiziologică ia o alură rapidă, aceasta este vârsta la care dispozițiile naturale prind un relief însemnat.

A doua perioadă merge până la 60 ani pentru bărbat și 50 ani pentru femei, caracterizându-se prin marile creații ale spiritului, operele cele mai frumoase ale imaginației și gândirii. Dincolo de 50, 60 de ani, panta energiei scade ușor, tot așa după cum până la 10 ani s'a ridicat încet.

Etapele acestea sunt simbolizate prin curba de mai jos.¹⁾

Pentru ca orientarea profesională să se facă la vârsta de 13—15 ani, pledează și considerente de ordin practic. Pentru în-

1) J. Amar: *L'Orientation Professionnelle*. Paris, Dunod, 1920, p. 5.

cheierea unui contract de ucenicie, candidatul trebuie să aibă cel puțin 14 ani. Aceasta este vârsta la care se termină fie 7 clase primare sau cursul inferior de liceu, minimul de pregătire școlară necesară pentru a putea fi primit ca ucenic într'o întreprindere mai importantă.

O bună orientare profesională trebuie să se bazeze pe examenul psihologic, antropometric, fiziologic și medical al persoanei de orientat. Cu ajutorul acestor examene putem să vedem dacă tânărul a atins o dezvoltare fizică și psihică suficientă pentru a putea munci, precum și dacă prezintă unele contraindicațiuni psihice sau medicale, pentru profesiunea dorită.

Prin aplicarea orientării profesionale se urmărește înlăturarea neajunsurilor provenite din dese schimbări de profesiune, precum și reducerea accidentelor de muncă. O. Lipmann a găsit că schimbările de profesiune sunt mai frecvente între 13—20 ani, apoi descresc până la 50 de ani. De aceea orientarea profesională trebuie să se facă în această perioadă de tatonări și nehotărâri, de iluzii frumoase pe care și le face tânărul asupra meseriei alese, dar care mai târziu îl va nemulțumi profund, prin nepotrivirea lui la cerințele respectivei profesiuni.

O importanță deosebită are orientarea profesională pentru problema prevenirii accidentelor de muncă. După o statistică românească¹⁾ făcută pe baza a 4.500 de accidente, dintre care 800 mortale, culese din dosarele Casei Centrale a Asigurărilor Sociale din București, s'au găsit următoarele cauze producătoare de accidente:

Cauze psihice	28%
„ psihofizice	25%
„ fiziologice	6%
„ fizice	22%
„ fortuite	11%
„ diverse	8%

Din acest tablou se poate vedea că aproape 60% din totalul accidentelor se datoresc necunoașterii aptitudinilor psihice, psihofizice și fiziologice ale muncitorilor, precum și desconsiderării

1) A. Manoil: Problema prevenirii accidentelor de muncă. București, Luceafărul, 1931, p. 27.

contraindicațiunilor profesionale pe care ei le prezintă și care, în mod fatal, au contribuit la periclitarea vieții lor. Prevenirea accidentelor de muncă nu se poate face decât prin ajutorul orientării profesionale, care, pe lângă scopurile indicate mai sus, are drept consecință păstrarea, în bune condițiuni, a tuturor brațelor de muncă.

Considerațiile care preced, ne oferă posibilitatea să întrevădem toate foloasele unei orientări profesionale bine condusă și generalizată, care sunt de ordin individual, patronal, social și național.

Individul, în urma unei orientări profesionale, care urmărește precizarea tuturor aptitudinilor și defectelor lui, nu are decât de câștigat. Prin indicarea muncii în care el poate desfășura o activitate potrivită cu înclinările lui, individului i se dă posibilitatea să ajungă la maximum de rendement cu minimum de efort. În felul acesta munca devine un izvor de plăcere și satisfacție personală, asigurând individul contra istovirii la care poate duce, deseori, munca profesională.

Pentru patron și societate orientarea profesională oferă posibilitatea unei recrutări rapide și raționale a tuturor muncitorilor calificați, capabili să îndeplinească diferitele activități profesionale. În felul acesta se previn accidentele și bolile profesionale, care duc la o serie de cheltuieli considerabile, pe care le suportă societatea. O altă consecință a orientării profesionale se referă la posibilitatea de economisire a energiei umane, prin înlăturarea deselor schimbări de profesiune. Plasând omul potrivit la locul potrivit, progresul social este asigurat, căci fiecare individ își va exercita meseria în cele mai bune condițiuni.

Prin îndeplinirea tuturor dezideratelor orientării profesionale, atât tinerii, care sunt în pragul alegerii unei cariere, cât și adolescenții și oamenii maturi, care doresc să-și schimbe profesiunea, vor fi îndrumați să îndeplinească o activitate în care puterile lor fizice și intelectuale să fie cât mai bine fructificate. Foloasele naționale ale orientării profesionale decurg deci din posibilitatea utilizării raționale a tuturor forțelor umane de care dispunem, contribuind astfel la ridicarea puterii de producție a țării noastre, în toate domeniile de activitate economică.

Vom reveni, în numărul viitor, asupra tuturor realizărilor făcute la noi în direcția orientării și selecțiunii profesionale.

BIBLIOGRAFIE:

1. J. AMAR: *L'orientation professionnelle*. Paris, Dunod, 1920.
2. F. BAÜMGARTEN: *Die Berufseignungsprüfungen*. München, R. Oldenbourg, 1928.
3. P. BORREMANS-PONTHIÈRE, J. MAQUET, E. MONCHAMPS, G. VANDERVEST: *L'orientation professionnelle*. Bruxelles, Falk, 1923.
4. A. G. CHRISTIAENS: *Une méthode d'orientation professionnelle*. Bruxelles, Lamertin, 1925.
5. E. DURKHEIM: *Sociologia, Regulele metodei sociologice*. București, Cultura Națională, 1924.
6. J. FONTÈGNE: *L'orientation professionnelle*. Paris, Delachaux & Niestlé, 1921.
7. A. MANOIL: *Problema prevenirii accidentelor de muncă*. București, Luceașărul, 1931.
8. N. MĂRGINEANU: *Psihotehnică în Germania*. Cluj, Editura Institutului de Psihologie, 1929.
9. C. S. MYERS: *Industrial psychology in Great Britain*. London, J. Cape, 1926.
10. J. PERRET, Dr. P. MAZEL, Dr. B. NOYER: *L'orientation professionnelle*. E. Flammarion, Paris, 1926.
11. A. ROȘCA: *Orientarea profesională a anormalilor*. Cluj, Edit. Inst. Psihotehnic, 1936.
12. P. SOLLIER și J. DRABS: *La psychotechnique*. Paris, F. Alkan, 1933.
13. F. ȘTEFANESCU-GOANGA: *Selecțiunea capacităților și orientarea profesională*. Cluj, Tip. Cartea Românească, 1929.
14. C. SUDEȚEANU: *Durkheim și școala sociologică franceză*. Cluj, 1935.
15. M. S. VITELES: *The Science of Work*. New-York, W. W. Northon, 1934.

PSIHOLOGIE TEORETICĂ

PSIHOLOGIE GENERALĂ

W. STERN; *Allgemeine Psychologie auf personalistischer Grundlage. (Psihologie generală pe bază personalistă)*. Haga. M. Nijhoff 1935. Pp. XLVII+831.

Allgemeine Psychologie prezintă sintetic și select datele psihologiei ca știință și limitele până la care s'a ajuns în ultima vreme în discuțiunea și interpretarea acestor date, privind câmpul psihologiei generale. W. Stern, după o lungă carieră de psiholog, face această dare de seamă cu un remarcabil simț de obiectivitate. Cu toate acestea, ca în tot locul, nu se uită pe el; toate aceste date sunt structuralizate prin perspectiva concepțiunii sale personaliste.

Trebuie amintit dela început, cum de altfel autorul o face, o serie de pretențiuni generale, care conturează modul în care este văzută psihologia generală. Autorul se va ocupa cu psihologia numai în măsură în care ea este o știință bazată pe fapte de experiență. Prelucrarea acestor fapte se va face în formele obișnuite științifice, ca: descriere, clasificare, raportare, etc. din care vor reieși regulile, sau uneori, legile de care ascultă faptele din domeniul vieții sufletești. Descrierea și analiza fenomenologică a faptelor sufletești e necesară pentru înțelegerea unui fapt nu numai dintr'o descriere simplă a lui în diferitele sale faze de manifestări, ci dintr'o coborâre în substanța sa, fiind desghiocat succesiv de toate contingențele sale.

Faptul sufletesc, însă nu este un element, ci totdeauna un complex, un întreg. Dela acest contur general al faptului sufletesc pleacă totdeauna constatarea științifică. Elementele, sau mai corect, datele mai simple sunt numai rezultatele analizei. Deși inrudit cu configuraționismul, Stern se încadrează într'un mod particular în teoriile actuale care accentuiază primordialitatea întregului. (Gestalt, Struktur, Komplexqualität, Bewusstseinsheit). (Această încadrare formează de altfel cheia de boltă a viziunii psihologice a lui W. Stern; aici intervine personalistica).

În cele ce urmează vom prezenta în linii elementare concepția personalistă a lui W. Stern. *Allgemeine Psychologie* e o carte care nu se poate rezuma pe câteva pagini, de aceea tot ce vom face e că vom insista asupra acestui mod particular de a vedea psihologia, din care nu e greu să se vadă construcția și valoarea întregii cărți.

Întregul primordial pentru W. Stern, este *persoana*. Această unitate e punctul de plecare a psihologiei. În această unitate, nu fizicul este substratul psihicului, nici invers. Monist convins, W. Stern depășește această dualitate psiho-fizică, afirmând unitatea primordială *psiho-fizică neutrală*. Prima caracteristică a acestei unități este, că bazată pe năzuințele sale interioare, *frăește*. Persoana ca să trăiască este în substratul său intim o temă nerezol-

vată, o lume deschisă care se cere complectată prin căutare și mișcare. Al doilea caracter al persoanei este, că are posibilitatea de a-și da seama de trăirile sale (erleben). Numai în acest aspect intervine psihologia; ea sesizează numai faptul, prin care persoana trăește actele sale, sau este capabilă de a le trăi. Ca această a doua caracteristică să existe, e necesar un raport al persoanei cu o lume exterioară. Din acest raport viața persoanei se manifestă prin trei moduri. (Mai corect etaje). 1. *Biosfera*, în care funcțiunile vitale ale persoanei se realizează în lumea înconjurătoare (reproducere, conservare, etc.) în mod stereotip, lipsit de amprente individuale. 2. *Sfera umană*, aici individul devine un centru față de care elementele lumii înconjurătoare se specifică după directivele sale interioare precum și după posibilitățile sale de a fi stimulat sau de a reacționa. În acest studiu apare lumea personală ca un fel de provincie în care trăește specific fiecare individ; lumile personale sunt unele lângă altele ca figuri închise. 3. Prin *crearea lumii* sale personale, individul ajunge la anumite forme trans-subiective, la crearea unei lumi de valori, care are caracterul de generalitate în lumea omenească. În această fază se arată *personalitatea*. Însă nici primul mod, nici ultimul mod nu sunt domenii specifice ale psihologiei. Psihologia se ocupă numai cu fenomenele prin care o persoană oarecare dă dovadă de formele sale de viață interioară. În sensul aceasta trebuie să rămănem pe lângă procesul original de trăire.

Persoana este totalitate; aceasta implică în sine multiplicitatea. O trăire, în sensul cel mai larg al cuvântului, este o fărâmitură din unitatea persoanei, cu alte cuvinte, este un moment din viața ei. Năzuințele interioare ale unei unități vitale o îndeamnă la mișcare, ca prin anumite acțiuni să se satisfacă. Aceste mișcări pot fi născătoare de trăiri. În sensul acesta trăirile sunt în același timp și dovadă de lipsa de unitate a persoanei, lipsa pe care o denotă însăși tendința ei de completare. Prin acest aspect, o trăire este o ridicare a unității, am putea spune o momentarizare a ei. Însă toate aceste trăiri nu pot fi concepute decât ca fiind incubate în persoană, decât ca momente ale aceleiași unități.

Pornit dela trăire ca factor original, psihicul se manifestă sub diferite categorii. Mai întâiu să redăm definiția psihicului: „Psihic se numește tot ceea ce este trăire într'o persoană, sau ceea ce este în legătură științifică cu trăirea”. (Pag. 108).

O trăire substanțializată se numește în termeni general *fenomen*. În sensul aceasta un fenomen nu este decât modul prin care o persoană își prezintă sub formă de obiect (situație) propria sa experiență în atingere cu un dat exterior. O trăire în stadiul său prezent se numește *act* sau *stare*. Când o trăire nu se consideră numai în momente în care ea este prezentă, ci și în laturea sa potențială avem o *dispoziție*. Astfel dispoziția este o posibilitate specifică a persoanei de a avea trăiri în diferite direcții și cu o anumită categorie de obiecte ale mediului. Astfel de dispoziții sunt în general funcțiunile sufletești (memoria, imaginația, etc.). Aceste dispoziții au la bază posibilitățile organice ale persoanei.

În urma acestor dispoziții, persoana are anumite experiențe cu mediul înconjurător, experiențe, care pot intra în viața sa, formând *lumea perso-*

nală. Această lume nu se limitează la latura *trăită* a mediului, ci cuprinde și posibilitățile de trăire ale persoanei, mijlocite prin dispozițiile de care aminteam mai înainte. De asemeni lumea personală nu este numai lumea subiectivă, adică lumea care este în conștiința unei persoane în mod particular; aceasta lume se întinde atât dedesubtul subiectivității (bio-sferă) cât și deasupra ei, în lumea obiectivă a culturii.

Astfel definită, lumea personală are diferite dimensiuni, care îi arată diferitele sale perspective de manifestare. Trebuie accentuat, că în această privință, spiritul analitic a lui W. Stern intră aproape în scolaristicism, prin ploaia de categorii obținute. Astfel lumea personală are un punct mediu din care pleacă o dimensiune numită exterioritate, iar alta interioritate. Aceste dimensiuni se topesc în trăirea prezentă. Prezența psihică este un fenomen de contopire între ceva interior și ceva exterior, este fenomenul ca atare. Fiecare lume personală are dimensiunile ei spațiale (spațiul personal) și temporale (timpul personal) dimensiuni, care pot să varieze pe o linie de subiectivitate sau obiectivitate cu cât le considerăm mai dependente de viața individuală a persoanei, sau mai dependentă de viața cosmică.

În sensul aceasta devine conturată persoana în psihologia lui W. Stern. Ea devine dintr-o unitate psiho-fizică neutrală, care pare la început de ordin speculativ, o realitate care se concretizează prin diferitele sale momente de viață, formând astfel lumea sa personală. Psihologul nu are altceva de cercetat decât modul în care aceasta unitate vitală trăește lumea în mijlocul căreia stă. E de remarcant un lucru și anume, că trăirea deși pleacă dela o unitate bine conturată cum este persoane, totuși nu se realizează decât în momente. Aceste momente formează fenomenele psihice. Astfel persoana își formează lumea sa specifică concretizându-se pe sine în diferitele sale momente de viață. Nici un fenomen psihic nu poate fi explicat și nu i se poate da nici un sens dacă nu este raportat la întreg (Ganzheitsbezug), cu alte cuvinte, dacă nu este încadrat în unitatea din care face parte. Astfel psihologul, pe lângă că stabilește legături orizontale între diferitele manifestări ale vieții sufletești, stabilind legi sau norme, mai are un rol cu mult mai important: să privească aceste manifestări *vertical*, în adâncime, stabilind legătura și sensul lor în unitatea primordială a persoanei.

Pornind dela această concepțiune, e ușor de închipuit bazele arhitecturale pe care W. Stern le întrebuințează pentru construcția unei psihologii generale. Într-o serie de capitole arată cum persoana își mijlocește raportul direct cu o lume exterioară, prin intermediul receptivității sensoriale, raport care formează primul material brut pentru construcția lumii personale. În urma memoriei acest material este reținut în forme dictate de însăși structura persoanei, ca astfel să poată fi folosit în forme destilate de procesele de gândire și imaginație, lărgind lumea personală cu forme noi derivate din însuși conținutul primar sensorial.

Aceasta se întâmplă în aspectul cognitiv: același lucru și în cel conativ. Dela năzuințele primare de reacțiune, în care se stabilesc raporturi directe între persoană și lumea exterioară (trebuințe instincte) și în care motivele acțiunii sunt dincolo de conștiința persoanei, împrumutând caractere de constrângere, evoluția merge înspre formele superioare ale voinții, unde per-

soana se desface tot mai mult de situațiile concrete, găsindu-și motivele de reacțiune în propria sa conștiință și prin propria sa alegere.

Acelaș lucru și în latura afectivă. Dela formele de trăire prezente-concrete ale emoțiilor, comportamentul se ridică la forme generale și abstracte ale sentimentelor, apărute din însăși destilarea acestor forme primare.

Astfel persoana își lărgeste lumea sa specifică, pomind dela trăirea prezentă, care este cea mai strămtă și elementară formă a ei, la forme tot mai abstracte bazate pe posibilitatea de a lucra pe plan mintal. Persoana își lărgeste lumea în trecut prin memorie și mai ales își lărgeste lumea în viitor prin putința de a prevedea (imaginație, gândire), putință care influențează și posibilitățile sale de acțiune sau în termeni generali, influențează posibilitățile sale de trăire în sensul larg al cuvântului.

Zevedeu Barbu

E. L. THORNDIKE: The Fundamentals of Learning. (*Fundamentele învățării*). New-York, Columbia University, 1932. Pp. XVII+638.

Problema învățării, așa cum e cunoscută azi în psihologie, a fost pusă și rezolvată în cea mai mare parte de psihologii Americani, iar dintre ei acela căruia i se cuvine titlul de promotor și de principal contribuabil experimental și teoretic la problemă este fără îndoială E. L. Thorndike.

În cartea sa, *The Fundamentals of Learning*, publicată parțial mai înainte, el reia problemele vechi ale psihologiei învățării, prezentându-le în lumina cercetărilor făcute ani de-a rândul în laboratorul său, împreună cu elevii săi.

Cele două legi ale învățării, cunoscute sub numele de legea exercițiului (sau a repetiției) și legea efectului sunt reluate și revizuite fundamental. Îndeosebi legea exercițiului a suferit o radicală revizie.

De obicei era admis în psihologie că repetiția favorizează învățarea. În nouile sale cercetări Thorndike dovedește că repetiția în sine și ca atare este, sau aproape este, fără putere. „Dacă o anumită stare de lucruri, scrie Thorndike, acționează asupra unui om o mie de ori la săptămână timp de un an, el nu va răspunde, întrucât privește repetiția acestei stări de lucruri, mai bine în ultima decât în prima săptămână”. Cititorul poate să-și dea imediat seama de importanța pedagogică a acestei afirmații, care a fost verificată și de alți cercetători Americani.

În schimb legea efectului are o importanță considerabilă asupra învățării, îndeosebi când el este satisfăcător pentru subiect. „Experiențele noastre probează, spune autorul, că satisfacția legată de o conexiune, o întărește pe aceasta”.

În afară de aceste două principii fundamentale din problema învățării, care sunt studiate și documentate printr'un bogat material experimental, autorul mai atacă o serie de probleme minore, pe care spațiul nu ne permite să le mai amintim aici. O discuție a teoriilor curente lămurește atitudinea lui Thorndike în problema învățării. El socotește că învățarea se reduce la asociații, și de aceea vorbește de un nou asociaționism „sau, pentru că se deosebește profund și mult de vechiul asociaționism Englez, mai bine de un nou conexiționism”.

Nu putem aici discuta toate aspectele lucrării lui Thorndike, cum însă este vorba de una din cărțile fundamentale pentru psihologia învățării, vom reveni asupra ei cu mai multe amănunte, într'un referat mai mare asupra problemei învățării, în unul din numerele viitoare ale acestei reviste.

M. Beniuc

Dr. KARL DUNCKER: Zur Psychologie des produktiven Denkens. (*Contribuție la psihologia gândirii productive*). Berlin. Springer, 1935. Pp. VII+135.

Intr'un număr restrâns de pagini Karl Duncker a concentrat o foarte mare cantitate de material experimental și a reușit să elucideze o mulțime de probleme din psihologia gândirii. E prima încercare mai amplă de a pune problema gândirii în termenii psihologiei gestaltiste.

Lucrarea are trei părți. În prima parte autorul se ocupă de structura și dinamica proceselor prin care se rezolvă o problemă. Materialul experimental, pe care autorul își clădește teoriile se referă la probleme simple din domeniul tehnic și matematic, aplicate în general la școlari, dela care se cerea „să gândească tare”. Aflăm aici foarte prețioase indicații despre evoluția din etapă în etapă a unei probleme, până la atingerea punctului ei final.

Partea doua a lucrării se ocupă de inteligență, învățare și invenție. Pe lângă un bogat material experimental, autorul mai prezintă pas de pas subtile discuții, care încearcă să lămurească o serie de termeni psihologici, între altele noțiunea de „Einsicht” (intuiție, înțelegere), care a fost cam neglijată de gestaltiști, în ce privește explicarea ei. Foarte des discuțiile depășesc barierele psihologiei, trecând în domeniul filozofiei.

În partea 3-a se discută problema, cum din conglomeratul materialului de gândire, fie structural fie funcțional, poate să țâșnească soluția căutată. În această parte îndeosebi se poate vedea mai bine încadrarea autorului în școala configuraționistă.

Din cauza prea marelui concentrări, cartea prezintă oarecare dificultate la citit, dar luminile noi ce le aruncă în psihologia gândirii o fac una din cele mai prețioase contribuții în această materie.

M. Beniuc

PAUL GUILLAUME: La psychologie de la Forme. (*Psihologia Configurației*). Paris, Flammarion, 1937. Pp. 236.

Această carte a lui Guillaume e cea mai bună expunere de până acum a concepției gestaltiste sau configuraționiste din psihologie¹⁾. Cine vrea să cunoască până la zi trăsăturile fundamentale ale psihologiei noi, inițiată îndeosebi de Wertheimer, Koffka și Köhler, va găsi în lucrarea lui Guillaume cea mai limpede infățișare a lor.

Capitolul întâi cuprinde o schiță istorică și critică a problemei, în care se arată cum, în opoziție cu vechea concepție atomistă a psihologiei din

¹⁾ Cititorii români se pot informa asupra acestei probleme și din cartea cu titlul „Psihologie configurației”, scoasă de Institutul de Psihologie din Cluj.

veacul trecut, care, după modelul fizicii de pe atunci, căuta să descopere elementele ultime (senzațiile) din care se construiește viața sufletească, — psihologia gestaltistă demonstrează că nu există astfel de elemente. Primordială este forma globală, configurația totală, în care noi diferențiem apoi aspecte parțiale, distingem cu alte cuvinte părțile înăuntrul totului originar. E vorba de o radicală inversare a punctului general de vedere din care psihologia privește realitatea fenomenelor sale.

Capitolul doi prezintă teoriile și cercetările lui W. Köhler, cel mai ingenios experimentator și în același timp filosoful acestei psihologii — cercetări din care rezultă că ceea ce din p. d. v. gestaltist se aplică la fenomenele psihice, este aplicabil și la realitățile fiziologice și fizice. Cap. 3 și 4 se referă la problema percepției, terenul experimental din care au pornit mai toate ideile gestaltiștilor. Un aspect mai dinamic al psihologiei este tratat în cap. 5, anume acțiune și eul; iar în cap. 6 e tratată problema memoriei, în lumina cercetărilor configuraționiste. În cap. 7 e pusă problema inteligenței, așa cum se prezintă în lumina cercetărilor făcute asupra animalelor și copilului mic și în lumina ultimei cercetări în psihologia gândirii. Ce este și ce un este inteligența din punct de vedere gestaltist, este exprimat foarte concis la sfârșitul acestui capitol. Urmează, în cap. 8, o punere la punct a psihologiei expresiei. Tot în acest capitol e discutată problema sintezei, individualității și a imitației.

Cartea se incheie (cap. 9) printr'o magistrală discuție asupra poziției filosofice a concepției gestaltiste. Tot în această parte a cărții autorul ia atitudine față de criticele aduse teoriei gestaltiste. Autorul sfârșește lucrarea cu această frază: „La théorie de la Forme a eu le mérite incontestable d'avoir fait surgir de nouveaux problèmes et d'avoir tracé aux chercheurs tout un programme de travail qui s'est révélé fructueux et dont le cadre n'a cessé des élargir”. Această carte este cea mai prețioasă introducere pentru cei ce doresc să se inițieze în problemele psihologiei moderne.

M. Beniuc

PSIHOLOGIE SOCIALĂ

E. W. BURGESS, CHAIRMAN: *The Adolescent in the Family. (Adolescentul în familie)*. White house conference on child health and protection New-York, Appleton-Century Con. 1934. Pg. XVIII. + 473.

După cum și titlul spune, cartea este un raport asupra vieții adolescentului în familie. Rezultatele obținute aduc un considerabil aport psihologiei sociale în general și cunoașterii vieții sociale a adolescentului în special. Studiul pleacă dela principiul următor: Cunoașterea cât mai amănunțită a influenței pe care o are familia ca factor obiectiv social asupra desvoltării și structurării vieții sufletești a adolescentului. Subiecții sunt 13 mii adolescenți (elevi, studenți), de diferite naționalități și din diferite pătri sociale și stări materiale din Statele Unite. Metodele au variat după cazuri. S'a întrebuintat atât chestionarul, care a fost completat adeseori cu declarațiile profesorilor, cât și mărturia liberă a 300 de studenți. Chestionarului

i s'a dat forma cea mai simplă posibilă. Prin întrebările puse la care se răspundea prin *da* sau *nu* cercetătorul urmărea cunoaşterea unor serii de aspecte care denotau influenţa vieţii familiare asupra adolescentului. De ex. „Te-au bătut părinţii în ultima săptămână”? Sau, urmărind starea sanitară a familiei: „A fost bolnav tatăl tău în ultimul an?”, etc.

Metodele întrebunţate i s'au aplicat criteriile ştiinţifice, așa că din punctul de vedere rezultatele prezintă o suficientă obiectivitate.

Rezultatele prezentate arată de fapt, că familia și condițiile ei de existență obiectivă, au o netăgăduită influență asupra formării individualității în epoca adolescenței. Important în această privință este aspectul diferențial, fapt pe care studiul pune un deosebit accent. Astfel s'a constatat, că diferențele în ceea ce privește starea financiară, culturală, poziția socială, condiția rasială și națională a familiei aduc diferențe în dezvoltarea adolescentului, în cunoștințele, atitudinile și caracterul său. S'a constatat, în altă ordine de idei, că relațiile confidentiale cu părinții, libertatea manifestării adolescentului venită dintr'o înțelegere prietenoasă din partea părinților sunt mai favorabile formării și pregătirii pentru viață a adolescentului decât bogăția familiei, starea socială, locul copilului în familie, dacă mama este ocupată în afară de casă, sau nu, etc. Deasemenea din datele prezentate reiese lucruri importante în ceea ce privește rolul familiei în adaptabilitatea adolescentului la complexul vieții sociale. Bunăoară s'a constatat, că cei mai mulți delincvenți, sau cei mai puțin adaptabili la viața socială dintre adolescenți se recrutează dintr'acea cari fac parte din familii sgărcite. Deasemenea familiile desorganizate, fie prin moartea tatălui sau a mamei, fie prin divorț, pot da naștere la desadaptați într'un grad mai mare decât familiile sgărcite.

Datele sunt de o neîndoelnică importanță, dând nenumărate indicațiuni asupra multor aspecte particulare din viața adolescentului. Bunăoară, o deosebită curiozitate prezintă raportul care reiese între familie, privită prin toate aspectele ei obiective (rasă, stare socială, stare materială, etc.) și educația sexuală a adolescentului. (Ex. Fetele, statistic, rămân la informațiunile voalate pe care părinții le dau asupra vieții sexuale, pe când băieții culeg aceste informațiuni dinafara familiei). Fiindcă nu putem intra în această parte de aspecte mărunte, accentuăm numai că din acest studiu — dealtfel și din altele — reiese importanța familiei asupra unor anumite părți din viața psihică a adolescentului și anume asupra felului de formațiune socială a sa. Condițiunile interioare ale unui familii cum sunt starea materială, gradul de coeziune dintre părinți, modul de relațiune dintre părinți și copii, contribuie în cea mai mare parte la formarea laturei de caracter a individualității și de aici la posibilitățile sale de încadrare în mediul social. În sensul aceasta, calitățile interioare ale familiei, ca elementară funcțiune socială, se transmit individualității care se dezvoltă în ea, structuralizând-o și adaptând-o mediului social general, tot așa după cum calitățile interioare ale părinților, ca inteligență, aptitudini, etc., se transmit prin naștere.

Zevedeu Barbu

PSIHOLOGIE DIFERENȚIALĂ

OZERETZKI, N.: L'Échelle Métrique du développement de la motricité chez l'enfant et chez l'adolescent. (*Scara metrică a dezvoltării motricității la copil și adolescent*). L'Hygiène Mentale XXXI. 1936. p. 53—75.

ABRAMSON, J., LE GARREC, S.: Notes sur quelques corrélations psychomotrices chez les écoliers normaux. (*Note asupra câtorva corelațiuni psihomotorii la elevii normali*). L'Hygiène Mentale XXXII. 1937 p. 1—8.

Profesorul Gurevitch dela catedra de neurologie a Universității din Moscova, în colaborare cu asistentul său Ozeretzki, a încercat să formeze o scară pentru măsurarea nivelului de dezvoltare al motricității, analoagă, cu scara Binet-Simon pentru măsurarea nivelului de dezvoltare al inteligenței. N. Ozeretzki, care actual este profesor de neuro-psihiatrie infantilă la Leningrad, a modificat și reatlonat metoda care, astăzi, este cunoscută sub numele lui.

Principiul de bază al metodei este principiul testelor pe etăți, stabilit de Binet și Simon. Astfel, au fost construite seriile de teste motorice și etalonate pentru etățile dela 4 la 16 ani. Această scară nu ne dă numai dezvoltarea globală a motricității (nivelul motor), ci și un „profil motoric”, prin faptul că pentru fiecare etate sunt date câte șase probe, fiecare probă fiind reprezentativă pentru un aspect specific al motricității. Probele sunt grupate astfel:

1. Coordonarea statică.
2. Coordonarea dinamică a mânilor.
3. Coordonarea dinamică generală.
4. Rapiditatea mișcărilor.
5. Mișcările simultane.
6. Prezența sau absența sinkineziilor.

Astfel putem aprecia, cu ajutorul acestei metode, nu numai motricitatea în mod sintetic, ci și diversele aspecte fundamentale ale motricității, precum și deficiențele motorice specifice.

Dăm ca exemplu, în rezumat, testele vârstei de 4 ani:

1) A sta 15" cu ochii închiși în postura lui Telema (picioarele în linie dreaptă, unul înaintea celuilalt, atingându-se).

2) A-și atinge vârful nasului cu indexul drept și stâng, având ochii închiși.

3) A face 7—8 sărituri în timp de 5", părăsind solul simultan cu ambele picioare.

4) A introduce 20 piese într'o cutie în timp de 15".

5) A descrie în spațiu cu indextele celor două mâni circunferințe simultane dar în sens invers.

6) A nu face mișcări sinkinetice (mișcări de prisos cum ar fi: contractarea feței, strângerea buzelor, etc.), strângând mâna experimentatorului cu mâna dreaptă, stângă și cu ambele mâni.

Tehnica acestor probe este riguros standardizată în instrucțiunile date de N. Ozeretzki. Cotarea rezultatelor și aprecierea lor se face foarte asemănător cu procedeele testelor Binet-Simon. O insuficiență de 1—1½ ani în executare este considerată ca „arierație motorică legeră”; insuficiența

de 1½—3 ani este considerată ca „deficientă”; cea de 3—5 ani ca „înapoiere gravă”, iar peste 5 ani „idioție motorică”.

J. Abramson și S. Le Garrec au căutat corelația dintre dezvoltarea intelectuală (măsurată cu testele Binet-Simon) și dezvoltarea motorică (măsurată cu testele Ozeretzki), la copii normali (50 băieți de 9—14 ani și 50 fete de 8—13 ani). Datele examinării au fost elaborate sub forma de coeficient de inteligență și coeficient motoric. Corelațiile găsite între cei doi coeficienți cu formula Spearman +0.30 la băieți și +0.31 la fete; iar cu formula Pearson +0.287 la băieți și +0.289 la fete. Scara motorică s'a dovedit utilă pentru depistarea insuficiențelor motorice la copii, deși ar fi nevoie de o reetalonare, fiindcă, după cum remarcă autorii, dezvoltarea motorică a copiilor francezi nu se suprapune întru toate dezvoltării copilului rus.

Există interesante legături între nivelul motor, instabilitatea psihică și turburările de limbaj, iar școala psihiatrică rusească încearcă să integreze acest examen motoric în cadrul tipologiei umane, studiind legăturile dintre nivelul motoric și constituția morfologică.

S. Cupcea.

PSIHOLOGIE COMPARATĂ ȘI EVOLUTIVĂ

F. A. MOSS: *Comparative Psychology. (Psihologie comparativă)*. New-York, Princeton-Hall, 1934. Pp. VI+529.

Acest manual de psihologie comparată, editat de F. A. Moss, este scris de cei mai buni specialiști în materie, din America. E. L. Thorndike scrie primul capitol introductiv, arătând importanța psihologiei animale. Notez aci în treacăt că în America psihologie animală și psihologie comparată sunt unul și același lucru. Urmează apoi o schiță istorică a acestei ramuri a psihologiei, cuprinzând antichitatea greacă, Evul Mediu, Renașterea, Perioada Darwiniană și timpurile mai noi. C. P. Stone dezvoltă apoi în două capitole consecutive (Cap. 3 și 4) problema maturizării în raport cu funcțiunile instinctive și problema motivării: imbolduri și impulsuri. E una din cele mai prețioase puneri la punct în această materie, o punere la punct făcută de un cercetător ce el însuși a lucrat mult în domeniul maturizării și instinctului. În cap. 5 F. A. Moss se ocupă de efectul drogurilor și a secrețiunilor interne asupra comportamentului animalelor, chestiune puțin familiară în psihologia infraumană. Urmează un capitol al lui D. M. Purdy despre funcțiunea receptorilor și după el un altul despre discriminarea sensorială, al lui P. E. Fields. Cap. 8, 9, 10, 11 și 12 sunt dedicate problemei învățării care constituie însuși miezul cărții. Introducerea neurologică în această problemă (cap. 8) este făcută în mod splendid de către regretatul Shephard Ivory Franz. H. S. Liddell tratează chestiunea reflexelor condiționale, în cap. 9, iar în cap. 10 și 11 W. T. Heron discută problema învățării, dela formele cele mai simple până la cele mai complicate. Teoriile asupra învățării sunt discutate de E. Ch. Tolman în cap. 12. R. C. Tryon expune în cap. 13 problema diferențelor individuale. Capitolul 14 este dedicat psihologiei sociale aplicată la lumea animalelor; iar cel care tratează

problemele e O. L. Tinklepaugh. E o serioasă punere la punct a problemelor sociologic, ridicate de studiul vieții animalelor. Cap. 15, care este ultimul din carte, se ocupă de animalele „dotate”, adică de acele animale care ne uimesc prin comportările lor neobișnuite.

Fiecare capitol luat în parte este excelent rotunjit. Cartea pierde însă în unitate prin faptul că au colaborat așa de mulți și de variați autori la ea. Totuși pentru o inițiere în problemele psihologiei comparate ea este o excelență călăuză.

M. Beniuc

PSIHOLOGIE APLICATĂ

PSIHOLOGIA EDUCAȚIEI

Motion Pictures and Youth. (*Cinematograful și tinerimea*). The Payne Fund Studies. McMillan: *Charters, W. W.*, Motion Pictures and Youth. *A. Summary.* (Cinematograful și tinerimea. Rezumat). *Holaday, P. W.* and *Stoddard, G. D.*, Getting ideas from movies. (Dobândirea de noi cunoștințe prin cinematograful). *Thurstone, L. L.* and *Petersen, R. C.*, Motion Pictures and the Social Attitudes. (Cinematograful și atitudinile sociale). *Shuttleworth, F. I.* and *May, M. M.*, Social Conduct and Attitudes of Movies Fans. (Conduita socială și atitudinile față de cinematograful). *Dysinger, W. S.* and *Ruckmick, C. A.*, The Emotional Responses of Childrens to the Motion Picture Situation. (Răspunsurile emoționale ale copiilor față de cinematograful). *Peters, C. C.*, Motion Pictures and Standards of Morality. (Cinematograful și normele morale). *Renshaw, S.*, *Miller, V. L.* and *Marquis, D.*, Children's Sleep. (Somnul copiilor). *Blumer, H.*, Movies and Conduct. (Cinematograful și caracterul). *Dale, E.*, The Content of Motion Pictures. (Conținutul cinematografului). *Dale, E.*, Children's Attendance and Motion Pictures. (Mersul copiilor la cinematograful). *Blumer, H.* and *Hauser Ph.*, Movies, Delinquency and Crime. (Cinematograful, delicvența și crima). *Cressey, P. G.* and *Trasher, F. M.*, Boys, Movies and City Streets. (Copiii, cinematograful și strada). *Dale, E.*, How to Appreciate Motion pictures. (Cum să apreciem cinematograful).

O serie de 12 cercetări experimentale și statistice, subvenționate de Fundația Payne și executate de un grup de psihologi, sociologi și medici americani, cu privire la influența cinematografului asupra tineretului. Problemele cercetate cu deosebire sunt cinci și anume: a) rolul cinematografului ca izvor de informație și instrucție, b) influența lui asupra atitudinilor, precum și influența lui asupra c) emoțiilor, d) sănătății și e) conduitei. În legătură cu fiecare din aceste probleme se studiază 1) influența generală a cinematografului asupra tineretului, 2) conținutul și natura acestei influențe și 3) numărul săptămânal al frecvențelor cinematografice.

W. W. Charters, care a prezidat și coordonat întreaga serie a cercetărilor, rezumă și precizează rezultatele principale obținute, accentuând im-

portanța lor cu totul deosebită. Cinematograful e azi, alături de școală și revistă, ziar și carte, cel mai puternic mijloc de îmbogățire a cunoștințelor, formare a manierelor și obiceiurilor, educare a atitudinilor și sentimentelor, etc. Dată fiind această covârșitoare influență a sa, el trebuie organizat și dirijat în așa fel încât acțiunea sa să fie bună și în conformitate cu normele sociale și morale și nu în contradicție cu ele, așa cum azi pare a fi în majoritatea cazurilor.

Holaday și Stoddard studiază acțiunea cinematografului ca factor de instrucție și îmbogățire a cunoștințelor. O serie de filme au fost date spre vedere la peste 3000 copii de diferite vârste, iar prin mijlocul unui chestionar s'a căutat să se stabilească numărul cunoștințelor, pe care copiii și le-au însușit. Numărul acestor cunoștințe s'a dovedit a fi foarte mare. Copiii rețin majoritatea scenelor și peisagiilor, atenție deosebită dând cu deosebire obiceiurilor și sentimentelor umane. Cunoștințele în legătură cu sexul sunt totdeauna predominante. Aceleași chestionare de cunoștință au fost rePLICATE după luni de zile, pentru a se vedea în ce măsură copiii păstrează în minte ceea ce au văzut. S'a constatat o memorizare foarte bună.

Problema e dacă influența filmelor se reduce la această înmulțire de cunoștințe sau se răsfrânge și asupra atitudinilor? Thurstone și Petersen au încercat să răspundă și la această problemă. În acest scop au aplicat o serie de teste de atitudine sociale înainte și după cinematograful pentru a constata în ce măsură atitudinile au fost schimbate prin vederea filmelor. Rezultatele au fost foarte concludente. Atitudinile socială față de biserică, lege, Stat, un popor saul altul, războiu, pace, etc. sunt puternic influențate. Vederea unui film cu grozăviile războiului duce la o întărire a atitudinii pentru pace. Dimpotrivă, prezentarea războiului ca un teatru al actelor eroice și romantice duce la o întărire a atitudinii favorabile războiului. Constatări asemănătoare au fost făcute și în legătură cu celelalte atitudini. S'a stabilit, deasemenea, că schimbările de atitudine nu sunt trecătoare, ci destul de permanente. Ele au fost constatate și la câteva luni după vederea filmului.

Aceeași problemă a influenței cinematografului asupra atitudinilor a fost studiată și de către May și Shuttleworth. Atenția deosebită a fost dată atitudinilor morale, conduitei sociale și caracterului. Influența filmului e resimțită viu asupra tuturor. De cele mai multe ori ea este însă mai mult rea decât bună. Cinematograful comercializat și nedirijat de Stat și societate, care să-și impune normele ei de viață, are, astfel, o influență educativă rea asupra tineretului. Efectele lui în orice caz variază dela individ la individ, fiind mai mari sau mai mici și mai rele sau mai puțin rele, după cum constituția și personalitatea copilului este mai sănătoasă sau mai puțin sănătoasă.

Cressey și Trasher s'au ocupat cu deosebire de înrăurirea filmului asupra atitudinilor corelate cu delicvența și crima. Copiii delicvenți frecventează mult mai des cinematograful decât copiii nedelicvenți. Cinematograful pare a avea, astfel, strânse legături cu crima și delicvența. Recordul școlar (notele, purtarea, etc.) al copiilor, care frecventează des cinematograful, e totdeauna mai scăzut decât al acelorora, care-l frecventează mai rar.

Frecventarea filmului are o influență foarte puternică și asupra emo-

țiilor. E ceea ce dovedesc cercetările lui Dysinger și Ruckmick. Scenele de pericol, conflict și tragedie de altă natură, sunt acelea care impresionează mai puternic. Deosemena scenele erotice și cu motive sexuale.

Intrucât efectul cinematografului asupra sănătății nu poate fi studiat în mod direct, Renshaw, Miller și Marquis au încercat a-l studia în mod indirect, și anume prin intermediul somnului. S'a constatat anume că somnul copiilor după frecventarea cinematografului este foarte agitat și plin de visuri turburătoare, care afectează în rău sănătatea.

Influența filmului asupra conduitei sociale și caracterului formează obiectul cercetărilor lui Blumer, Blumer și Hauser și Cressey și Trasher. Blumer se ocupă de influența filmului asupra conduitei și caracterului în general, pentru a reveni apoi și a studia împreună cu Hauser influența filmului asupra conduitei sociale asociată cu crima. Conduita și caracterul copiilor pare a fi viu și adânc influențate de frecventarea filmului. Aceasta cu deosebire în cazul copiilor cu constituție și educație mai defectuoasă, dintre care se selecționează majoritatea aproape unanimă a copiilor delicvenți. Legătura dintre film și crimă este studiată și de Trasher și Cressey. Atenție deosebită e dată în special copiilor vagabonzi și bandelor de delicvenți și criminali minori.

Dale se ocupă cu frecvența mergerii la cinematograf, arătând că ea este foarte mare. O bună parte din copii frecventează cinematograful zilnic, una și mai mare de două sau trei ori la săptămână și alta odată la săptămână. Foarte puțini mai rar. Tot Dale se ocupă și de felul cum cinematograful trebuie organizat pentru a înrăurierea sa asupra tineretului să fie bună, dând în același timp o serie de instrucții cu privire la educarea tineretului pentru buna înțelegere a filmului.

N. Mărgineanu

PSIHOLOGIE ECONOMICĂ

VERNON, H. M.: *Accidents and their Prevention (Accidentele și prevenirea lor)*. Cambridge, at the University Press, 1936. Pp. 336.

Această lucrare a lui Vernon poate fi socotită printre cele mai bune și mai complete lucrări pe care le avem în această materie. Fiecare problemă tratată este documentată printr'un bogat material statistic și prin numeroase grafice foarte instructive.

Pentru a convinge cititorul de importanța practică a problemei, Vernon ne arată în primul capitol proporția anuală a accidentelor în diferite ocupațiuni și activități, costul accidentelor industriale și efectul social al accidentelor. În capitolele II și III sunt analizate cauzele individuale (psihofiziologice) care determină accidentele, cum sunt: etatea, sănătatea generală, atitudinile mintale, oboseala, etc. Deasemenea se arată în ce constă predispoziția spre accident și cum poate fi diagnosticată prin teste psihologice. În capitolul IV sunt date condițiile de mediu care influențează accidentele, cum sunt: lumina, condițiile atmosferice, etc. În celelalte capitole se arată frecvența accidentelor de circulație, a accidentelor domestice, a acci-

dentelor din uzine, din mine, etc.; în același timp se specifică și mijloacele preventive.

Informațiile amănunțite din aceste capitole ne arată, spune Vernon, că problema prevenirii accidentelor este foarte vastă, dar ne arată în același timp că stă în puterea noastră să ducem lupta împotriva accidentelor mai mult decât am făcut până acum. În unele direcții (foarte puține) progresul realiza este foarte mare așa că eforturile viitoare nu vor putea îmbunătăți prea mult mijloacele preventive, dar în cele mai multe direcții există posibilitatea de a reduce accidentele cu 50% sau mai mult. Unele autorități în materie au afirmat că 90% din toate accidentele pot fi prevenite, iar un inspector șef de uzini a afirmat recent că el însuși a refuzat să accepte ideea că totdeauna va rămâne un minimum de accidente care nu pot fi prevenite. El consideră că nu există accidente care să nu poată fi prevenite.

Problema accidentelor și a prevenirii lor, mai spune Vernon în prefața lucrării, a fost recunoscută de aproape un secol, ca fiind de o deosebită însemnătate pentru industrie, totuși până de curând i s'a acordat foarte puțină atenție de către cei care n'au fost direct interesați în problemele de industrie. Astăzi, însă, nimeni nu poate să desconsidere interesul vital al acestei probleme, dat fiind teribilul catalog al accidentelor de stradă. Un studiu al accidentelor, nu numai în industrie și pe stradă, ci și în casă și în alte părți, pare deci foarte necesar, pentru a se putea determina cât mai mult posibil remediile ce trebuiesc adoptate și dezvoltate. Pentru determinarea acestor remedii sau măsuri preventive, lucrarea lui Vernon aduce o largă și prețioasă contribuție.

Al. Roșca.

BAUMGARTEN F.: *Die Berufseignungsprüfungen*. (Theorie und Praxis). (Examenele aptitudinii profesionale. Teorie și practică). München, R. Oldenbourg, 1928. Pp. IX+742.

În această lucrare autoarea descrie diferitele metode de examinare psihotehnică, arătând, cu obiectivitate, evoluția și importanța lor. Prin felul cum a fost concepută, lucrarea se prezintă ca o privire de ansamblu asupra tuturor rezultatelor la care au ajuns studiile psihotehnice până în anul 1927.

Lucrarea cuprinde două părți:

În *partea I* se discută diferitele concepte fundamentale asupra problemei *aptitudinilor și înclinațiilor profesionale*, precizându-se totodată și metodele de studiu a *muncii profesionale*. O deosebită importanță se acordă procedeele de *selecțiune a muncitorilor*, făcându-se un istoric amănunțit al metodelor tradiționale ca: certificatul de studii, impresia personală, fizionomia, etc. pentru ca astfel să se evidențieze și mai mult originalitatea și avantajul *metodei testelor*, pentru ducerea la bun sfârșit a problemei selecțiunii profesionale.

Partea II-a conține 12 capitole, în fiecare capitol se descriu metodele speciale pentru selecțiunea personalului necesar diferitelor întreprinderi. Așa de ex. în cap. I se expun metodele pentru selecțiunea conducătorilor de vehicule, unde aparțin: watanții, șoferii, mecanicii de locomotive și aviatorii. Toate aceste metode sunt redată cât mai amănunțit, putând fi oricând folosite de noii cercetători.

În cap. II se precizează, detaliat, diferitele metode de examinare psihotehnică a *ucenicilor*, mai cu seamă a acelor care se îndreaptă spre industria metalurgică. La unele din aceste metode sunt date o serie de indicații asupra felului de cotare a testelor și interpretare a rezultatelor.

În capitolele următoare, III—VII, se expun metodele de selecțiune a muncitorilor din industria grea și din industria hârtiei și poligrafică; precum și a telefoniştilor și radiotelegrafiştilor.

Profesiunile comerciale și cele biurocratice, ca: dactilografă, stenotipistă, sunt analizate în cap. VIII și IX.

În cap. X se insistă asupra metodelor de selecțiune în domeniul profesiunilor liberale, ca: medic, profesor, diplomat, administrator.

În cap. XI și XII se arată care sunt metodele de selecțiune pentru profesiunile polițiste și cele agricole.

Din cele ce preced se poate ușor deduce importanța acestei lucrări pentru toți cei care se ocupă cu probleme psihotehnice. Dar pe lângă informația științifică exactă, cercetătorii pot găsi în această lucrare una din cele mai complete bibliografii întocmite în conformitate cu diferitele capitole importante din psihologia muncii. De aceea lucrarea a fost tradusă și în limba franceză, de către *M. Thiers*, sub titlul: *Les examens d'aptitude professionnelle*. Paris, Dunod, Rue Bonaparte 92, VI. 1931.

Tudor Arcan

PATERSON D. G., ELLIOT R. M., ANDERSON D. L., TOOPS H., HEIDBRÉDER E.: *Minnesota Mechanical Ability Tests. (Testele Minnesota de abilitate mecanică)*. Univ. of Minnesota, Mineapolis, 1930. Pp. XXII+586.

Cercetătorii dela Universitatea Minnesota (America) au urmărit construirea unei scări de teste care să ofere posibilitatea unei măsurări adecvate a aptitudinii mecanice.

În vederea acestui scop în anul 1923/24 s'a strâns bibliografia necesară și s'au întocmit testele preliminare, care apoi au fost aplicate. Cu această ocazie s'a constatat că metodele de până atunci nu permiteau diagnosticarea aptitudinii mecanice și din această cauză selecțiunea muncitorilor, pe care o făceau întreprinderile industriale, era mai mult întâmplătoare.

Deși problema centrală a cercetărilor a fost de a preciza testele de aptitudine mecanică, în mod inevitabil au apărut și alte probleme în legătură cu aceea a aptitudinii mecanice, ca următoarele: dacă ea este o singură aptitudine, sau un grup de aptitudini; este independentă sau nu de alte trăsături psihice, dezvoltarea ei este în funcție și de influențele mediului, cum este ea distribuită în populație în raport cu vârsta, sexul și starea academică sau profesională.

Toate aceste probleme sunt discutate amplu în diferitele capitole ale lucrării și sunt întemeiate pe o serie de date statistice.

În studiul Minnesota aptitudinea tehnică e înțeleasă în sensul unor capacități și abilități ce sunt necesare pentru efectuarea unui lucru care nu se poate face decât manipulând unelte și mașini, precum și proiectând planul și execuția lui, referitor la unele părți ale muncii care se prestează. Deci aptitudinea tehnică e definită ca posibilitatea de a reuși într'o muncă de natură mecanică.

Teoria care stă la baza cercetărilor dela Minnesota este numită *teoria trăsăturilor psihice unice*. Numele legate de dezvoltarea ei sunt acelea ale lui Thorndike, Kelley, Toops și Hull, printre alții. Ea cuprinde două afirmații: 1) diferitele grade de succes în orice comportament uman corespund unei structuri unitare de trăsături psihice, combinate în diferite proporții; 2) aceste trăsături unitare pot fi descoperite și măsurate obiectiv și probabil nu sunt așa de multe pentru ca încercarea de a le măsura să devie imposibilă.

Determinarea acestor trăsături psihice unice se face prin ajutorul calculului de corelație.

Importanța teoriei din punct de vedere practic este considerabilă, căci prin ea se simplifică și se clarifică multe probleme care se pun în legătură cu o cunoaștere adecvată a profesiunilor. Astfel determinându-se anumite procese psihice specifice fiecărei profesii, iar diferitele trăsături ale individului fiind măsurate, cunoscându-se deci gradul lor de manifestare, se poate face o comparație judicioasă între o profesie dată și structura individuală.

Pentru a ajunge la acest rezultat bateria testelor Minnesota a fost aplicată elevilor din școlile profesionale și comerciale, care prezintă avantajul că în cadrul lor se execută unele munci mecanice de diferite grade și se cunoaște și reușita elevilor în acest domeniu.

Importanța practică a acestui studiu constă în posibilitatea de a putea prezice reușita sau nereușita în domeniul unei profesii. Dacă un subiect rezolvă, cu succes, toate testele, el posedă una din calificările necesare unui succes într-o profesie anumită.

Bateria de teste pe care se bazează elucidarea problemelor din studiul analizat, a avut următoarea întocmire, la prima ei aplicare: I) 2 teste de grup pentru măsurarea inteligenței generale, II) 8 teste pentru măsurarea abilității motorice, III) 2 teste pentru măsurarea simțului de echilibru, IV) 4 teste pentru coordonarea mișcărilor, V) 4 teste pentru măsurarea puterii de reprezentare spațială, VI) 1 test de cunoștințe mecanice, VII) 5 teste diferite pentru măsurarea unor procese complementare, ca: simțul ritmului, capacitatea de învățare, etc.

Tudor Arcan

PSIHOLOGIE MEDICALĂ

CAMERON, E.: *Objective and Experimental Psychiatry*. (Psihiatrie obiectivă și experimentală). New-York: The Macmillan Co. 1935, Pp. VI+271.

Știința progresează dela afirmații dogmatice la observație și dela observație la experiment. Psihiatria — spune autorul — este în stadiul intermediar dintre observație și experiment. Studiul experimental și cantitativ al comportamentului uman anormal este abia început. Cunoștințele noastre experimentale și cantitative din acest domeniu, deși destul de importante, sunt încă departe de a forma un complex sistematizat. Psihiatria adună faptele experimentale, dar aceste fapte sunt încadrate în vechile sisteme observaționale care, datorită faptului că nu au fost în mare parte clădite cu me-

tode obiective, împiedecă și falsifică încercările de sistematizare a datelor cantitative. Căci observația psihiatrică — afirmă E. Cameron, — în cea mai mare parte nu a fost o observație tehnic ireproșabilă. Erorile fundamentale pe care s'a clădit această observație sunt: proiecționismul și convenționalismul.

Proiecționismul este tendința de a atribui pacientului trăirile și gândirile pe care credem că le-am avea noi în situațiile respective. Ori, prin acest mecanism, noi atribuim pacientului fenomenele noastre de conștiință, neglijând faptul că procesul mental nu este un proces pur conștient și că — după cum a demonstrat Freud, — transpunerea în conștiința bolnavului este departe de a epuiza marea masă a proceselor lui mentale, care adesea nu se proiectează în conștiință decât parțial și simbolic. Cercetările experimentale cu metoda psihogalvanică au confirmat acest lucru: găsim, de ex., la unele cuvinte, puternice reacțiuni psihogalvanice emotive, fără ca introspecția pacientului să le poată atribui cea mai mică valoare afectivă.

Prin convenționalism Cameron înțelege tendința de a deforma observația conform conceptelor delimitate prin observațiile anterioare sau prin sistemele de gândire pe care le-am adoptat. În observațiile și anchetele noastre noi observăm și anchetăm în cea mai mare parte numai acele fapte care sunt considerate ca făcând parte dintr'o concepție ortodoxă asupra fenomenului studiat. Când medicina mentală considera masturbația ca un important factor etiologic, toate anchetele căutau în antecedente mai mult masturbația; tot astfel cu infecția focală, etc.

Pentru ca știința comportamentului patologic uman să fie cu adevărat obiectivă, Cameron crede că este imperios necesară standardizarea tehnică a observației și generalizarea metodelor experimentale, aceasta cu atât mai mult, cu cât știința a demonstrat că reacțiunile umane sunt supuse legii cauzei și a efectului, sunt controlabile și pot forma un material supus metodelor experimentale.

Natural, trebuie să ținem seama și de unele dificultăți teoretice și practice ale metodei experimentale. Experimentul studiază un fragment dinamic care trebuie integrat în comportamentul global al organismului; pe de altă parte, experimentul este executat în condițiuni de laborator, deci trebuie „tradus" în condițiunile vieții. Dificultatea fundamentală practică este necesitatea cooperării pacienților (de ex.: în studiul metabolismului de bază, în aplicarea testelor etc.), dar această dificultate, crede Cameron, se poate în mare parte înlătura prin stimulare sau prin plasarea subiectului în condițiuni „bazale", eliminând toate influențele care pot să-i turbure cooperarea. Ar fi o greșală ca, lipsa de cooperare a câtorva pacienți să ne facă să renunțăm la utilizarea metodelor obiective fiziologice (metabolismul bazal, pneumografia, etc.) și psihologice.

În sensul școalei psihobiologice americane, Cameron consideră organismul ca un tot unitar, cu niveluri de manifestare diferite. (Nivelul somatic, fiziologic, psihologic). Fiecare nivel biologic trebuie studiat experimental, iar între metodele experimentale (de ex. psihologice și fiziologice) nu există diferențe principiale și de natură, ci numai diferențe de nivel. De-aceia Cameron expune, în cadrul metodologiei experimentale psihiatrice, contribu-

țiile tehnice ale tuturor științelor care studiază omul. (Testele de inteligență, de introversiune-extraversiune, de asociație de cuvinte, reflexele condiționale, metodologia eredității și a constituției, probele de glicemie, criza hemoclastică, reacțiunea la adrenalina și efedrina, pneumografia, metabolismul bazal, presiunea sanguină, sedimentarea, permeabilitatea meningee, patologia celulară, etc.).

După părerea autorului, observația obiectivă și examinarea experimentală nu sunt încă suficiente în vederea pozitivării psihiatriei. Este necesar ca materialul să fie elaborat în mod riguros științific. De-aceia lucrarea este încheiată cu un capitol, în care autorul expune elementele de statistică necesare elaborării materialului astfel colectat.

S. Cupcea.

KANNER, L.: *Child Psychiatry. (Psihiatria copilului)* Ed. II. Springfield, Baltimore. C. C. Thomas 1937, Pp. XVIII+526.

Psihiatria modernă nu mai consideră turburarea mintală, (în cea mai mare parte) ca o aparițiune spontană în evoluția unei individualități, ci ca rezultanta finală a unui lung proces de interacțiune dintre constituție și factorii peristatici. Sâmburele turburărilor mintale majore îl regăsim aproape totdeauna în turburările minore ale copilăriei, sub o formă mai simplă, datorită timpului scurt de acțiune al factorilor de mediu.

Mișcarea actuală de Igienă Mintală tinde să acționeze mai ales asupra acestei perioade evolutive în care, plasticitatea organismului și acțiunea de mai puțină durată a factorilor nocivi fizici și psihosociali, permit încă o directivare a individualității spre o bună sănătate mintală.

Copilul nu este numai o unitate somatică, sau numai o unitate psihologică. Pentru a-l duce pe drumul sănătății mintale trebuie să cunoaștem copilul în toată complexitatea lui; ca o unitate morfo-psiho-socială, sau, în termenii lui Adolf Meyer, ca o unitate sociopsihobiologică. În acest sens, al considerării copilului din punct de vedere global și al renunțării la sistemele unilaterale, cartea lui Leo Kanner este una din cele mai bune din literatură.

Autorul expune, cu un fin spirit critic, teoriile care au dat naștere sistemelor unilaterale în patologia mintală infantilă: teoria infecției focale, explicarea pur endocrinologică sau pur neurologică, reflexologia lui Pavlov și behaviorismul lui Watson, școala psihanalitică freudiană și psihologia individuală a lui Adler, eidetica lui Jaensch, etc., arătând insuficiența fiecăreia în parte, în înțelegerea personalității totale a copilului. Utilizând datele concrete ale fiecărei școli, autorul înțelege să construiască o psihiatrie infantilă psihobiologică, în sensul dat acestei noțiuni de A. Meyer. (Psihobiologia lui A. Meyer privește individualitatea globală, luând o atitudine pluralistă prin eliminarea postulatelor dogmatice și utilizarea contribuțiilor reale aduse de fiecare școală; ia în considerare toate aspectele: fizic, intelectual, conativ, afectiv și de situație, studiindu-le genetic-dinamic și cu o atitudine melioristică).

În partea întâia a lucrării autorul expune principiile generale de examinare și diagnostic, accentuând diversitatea factorilor care colaborează la

determinarea unui diagnostic sintetic (factorul vârstă, somatic, intelectual, emoțional, sexual, constituțional și de mediu fizic și social), și atitudinea terapeutică generală în patologia mintală infantilă.

În partea a doua, autorul expune turburările mintale speciale, grupându-le în trei categorii:

a) Dificultăți ale personalității rezultând din maladiile somatice (simptomatice unor maladii somatice sau urmări ale lor). În această categorie autorul tratează: malformațiunile creierului, tumori cerebrale, abcese cerebrale, infecțiuni și intoxicațiuni neurotrope, traumatisme cerebrale, delirul, halucinația, coma, coreea, endocrinopatiile, etc.

b) Dificultăți ale personalității care se manifestă sub forma unor disfuncțiuni organice parțiale, ale sistemului nervos central (migrene), ale sistemului digestiv (aerofagie, globus hystericus, regurgitarea și ruminația, constipația, diareea, turburările psihogenetice ale salivăției, etc.), ale sistemului circulator, respirator, urinar (enuresis), muscular (ticuri, spasme) și ale organelor de simțuri (modificări ale percepției, halucinațiuni, etc.).

c) Dificultăți ale personalității manifestate ca disfuncțiuni totale ale individului. În această categorie autorul tratează: insuficiența intelectuală, turburările emotive (reacțiuni de gelozie, mânie, frică), turburări ale gândirii (lipsa de atenție, lipsa de concentrație, visătorii, etc.), turburările vorbirii (mutism, vorbirea întârziată, turburări ale articulării și fonației, bâlbâiala, cecitatea verbală, surditatea verbală, afasia motoare, etc.), manipulațiunile habituale ale corpului (sugerea degetelor, roaderea unghiilor, etc.), obiceiurile alimentare (apetit hiper- sau hipo-desvoltat, perversiuni ale apetitului, etc.), turburările somnului, tendințele antisociale (lipsa de respect, minciuna, furtul, vagabondajul, etc.), dificultățile sexuale (onania, homosexualitatea, fetișismul, sodomia, etc.), convulsivunile, epilepsia, picnolepsia, psihozele minore (obsesii, ipocondria, isteria, etc.), psihozele majore și sinuciderele la copii.

În cursul întregii expunerii autorul se menține pe punctul de vedere al considerării globale a individului, și în dezbaterile teoretice ia totdeauna o poziție eclectică, bazată pe o informațiune bibliografică de o bogăție excepțională.

S. Cupcea

WALLIN, W.: *Personality Maladjustments and Mental Hygiene. (Inadaptările personalității și Igiena mintală)*. McGraw-Hill Book Co. New-York and London, 1935, Pp XII+311

Igiena mintală se ocupă, spune Wallin, cu dobândirea și păstrarea sănătății mintale. Această disciplină va deveni mai științifică și mai eficientă din punct de vedere practic, dacă organismul uman este conceput ca un ansamblu complex de trăsături mintale și fizice interdependente și inseparabile, și dacă se știe că acești factori se influențează reciproc și că, sunt mutual afectați de numeroase influențe ereditare și de mediu care duc la sănătate sau insanitate mintală. Organismul uman este o unitate psihofiziologică. Fizicul și mintalul nu sunt decât două aspecte ale aceluiași organism unitar. După ce documentează aceste afirmațiuni, Wallin revine asupra defini-

ției date la începutul lucrării și o completează în felul următor: Igiena mintală reprezintă aplicarea unui corp de informațiuni igienice și tehnice, pe care le oferă psihologia, studiul copilului, educația, sociologia, psihiatria, medicina și biologia, tratând (1) problema perseverării și îmbunătățirii sănătății mintale a individului și a comunității, și (2) problema prevenirii și tratării turburărilor mintale minore și majore, și a inadapării mintale, educaționale și sociale.

Cauzele neajunsurilor de adaptare își au originea fie (1) în obstacolele din mediul fizic și social (factori exogeni) fie (2) în defecte personale sau limitări bazate pe neajunsuri fizice și mintale reale sau imaginare, în impulsuri și tendințe antagoniste care produc o contrariere a imboldurilor interne și ambițiilor, în conflicte dintre sentimente, idei, idealuri și atitudini, sau în represiuni emoționale (factori endogeni). Deși cele mai multe dificultăți mintale își au probabil rădăcina atât în factori interni cât și în factori externi, factorii externi servesc mai mult ca stimulenți sau excitații. Esențial este felul cum individul reacționează la stimulenții mediului, cum este afectat de către mediul său, cum răspunde emoțional la situațiunile vieții.

Printre factorii interni cei mai de bază, care sunt responsabili de o mulțime de dificultăți de adaptare și de alterări ale personalității, este sentimentul inferiorității. Wallin se ocupă foarte pe larg de natura acestui sentiment și de cauzele care-l produc.

O altă problemă foarte minuțios tratată este soluționarea conflictelor mintale. Printre modalitățile de soluționare a conflictelor mintale de care se ocupă autorul menționăm raționalizarea, reveria, compensarea, substituția, sublimarea, etc.

Toate problemele cuprinse în lucrare sunt tratate cu deosebită competență și sunt ilustrate cu un număr mare (poate prea mare) de cazuri concrete.

Al. Roșca.

LOUTTIT, C. M.: Clinical Psychology. A Handbook of Children's Behaviour Problems. (*Clinica psihologică. Manual pentru problemele de conduită ale copiilor*). Harper & Brothers Publ. New-York and London, 1936, Pp. XX+695.

Ca director al unei clinici psihologice americane, Louttit a avut prilejul să cunoască toată varietatea turburărilor psihofiziologice ale copiilor și adolescenților. Cartea de care ne ocupăm aci nu se restrânge însă numai la experiența personală a autorului și nu este o simplă expunere și comentare de cazuri, ci caută să ne prezinte starea actuală a cunoștințelor privitoare la dezvoltarea psihofiziologică a copilului și la turburările sale de conduită. Printre problemele tratate menționăm: debilitatea mintală, întârzierea școlară, delicvența juvenilă, turburările de limbaj, defectele sensoriale, etc. Pentru fiecare categorie de anomalii și defecte sunt expuse pe larg atât cauzele cât și metodele de diagnoză și terapie. Indesebi pentru metodele de diagnoză și de examinare în general, lucrarea lui Louttit constituie un foarte prețios îndreptar.

O altă calitate a lucrării lui Louttit o constituie considerarea pacientului ca un întreg, formând un tot unitar cu mediul său (familia, vecinătatea, școala) fără de care nu poate fi studiat.

Ăutorul nu caută să introducă nici termeni noi nici teorii nouă. În schimb caută și reușește pe deplin să ne înfățișeze problema copilului și a turburărilor sale psihofiziologice în lumina celor mai recente cercetări. O bibliografie de peste 800 titluri (conținând principalele lucrări apărute în limba engleză, franceză, germană și italiană) constituie o completare utilă a lucrării.

Al. Roșca.

PSIHOLOGIE JURIDICĂ

ROBINSON S. M.: *Can Delinquency be measured? (Poate fi măsurată delincvența?)* New-York. Columbia Univ. Press. 1936. Pp. XXVI+276,

Conținutul acestei cărți este departe de a satisface pretențiunile titlului. Ne-am așteptat la expunerea critică a metodelor cantitative de diagnosticare și prognoză în delincvență sau la studiul diferiților „indici de delincvență”, etc., în timp ce lucrarea conține studiul metodelor statistice de determinare a numărului de delincvenți într'un colectiv social.

Cercetările lui Clifford R. Shaw, etc., la Chicago, au arătat că există o legătură strânsă între anumite zone topografice ale orașului și procentul de delincvență. Frecvența actelor de infracțiune ar fi invers proporțională cu depărtarea dela centrul orașului cu cât o arie este mai apropiată de centru, cu atât proporția de infractori este mai mare în această arie. Procentul de delincvență scade dela centrul de afaceri spre periferie.

Autoarea, încercând să aplice aceiaș metodă studiului delincvenței infantile din New-York, găsește că datele oficiale nu corespund delincvenței reale. Comportarea societății față de delincventul minor variază după grupul etnic, după sexul delincventului, după starea materială, etc., ceea ce, conform părerii autoarei, face ca datele tribunalelor, ale poliției, etc. să nu corespundă unei stări de fapt. Nu avem încă o metodă pentru determinarea sigură a procentului real de delincvenți, deci studiile bazate pe datele oficiale sunt lipsite de valoare științifică.

Recunoscând insuficiența științifică a datelor statistice asupra delincvenței, credem, — contrar autoarei, — că aceste date au totuși o mare valoare simptomatică. Desigur că numărul delincvenților oficiali nu este egal cu numărul delincvenților reali, dar e foarte probabil că, acolo unde delincvența oficială e mai mare, să fie mai mare și delincvența reală și invers. Chiar dacă datele statistice nu epuizează realitatea, ele ne pot da indicii asupra realității. În acest caz, studiile bazate pe datele oficiale nu ar fi chiar atât de lipsite de valoare.

S. Cupcea

PSIHOLOGIE MILITARĂ

ADOLFO AZOY; *Notre méthode d'examen de l'aptitude psychophysique des pilotes aviateurs.* Comptes-rendus de la VIII-e Conference internationale de psychotechnique, 1934, p. 203+ Prague. Librairie Orbis 1935.

Cercetările lui A. Azoy prezintă o mare importanță pentru stabilirea psihologiei aviatorului, intrucât au la bază vaste și interesante experiențe făcute cu piloții. În adevăr, profesiograma pilotului aviator întocmită de A. Azoy se bazează pe următoarele date culese de cercetătorul nostru:

1. 100 ore de zbor normal la înălțimi mari și diferite acrobații făcute cu avionul militar, de transport și turistic;
2. prezentarea unui chestionar la 20 de piloți militari, 12 de transport și 192 de turism;
3. statistică cu privire la cauzele accidentelor, și
4. studiul activității aeronautice a 12 piloți de transport în timpul exercitării profesiei lor, și a 203 piloți de turism.

Pe baza cercetărilor sale, Azoy a întocmit o „foaie profesiometrică”, în care se trec, în mod gradat, rezultatele examinării fiecărui pilot aviator. Probele pe care A. le-a ales în vederea complectării foii profesiometrice țin seama de doi factori: 1) un mare număr de examinări pentru a obține date precise și pentru a le putea verifica și 2) o selecție făcută prin metodele cele mai sigure.

La fiecare pilot aviator, Azoy a examinat datele de mai jos:

1. Antecedentele personale și familiare.
2. Examenul clinic.
3. Examenul fizic al diferitelor sisteme, ca sistemul respirator, circulator, etc.
4. Examenul sensorial, care e un examen fiziologic. Aci Azoy a cercetat la fiecare subiect simțul vizual, auditiv, stato-cinetic și apoi a făcut un examen otolitic. El a stabilit că în cazul anumitor anomalii, subiectul examinat nu va putea să practice profesiunea de pilot aviator. Nu e aici însă locul să insistăm asupra acestor lucruri.
5. Examenul psihotehnic propriu zis. Sub aspectul psihotehnic, Azoy a făcut următoarele examinări:
 - a) Examenul motor cu ajutorul termometrului lui Lahy.
 - b) Probe ambideximetrice cu aparatul lui Moede.
 - c) Probe dinamometrice cu aparatul lui Soler-Cardenal.
 - d) Examenul reacțiilor psihomotrice vizuale și auditive.
 - e) Aprecierea înălțimilor și reliefului cu metoda Dr. Mira.
 - f) Examenul emotivității, plasat în ultimul loc deoarece, spune A., nu are o probă proprie.

A. a distins două aspecte ale emotivității: una în legătură cu intensitatea și durata reacțiunii emotive și alta în legătură cu gradul de inhibiție emotivă. Deși A. crede că emotivitatea se poate studia mai bine în cursul celorlalte probe, totuși a intercalat câteva reacțiuni de șoc, pentru a preciza gradul de inhibiție necesar pilotului aviator.

Pe baza tuturor acestor examinări A. a întocmit foaia profesiometrică a pilotului aviator. El a exprimat în mod grafic *limita minimă* a însușirilor psiho-fiziologice care se cer pentru pilotaj, precum și *tipul mijlociu* de pilot aviator. Se înțelege că cele două curbe prezintă variații diferite, după însușirile pe care le exprimă. Având o asemenea foaie profesiometrică, e de ajuns să exprimăm prin o a treia curbă rezultatul examinărilor făcute la un subiect, pentru a vedea dacă el va fi sau nu un bun pilot. A. a stabilit că se vor elimina următoarele două categorii de subiecți: 1) toți aceia care la una din probe se găsesc dedesubtul liniei generale de limită minimă și 2) toți aceia care la proba globală nu intrunesc 390 puncte. Aci trebuie pre-

cizat că A. a stabilit ca fiecărei probe să i se dea o anumită cotă, după felul în care ea a fost rezolvată. Cota cea mai bună, obținută prin sumarea tuturor probelor, se exprimă prin 665 puncte, iar cea mai slabă prin 215.

Având la bază o serie de interesante date statistice, aceste cercetări prezintă o mare importanță pentru selecția piloților aviatori. De aceea ele pot fi utilizate cu folos nu numai la psihotehnicieni, ci și de militari.

Avram Giurcă

FR. AGOSTINO GEMELLI: *Observations sur la sélection des pilotes aviateurs*. Le travail humain, 1 III. 1933, Pp. 3-25.

Dela început Gemelli precizează că problemele care se pun psihotehniceii aviației sunt următoarele trei: 1) analiza activității pe care o săvârșește pilotul în timpul zborului, pentru determinarea aptitudinilor indispensabile, 2) măsurarea acestor aptitudini cu ajutorul metodei testelor și 3) determinarea educabilității și conservării lor. Trebuie să spunem că G. se oprește mai mult asupra primelor două probleme, ultima rămânând doar enunțată. De aceea, în cele de mai jos voi prezenta pe scurt expunerea lui G. asupra problemelor dela punctul 1 și 2.

Se știe, spune Gemelli, că munca pilotului constă din următoarele activități: a) menținerea aparatului în direcția voită și b) coordonarea diferitelor dispozitive ale aparatului, pentru a ajunge la armonizarea acțiunilor cu datele procurate de percepția lumii exterioare, ca și cu indicațiile furnizate prin instrumentele care se găsesc pe bordul avionului.

Aceste activități cer, după G., colaborarea următoarelor aspecte ale vieții sufletești:

- 1) percepția poziției propriului său corp și a aparatului;
- 2) percepția câmpului de zbor;
- 3) distribuirea atenției asupra diferitelor lucrări care se cer efectuate;
- 4) coordonarea mișcărilor și exactitatea în realizarea lor și
- 5) rezistența adecvată la stimuli emotivi.

G. examinează apoi aceste însușiri, arătând în ce constă fiecare și gradul de necesitate în care e cerută unui bun pilot aviator.

A doua problemă care îl preocupă e aceea a testelor cu ajutorul cărora se vor examina funcțiunile de mai sus. Există două categorii de teste și anume *testele profesionale*, constând din probe care au ca punct de plecare structura sau mecanismul unei profesii date și *testele psihologice* care pornesc dela structura sau mecanismul psihic al individului. Testele profesionale se impart în patru grupe: 1) sintetice brute, prin care se reproduce exact activitatea care trebuie să fie desfășurată în timpul exercițiului profesiei; 2) sintetice analoge, bazate pe același principiu ca și cele brute, însă deosebite prin faptul că imită operația profesională, nu o reproduc; 3) analitice, prin care profesiunea e descompusă în diferitele sale activități și 4) empirice, teste imaginate și apoi studiate după valoarea rezultatelor stabilite prin aplicarea lor. Ele sunt deci construite printr'un procedeu empiric și apoi controlate prin metode științifice.

După G. sunt preferabile testele analitice, însă se pot construi și foarte bune teste empirice. În orice caz, e recomandabil ca pentru fiecare funcțiune

să se aplice mai multe teste, căci numai astfel se poate ajunge la un rezultat precis.

Datele culese cu ajutorul metodei testelor se vor sistematiza și se va construi cu ele *profilul psihologic* al pilotului aviator. Acest profil va trebui să cuprindă următoarele date:

- 1) rezultatele cu privire la percepție;
- 2) rezultatele cu privire la activitatea motrice;
- 3) rezultatele cu privire la atenție și
- 4) rezultatele cu privire la emotivitate.

Intrucât această parte a studiului lui G. mi s'a părut foarte interesantă pentru selecția piloților aviatori, voi da, în legătură cu fiecare din aspectele psihice de mai sus, procesele care trebuie să intre în profilul psihologic.

În legătură cu percepția se vor studia următoarele procese:

1. *Starea normală a organului vizual.*

- a) Viciile refracției, care, dacă sunt prezente într'un grad mare, sunt eliminatorii.
- b) Perceperea culorilor, de asemeni e eliminatorie, dacă se prezintă într'un grad slab.
- c) Anomaliile vederii stereoscopice vor fi și ele luate drept cauze de eliminare.

2. *Examenul percepției obiectelor când lumina e micșorată.* Aci intră, spune G., pe lângă defectele de conformație sau alterațiile aparatului vederii și factori psihologici din cauza cărora se transformă aspectul obiectelor. Acest proces e ceea ce înțelege Jaensch prin „transformație”.

3. *Capacitatea de a sesiza dateleceptive* (Merkiähigkeit) de asemeni e foarte importantă, deoarece pilotul își formulează judecățile și aprecierile sale pe baza mediului ambiant.

4. *Capacitatea de a evalua distanțele la care se află obiectele, precum și viteza celor care sunt în mișcare.*

5. *Percepția auditivă* și mai ales percepția ritmurilor. Această e foarte importantă, întrucât o percepție auditivă dezvoltată permite să se sesizeze anumite tulburări în funcționarea aparatului.

6. *Percepția deplasărilor corpului*, bazată pe examenul datelor vizuale, tactile, kinestetice, iar nu pe examenul labirintului.

7. În sfârșit se va mai studia și *procesul de recunoaștere vizuală și auditivă.*

În legătură cu acuitatea motrice, profilul pilotului aviator va conține următoarele date:

1. *Oboseala*, studiată prin analizarea curbei ergografice.
2. *Sugestibilitatea motrice*, cu ajutorul căreia se va putea stabili și gradul de inhibiție al subiectului.
3. *Timpul de reacțiune*, de asemeni foarte important după Gemelli.
4. *Exactitatea* în executarea mișcărilor.

În al treilea rând se va studia *atenția*. G. precizează că se vor prezenta subiectului stimulenți auditivi sau vizuali, izolați sau combinați, în tim-

pul zborului și se va vedea dacă îi tulbură diferitele activități sau dacă sunt indiferenți.

În al patrulea rând se vor studia diferitele aspecte ale *emotivității*. Aci G. are îndoieli și se întreabă dacă metodele de examen ale emotivității au valoare și, în caz afirmativ, care e aceasta?

Cu toate aceste date se va construi profilul psihologic. Cum se va ține seama de ele în vederea selecționării piloților aviatori? În acest punct G. face o observație foarte justă. „*Pilotul bun nu e acela care posedă diferitele aptitudini într'un grad înalt, ci acela care e dotat cu minimum de capacitate la toate aptitudinile considerate ca esențiale*”.

În partea finală a studiului său, G. arată că diferiții cercetători nu sunt de acord asupra importanței studiului timpului de reacțiune, pentru selecționarea piloților aviatori. Așa de pildă Flack e împotriva studiului timpului de reacțiune. G. precizează însă că prin timpul de reacțiune punem în lumină un element care joacă un rol fundamental în activitatea motrice umană și anume viteza de executare. Chiar gradul de abilitate al piloților e în strânsă corelație cu timpul de reacțiune, ca și cu exactitatea mișcărilor voluntare. Ca atare G. consideră examinarea timpului de reacțiune ca o probă indispensabilă pentru selecția piloților aviatori.

Cu acestea am expus pe scurt observațiile lui G. asupra piloților aviatori. Acestea, completate cu studiile pe care le-a făcut Lahy în direcția selecționării conducătorilor de vehicule, pot servi ca un prețios îndreptar pentru studiul științific și precis al selecției piloților aviatori.

Avram Giurcă

BCU Cluj / Central University Library Cluj

METODOLOGIE

I. M. NESTOR: *Diagnosticarea inteligenței copiilor între 9 și 14 ani, Testul Kuhlman-Andersen*. Societatea Română de Cercetări Psihologice. București. 1937. Pp. 68.

Etalonarea testului de inteligență Kuhlmann-Andersen pe bază de material românesc. Testul e de performanță și e accesibil examinărilor pe grupe. În vederea stabilirii etalonului românesc au fost examinați 4500 subiecți. După o analiză critică a definițiilor date inteligenței de către Claparède și Stern indeosebi, se trece la precizarea condițiilor de examinare, dându-se apoi testul și instrucțiunile de aplicare. Urmează rezultatele exprimate în tabele, precum și controlul statistic al testării, bazat pe criteriul curbelor de frecvență, criteriul validității și fidelității, precum și după unele noi criterii, propuse de dl Nestor, ca criteriul omogenității, valoarea de diferențiere, valoarea diagnostică și valoarea prognostică.

Lucrarea dlui Nestor este menită să umplă un gol în literatura românească, testul Kuhlmann-Andersen fiind un important mijloc de diagnosticare și măsurare a inteligenței. Dl Nestor pare a-și fi dat toată silința de a se conforma cât mai mult criteriilor metodologice unanim admise în etalonarea testelor. Metoda, criteriile și rezultatele sale ni se par totuși susceptibile de critică.

1. E unanim admis în psihologie că inteligența crește dela o vârstă la alta. Dat fiind acest adevăr cu totul elementar, e dela sine înțeles că prima condiție a unei scări de măsurare a inteligenței e să arate o atare creștere. Cu alte cuvinte și cu referire la cazul nostru concret inteligența copilului dela 10 ani trebuie să fie mai mare decât inteligența copilului dela 11 ani, care, la rândul ei, trebuie să fie în medie mai scăzută decât cea dela 12 ani, etc. De fapt în cazul lui Kuhlmann lucrurile așa și stau. Ele se schimbă, totuși, în cazul dlui Nestor. Examinând tabelele dela pag. 48 constatăm că inteligența copiilor de 12 ani e mai scăzută decât inteligența acelor de 11 și chiar de 10 ani! Cu alte cuvinte avem o anumită inteligență la 9 ani, devenim mai inteligenți la 10 ani, ne păstrăm aproximativ aceeași inteligență la 11 ani și ne prostim la 12 ani, pentru a reveni la 13 ani la nivelul inteligenței dela 11 ani. Evident e o absurditate. Toate, dar absolut toate rezultatele cunoscute în măsurarea inteligenței — inclusiv rezultatele obținute cu testul Kuhlmann — arată altfel.

2. Și — ceea ce e și mai curios — altfel arată chiar și rezultatele dlui Nestor.

Intr'adevăr totalul punctelor pe vârstă din Tabela I dela pagina 54 e 41 la 9 ani, 45 la 10 ani, 48 la 11 ani, 51 la 12 ani, etc. Că nu e vorba de nici o eroare de tipar reiese lămurit și din Figura 11, dela pagina următoare, care arată exact același lucru. Care rezultate trebuiesc acum crezute? Etaloanele dela pagina 48 sau tabela dela pagina 54? Dl Nestor ne e dator cu lămuririle cuvenite.

În legătură cu tabela I dela pagina 54 dl Nestor spune: „Pentru a se putea calcula coeficientul de inteligență și pentru acei indivizi care obțin, la test, un număr mai mic decât 41 (9 ani, limita inferioară) și un număr mai mare decât 61 (14 ani, limita superioară; a se vedea tabelul), atunci s'au calculat normele și pentru vârstele mai mari de 14 ani, prin extrapolare simplă, mergând, adecă, în jos și în sus, cu un număr de puncte pe care îl indică însăși diferențele dintre normele vârstelor 9—14 ani”. De fapt dl Nestor merge cu câte 4 unități de cotă dela 9 ani în jos și cu câte 5 unități de cotă dela 14 ani în sus. Ceea ce însemnează: dela etatea de 2 ani până la cea de 9 ani inteligența crește în fiecare an cu 4 unități de cotă, iar dela 14 ani la 18 cu 5 unități de cotă. Reprezentând aceste cote în mod grafic — cum dl Nestor și face — obținem o curbă de creștere *dreptliniară*, care urcă cu câte 4 unități până la 12 ani și apoi cu câte 5 unități dela 12 ani în sus. Imi este astfel dat să cunosc pentru prima dată: a) o curbă de creștere a inteligenței *dreptliniară* și nu *curbiliniară*, cum toate curbele de creștere sunt și care — și mai mult — b) crește mai puțin până la 12 ani și mai mult după, contrazicând astfel în modul cel mai flagrant posibil tot ceea ce cunoaștem azi, fie cu privire la curbele de creștere în general, fie cu privire la curbele de creștere ale inteligenței în special. Căci este unanim admis în toate cercetările psihologice de până azi că inteligența, ca toate celelalte funcțiuni sufletești, crește foarte repede în primii ani, până la 12 ani și apoi foarte puțin după, oprindu-se aproape complet la 14 ani și dând astfel o curbă de creștere cu totul deosebită de cea dată de dl Nestor. Dat fiind caracterul așa de revoluționar al rezultatelor dsale, care contrazic

toate rezultatele cunoscute până acum, dl Nestor ne este dator cu lămuririle cuvenite, pentru a ne înlătura indoiala că cercetările dsale sunt cu totul greșite.

3. În general pentruca un test de inteligență să fie bun, el trebuie a) să măsoare ceea ce e destinat să măsoare și anume b) să măsoare în mod demn de încredere. Cu alte cuvinte el trebuie să satisfacă criteriul validității și criteriul fidelității. Pentru a stabili acest lucru recurgem a) la coeficientul de validitate și la coeficientul de b) fidelitate, ținând în același timp seama și c) de curbele de frecvență și — în cazul testelor de aptitudini — de d) dificultatea testului, pe care se bazează toată scara. Cu cât curbele de frecvență sunt mai apropiate de curbele teoretice și cu cât dificultatea testului e mai bine potrivită în sensul ca aproximativ 50% să rezolve testul, iar 50% nu, cu atât fidelitatea și validitatea testului e mai ridicată și invers. Fidelitatea și validitatea testului sunt ținta finală și în cazul criteriilor bazate pe dificultate și frecvență. Dl Nestor neglijează complet criteriul dificultății — și e regretabil, căci dacă nu-l neglija, nu cădea în eroarea de mai sus, care afectează așa de grav rezultatele dsale, — dar, în schimb, are aerul de a mai introduce în statistică unele noi criterii, anume: omogenitatea testului, valoarea de diferențiere, valoarea diagnostică și valoarea prognostică. Eu cred că ne jucăm cu vorbele. Dacă un test e valid, adică măsoară ceea ce măsoară, el are implicit valoare diagnostică, iar dacă el măsoară ceea ce măsoară în mod constant, el are implicit și valoare prognostică. Valoarea diagnostică nu e decât un alt fel de a exprima validitatea, așa precum valoarea prognostică nu e decât o altă expresie pentru fidelitate. Am înmulțit vorbele și numai vorbele, nu și criteriile. La fel și cu criteriul omogenității, care nu e decât validitate prin înjumătățire și la fel și cu valoarea de diferențiere, care nu e decât a spune într'alt limbaj că curbele de frecvență sunt bune. La ce bună atunci această vorbărie de prisos? De altfel pentruca vorbăria să fie și mai inutilă dl Nestor nici nu propune criteriul de verificare a acestor pretinse noi dimensiuni de control statistic! Mai mult chiar. Unele din definițiile acestor pretinse noi criterii de verificare a testelor sunt greșite. Drept probă luăm definiția valorii diagnostice: „Valoarea diagnostică a testului decurge în mod firesc din considerarea celorlalți coeficienți. Intrucât valoarea de diferențiere și fidelitate a testului sunt satisfăcătoare, atunci se poate afirma că testul K. A. are și o valoare diagnostică”. Ceea ce ar însemna că intrucât testul Toulouse-Piéron, de exemplu, destinat să măsoare atenția, are variație și fidelitate satisfăcătoare, ar urma să aibă valoare diagnostică și pentru alte funcțiuni mintale... să zicem inteligența. Ori acesta nu e de loc cazul. El are valoare diagnostică *numai* pentru atenție. Aceasta deoarece fidelitatea și distribuția unui test e un lucru și validitatea sau valoarea diagnostică e cu totul alt lucru. Fidelitatea și distribuția frecvenței poate fi perfectă, iar validitatea sau valoarea diagnostică *zero*. Adevărul e unul dintre cele mai simple și mai elementare și poate fi găsit în orice manual de statistică psihologică.

4. În calcularea omogenității (citește *validității*) testului dl Nestor recurge la o formulă de corelație, propusă de dl D. Muster. În numărul viitor al revistei ne vom ocupa mai pe larg de această formulă, pe care o socotim

cu totul prea rudimentară și susceptibilă de erori cu totul prea mari pentru a fi admise. Pentru moment ne permitem să anticipăm că una din erorile constante și sistematice ale acestei formule e faptul de a da coeficienți mult mai ridicați decât ar trebui să fie. Astfel coeficientul de validitate obținut de dl Nestor nu e 0.61, ci mult mai mic, anume cam la mijlocul intervalului dintre 0.61 și 0.22. Pentru a se convinge de aceasta Dsa nu are decât să aplice formula Pearson. Aceasta înseamnă că validitatea testului nu e cu totul prea satisfăcătoare. La observațiuni finale Dsa conchide totuși că „testul de inteligență K. A. pare un test perfect diagnostic”. O revizuire a tuturor rezultatelor și eventual o nouă reexaminare și etalonare, în care să se dea cuvenită atenție și *dificultății* testului dealungul vârștelor, adică creșterii, o socotim mult mai prudentă. Căci cum bine spune Dsa în introducerea „Prezentarea unui test, a unuia de inteligență în special, este legată de anumite obligațiuni din partea prezentatorului... Mai ales dacă se află într'o țară cu o anumită mentalitate și cu o anumită pregătire de specialitate a lectorilor”, cum spune tot Dsa puțin mai jos, și cum eu aprob din toată inima.

Ținând seama de aceleași spuse ale Dsale nu putem trece cu vederea nici peste unele regretabile scăpări din vedere, menite să producă multă confuzie în capul cetitorului din țara noastră. Astfel la pagina 42 Dl Nestor spune: „Dacă însă curba este asimetrică, tinde adecă spre stânga (figura 9; A: asimetrie spre stânga) sau spre dreapta (B: asimetrie spre dreapta)...” Este exact invers. În legătură cu figura dela aceeași pagină: cum vrea Dsa ca dela o distribuție strict triunghiulară de cote să ajungă la forma de clopot a curbei lui Gauss? Al lui Gauss, care pe pagina următoare e făcut fizician? Pe aceeași pagină: Redăm mai jos (figura 10) curbele de frecvență (denumite și „histograme”)...” De fapt sunt redată numai histogramele, căci curbele de frecvență se referă numai la linia curbă, care unește extremele coloanelor din care histogramele se compun și care, pentru a fi construite, presupun între ele și histograme poligoanele de frecvență. Dar cu referire la aceste curbe și imediat mai jos: „Din analiza curbelor se poate constata că testul este valabil pentru vârștele 9—14”. Excluz. Intâiu fiindcă Dl Nestor nu precizează unitățile de cotă de pe abscisa histogramei și fără ele noi nu putem judeca nimic, în al doilea rând deoarece curbele așa cum sunt, cu număr de subiecți diferit, nu se pot compara, ci trebuiesc reduse la un numitor comun, exprimând frecvența în procente și în al treilea rând deoarece... aceasta e mai mult chestie de dificultatea testului. Pe pagina următoare histogramei: „Normele se obțin din însăși curbele de frecvență, aplicând asupra lor anumite formule și executând anumite calcule, pe care nu socotim necesar să le expunem aci. După ce calculele au fost făcute rezultatele se exprimă bimodal: pe deoparte obținem „punctele-normă” și pedealtă parte raportăm aceste puncte la „centile”, care sunt valori nuanțate (între 10 și 100)”. Mărturisim, deși nu prea înțelegem, un lucru, totuși, credem că am prins, anume faptul că normele sunt centile. Dar atunci se mai obțin normele din însăși curbele de frecvență, cum se spune la început? Evident că nu. Centile sunt unități de variație și se obțin — și prin însăși natura lor pot să se obțină — numai din ogive.

Ar fi să ne mai ocupăm și de alte afirmațiuni ale Dlui Nestor cu privire la unele chestiuni mai mărunte, care ni se par indoelnice, dar spațiul unei recenzii nu ne mai permite. Apreciem foarte mult sirguinta și sollicitudinea Dlui Nestor, de care în diferite rânduri am avut ocazia să ne convingem. De aceea nu ne indoim că pe viitor Dsa va da mai multă atenție aspectului metodologic și statistic al cercetărilor Dsale.

N. Mărgineanu.

G. C. BONTILA, *Tehnica testelor psihologice*. Societatea Română de Cercetări Psihologice. Editura Cartea Românească, București. Pp. 110.

Scopul lucrării este „în primul rând practic, vizând numai să pună la îndemâna educatorilor câteva teste psihologice, care să le faciliteze completarea „fișei individuale”, introdusă în mod obligator în școala noastră...”. Testele sunt destinate să măsoare numai funcțiunile intelectuale. Ele sunt: testul Dearborn și testul Alfa, aplicat la armata americană, destinate să măsoare inteligența generală, teste analitice de inteligență, apoi teste de atenție, memorie, inteligență tehnică, reprezentare spațială, combinare spațială, înțelegere verbală, relații de formă, calcul, memorie auditivă a cuvintelor, rapiditate manuală, test de decupaj, părgții și labirint. Fiecare test e însoțit de instrucții de aplicare și etaloane. Cu privire la etaloane se menționează că testul de inteligență dela etatea de 14 ani, testul de memorie auditivă a cuvintelor și testul de atenție concentrată „sunt etalonate pe un număr suficient de subiecte din întreaga țară, ceea ce face ca ele să fie valabile și să poată fi utilizate cu etalonul respectiv”. Testul principal de inteligență pentru copii dela 7—14 ani a fost etalonat cu copii elvețieni, dar autorul crede că etalonul românesc nu s'ar deosebi mult de cel elvețian, iar „celelalte teste prezentate în serie sunt însoțite deasemenea de câte un etalon, însă pe un număr de subiecte, care n'a depășit cifra de 100 și în special pe subiecte adulte”. Motivul pentru care nu s'a procedat la etaloane românești cu un suficient număr de cazuri și pentru toate vârstele: „Am fost lipsiți de concursul celor în drept pentru a fi putut face aceasta”. O singură întrebare: au obligat „cei în drept” ca testele să fie puse la „îndemâna educatorilor...” pentru completarea fișei individuale în aceste condiții? Ridicăm această întrebare deoarece personal avem teama că testele publicate în această formă vor contribui mai mult să încurce, decât să descurce capul educatorilor.

Este drept însă că Dl Bontilă caută să completeze și această lacună dând o serie de instrucții statistice de care educatorii ar urma să se servească pentru a se ajuta singuri, elaborându-și fiecare etaloane pentru clasa sau școala sa. Suntem mai mult decât sceptici și în ceastă privință. Fișa individulă nu este completată numai de profesorii de filosofie, ci și de cei de alte specialități, precum și de învățători și dacă e foarte indoelnic că chiar și profesorii de filosofie (care nu sunt toți cu specialitatea psihologie) nu vor fi în stare să-și elaboreze singuri etaloane — și numai cu clasa sau școala lor nici nu ar putea —, e în orice caz sigur că ceilalți și învățătorii vor fi incapabili să facă așa ceva. Dl Profesor Rădulescu-Motru spune foarte bine în prefața cărții: „Cunoașterea psihologică a oamenilor, fie chiar a co-

piilor, este un lucru mai greu decât măsurătoarea unei suprafețe de pământ. Cu toate acestea n'am auzit să-și acrediteze cineva măsurătoarea moșiei unui inginer hotarnic, care și-a pregătit meseria numai prin cetirea de instrucțiuni! Fie cât de nepretențios, inginerul hotarnic trebuie să fi învățat mânăuirea instrumentelor de precizie și aplicarea calcului matematic la raporturile dintre lucruri". Cum vor putea însă măsura atunci inteligența cei care nu au nici măcar instrucția, necum practica, cum sunt toți profesorii de alte specialități și învățătorii?

Dl Bontilă, desigur, face eforturi foarte onorabile ca să-i instrueze. Ne indoim totuși că cele aproximativ 20 pagini, privitoare la etalonare, și expuse în sens strict academic și nu de popularizare, ajung. Cu privire la etalon Dsa spune: „Etalonul constituie de fapt o scară de valori, care permite să găsim și să fixăm cu ușurință rangul, pe care-l ocupă un individ într'un colectiv oarecare, din punctul de vedere al unui caracter fizic sau psihic. Această scară de valori se exprimă în „centile”. O centilă este... În consecință și noi vom arăta cum se construiește un etalon bazat pe diviziunea decimală și în care să se cuprindă în plus și cele două quartile”. Următoarele 15 pagini, care urmează imediat se ocupă totuși cu frecvența distribuției, curba lui Gauss, valorile distributive, revenindu-se la centile, decile și quartile numai după aceea și în patru pagini. Cum în intenția Dsale nu e de loc etalonul sigma, bazat pe unități de mărime și astfel pe curba lui Gauss, ci numai etalonul în centile, decile și quartile, bazat pe unități de variație, rang, se lasă astfel posibilitatea de a se face confuzia că frecvența distribuției, curba lui Gauss, valorile medii și distributive fac parte tot din etalonarea pe centile. Mai ales că Dsa, așa cum am citat mai sus, spune că se ocupă de etalonarea pe centile și apoi imediat și fără oricare altă lămurire trece la distribuția pe clasă de mărimi, curba lui Gauss și parametrii ei, adică valorile medii și distributive. Într'o parte chiar spune — și aceasta contribuie la aceeași confuzie —: „Vedem dar că amândouă aceste curbe (curba de variație a lui Gauss și ogiva lui Galton) exprimă de fapt aceeași lege de probabilitate a abaterilor, forma în care se reprezintă rezultatul măsurilor este însă diferită”. Greșală. Curba și ogiva exprimă, e drept, același lucru, dar din două puncte de vedere cu totul diferite, susceptibile de funcțiuni și interpretări deosebite, iar ogiva, în orice caz, în virtutea funcțiunii, pe care o îndeplinește, nu are de a face cu „probabilitatea abaterilor”, care interesează numai curba lui Gauss. Ea are de a face numai cu unitățile de rang, variație, adică cu centilele, decilele și quartilele, care interesează în etalonarea, pe care Dl Bontilă își propune să o explice.

Intrucât lucrarea se adresează nespecialiștilor, pe care ea vrea să-i inițieze în tainele tehnicii psihologice a etalonării, nu putem trece peste unele erori, care ar da indicații greșite. Formula medianului dela pagina 28 nu este $Md = \frac{N}{2}$ așa cum autorul o dă și exemplifică, ci $Md = \frac{N+1}{2}$ Mijlocul la 11 nu e 5.5 cum reiese din formula dată de Dl Bontilă și cum Dsa și calculează, ci 6, iar 5.5 e mijlocul la 10 (și nu 5, cum Dl Bontilă din nou greșit calculează). Nimic mai simplu decât acest lucru, cred. Dacă 11 indivizi sunt aranjați într'un rând, la mijloc e individul al 6-lea și nu al

5.5-lea. Toate valorile ulterioare trebuiesc cercetate în acest sens. Deasemenea, deviația quartilă este cunoscută și sub numele de „eroarea probabilă” în toate cazurile, nu numai în cele de distribuție simetrică, anume sub numele de „eroarea probabilă a variației”, pentru a se face distincția față de celelalte categorii de erori probabile.

Problema fidelității și validității testelor este cu totul neatinsă. Sunt sau nu sunt bune testele și etaloanele date? Bunăcredința autorului este singura judecată.

FISCHER, R. A.: *Statistical Methods for Research Workers. (Metodele statistice pentru cercetători)*. Sixth Edition. Oliver and Boyd, London, 1936. Pp. XVI + 340.

Există trei feluri de manuale de statistică: a) tratate generale în genul celor scrise de Kelley, Bowley, Rietz, Georgescu-Roegen etc., care discută la un ridicat nivel de specialitate toate problemele de bază din statistică, b) manuale de felul celor scrise de Garrett, Otis, Holzinger, Guilford, etc. care tratează în mod mai simplificat, și fără a intra în fundamentele matematice ale formulelor, problemele de bază din aplicările statistice la o disciplină științifică oarecare, insistând mai cu seamă asupra modalităților practice de aplicare a lor și c) manuale de felul celor scrise de Pearson, Yule, Keynes, care discută problematica calcului statistic în ceea ce ea are mai esențial, insistând cu deosebire asupra principiilor de bază, precum și asupra contribuțiilor și sistemelor personale ale autorilor. Din categoria din urmă face parte și lucrarea Prof. R. A. Fischer, urmașul lui Pearson, la direcția Institutului de Biometrie de la Universitatea din Londra. Este foarte probabil că dela monumentală și epocală lucrare a lui Pearson, *Gramatica Științei*, nu s'a scris o lucrare mai importantă decât lucrarea Prof. Fisher. Ea e o strălucită încercare de elaborare a unui sistem, în care problemele statistice sunt discutate cu o competență unică în tot ceea ce ele au mai fundamental și mai esențial. Lucrarea, desigur, nu poate fi recomandată începătorilor. Ea nici nu se adresează lor. Ea — cum titlul arată — se adresează „cercetătorilor” din diferitele științe, și îndeosebi celor din științele biologice, lămurindu-i cu o inegalată claritate asupra problemelor celor mai delicate din migăloasa lor operă de investigație științifică. Statistica nu apare atât ca o aplicare a matematicii la cercetarea științifică, cât ca o definire și precizare a logicii științifice, care trebuie considerată și respectată în orice cercetare.

N. Mărgineanu.

FISHER, R. A.: *The Design of Experiments. (Planul experimentelor)*. Oliver Boyd, London, 1935. Pp. XII + 252.

Lucrarea e menită să completeze pe cea de mai sus. În orișice cercetare științifică interesează două lucruri: (a) organizarea cercetării, planul ei și condițiile de executare și (b) interpretarea rezultatelor. Metodologia statistică de obicei s'a ocupat numai de interpretarea rezultatelor, lăsând nediscuțată problema organizării investigației, de care rezultatele depind și pe care ea o socotea o problemă de logică. Această neglijare a organi-

zării experimentului a adus, după părerea lui Fisher, la care subscriem și noi cu toată convingerea, mari prejudeții științei, care e deodată și cercetare și interpretare și care, din acest motiv, trebuie să se preocupe și de una și de alta. Fisher își ia sarcina de a face acest lucru. Deaceea după ce a lămurit în mod magistral modalitățile științifice și cantitative de interpretare ale unei cercetări în lucrarea precedentă, revine și lămurește în lucrarea prezentă organizarea cât mai rațională și mai exactă a condițiilor de cercetare. Lucrarea, astfel concepută completează pe cea dintâiu, formând împreună adevăratul manual al omului de știință, care în dorința sa de găsire a adevărului trebuie să estimeze la justa lor valoare atât organizarea cercetării, cât și interpretarea rezultatelor obținute.

N. Mărgineanu.

THURSTONE, L. L.: *The Vectors of Mind. (Vectorii spiritului). Multiple Factor Analysis for the Isolation of Primary Traits.* The University of Chicago Press, 1935. Pp. XVI + 266.

Alături de monumentală lucrare a lui Spearman, *Abilities of Man* lucrarea lui Thurstone reprezintă fără îndoială a doua lucrare de seamă în analiza factorilor psihici pe bază statistică. Ea deschide o epocă cu totul nouă, care probabil va înmormânta pe deantregul pe cea dintâiu. Metoda lui Spearman apare ca o singură aplicare la un caz special al metodei lui Thurstone, aplicabilă la orice caz. E, deaceea, foarte probabil că metoda lui Thurstone va înlocui cu timpul în întregime metoda lui Spearman. O expunere critică și amănunțită a ambelor lucrări, precum și a celorlalte contribuții la analiza matematică a factorilor dela baza vieții psihice, se află în lucrarea subsemnatului *Analiza factorilor psihici*, recent apărută.

N. Mărgineanu.

NOTE ȘI INFORMAȚII

Directorul *Institutului de Psihologie din Cluj* a înaintat un memoriu Ministerului Muncii, la data de 1 August 1935, prin care cerea înființarea, fără întârziere a unui Institut Psihotehnic în Cluj și a unor Oficii de Orientare Profesională în principalele centre din Ardeal. Acest memoriu a găsit un sprijinitor în dl Prof. I. Nistor, titularul departamentului Muncii, care apreciind în justa lor valoare problemele psihotehnice, a susținut în fața forurilor competente problema înființării a două Institute Psihotehnice (la București și Cluj), iar prin jurnalul Consiliului de Miniștri Nr. 1567 din 13 August 1935, se înființează Institutul Psihotehnic din Cluj, pe data de 1 August 1935. Organizarea Institutelor Psihotehnice este prevăzută în „Legea pentru pregătirea profesională și exercitarea meseriilor” din 1936.

Menirea Institutului Psihotehnic din Cluj este să studieze în mod științific procesul muncii umane, sub diferitele ei forme, în vederea utilizării raționale a factorului om în procesul de producție, cu scopul de a contribui la o cât mai mare mulțumire sufletească a celui care muncește și creiază și la o ridicare a capacității de producție a națiunii, atât din punct de vedere calitativ, cât și cantitativ.

Pe lângă Institutul Psihotehnic din Cluj au fost înființate în luna Octombrie 1937 patru Oficii de Orientare Profesională, în următoarele orașe din Ardeal: Cluj, Arad, Brașov, Timișoara.

Menirea acestor oficii se poate caracteriza în modul următor: să dea fiecărui solicitant posibilitatea să-și aleagă profesiunea cea mai potrivită cu firea, aptitudinile și inclinațiile lui.

Oficiile de orientare profesională din Ardeal au început cu data de 1 Februarie 1938 examinarea tuturor ucenicilor din raza Oficiului respectiv, în vederea recomandării acelei profesiuni care se potrivește mai bine cu individualitatea ucenicului. Examenul psihotehnic al ucenicilor se compune dintr'un examen psihologic și medical. La examenul psihologic se folosesc o serie de teste și chestionare, editate de Institutul de Psihologie din Cluj, care oferă posibilitatea de determinare a aptitudinilor ucenicilor examinați. În luna Februarie a. c. s'au examinat la cele patru Oficii de orientare profesională din Ardeal aproape 400 ucenici, căror li s'au dat consultații gratuite și au fost îndrumați cu obiectivitate spre învățarea acelei meserii în care au cele mai mari șanse de reușită.

*
*
*

La inițiativa Profesorului L. L. Thurstone dela Universitatea din Chicago și în colaborare cu *Asociația Psihologilor Americani* (American Psychological Association), precum și cu concursul altor psihologi statisticieni din Europa, s'a înființat *Asociația Psychometrika*, menită a se ocupa de toate problemele de statistică aplicată la metoda și teoria psihologiei. Asociația ține în fiecare an câte un congres cu aproximativ una sută comunicări din toată lumea, editând în același timp și o revistă *Psychometrika*, care în

asemănare cu faimoasa *Biometrika*, fondată de Pearson, se ocupă cu toate problemele de matematică și statistică aplicată la psihologie. L. L. Thurstone a fost primul președinte al Asociației, iar marele psiholog E. L. Thorndike dela Universitatea Columbia al doilea. Dl Nicolae Mărgineanu dela Institutul de Psihologie al Universității din Cluj a fost cooptat membru fondator al acestei asociații. În această calitate dsa a fost ales și membru ordinar al *Asociației Americane pentru Progresul Științei* (American Association for the Advancement of Science).

* * *

Prof. L. L. Thurstone dela Universitatea din Chicago a reușit să descopere o mașină de calcul electrică adaptată în mod special migăloaselor și complicatelor operații de rotații factoriale. Mașina înfăptuește o economie de muncă cu totul extraordinară. Operații, care calculate fiind cu mașinile de calcul obișnuite, cer luni de zile de muncă, vor fi rezolvite cu ajutorul noii mașini în câteva ore. Este probabil că pe lângă Universitatea din Chicago, care suportă cheltuielile de construcție ale noii mașini, se va înființa un birou special de calcul, care va rezolva operațiile de rotații factoriale pentru întreaga lume. E, deasemenea, foarte probabil ca datorită acestei noi simplificări înfăptuite în analiza factorială, operațiile de analiză a factorilor psihici vor lua un nou și considerabil avânt.

* * *

Al zecelea Congres Internațional de Psihoterapie se va ține în Anglia la Balliol College în Oxford, sub presidenția Profesorului C. G. Jung, la 29 Iulie—2 August 1938. Inscriserile se adresează Secretarului Congresului: E. B. Strauss M. A., D. M., M. R. C. P., London, W. I., 81 Harley Street.

* * *

Primul Congres Internațional de Criminologie organizat de Societatea Internațională de Criminologie se va ține la Roma în ultimele zile ale lunii Septembrie 1938, fiind prezidat de Giovanni Novelli. Scopul Societății internaționale de Criminologie este „de a asigura colaborarea diferitelor științe tehnice cu știința dreptului penal, și de a permite ca științele tehnice, în special acelea care se ocupă mai de aproape de studiul delincventului și de problema criminalității din punct de vedere biologic și social (cum ar fi antropologia, biologia, psihologia și psihopatologia criminală) să poată mai bine colabora cu organele administrative și cu organele judiciare interesate, pentru a asigura adaptarea legilor penale la necesitățile prevenirii criminalității, ale reeducării delincventului și ale apărării sociale contra criminalității”. În acest scop societatea și-a asigurat adeziunea celor mai importante institute și societăți criminologice din lume.

Temele care se vor trata la întâiul Congres sunt următoarele:

1. Etiologia și diagnosticul criminalității minorilor și influența rezultatelor acestor cercetări în ordinea juridică.
2. Studiul personalității delincventului.
3. Rolul judecătorului și pregătirea sa în lupta contra criminalității.

Aceste teme vor da loc la votarea unor moțiuni. Afară de aceste teme principale Congresul va mai discuta:

1. Organizarea profilaxiei criminale în diversele țări.
2. Etnologie și criminologie.
3. Experiența măsurilor de siguranță în diverse țări.

Adeziunile se vor trimite la adresa: Societă Internațională de Criminologia, Roma, Via Giulia 52, sau Prof. M. Kernbach, Institutul Medico-Legal, Cluj.

* * *

Primul Congres Internațional de Medicină Legală și Socială va avea loc la Bonn, în zilele de 22—24 Septembrie 1938, sub președinția Prof. F. Pietrusky. Până în prezent au fost fixate următoarele rapoarte:

1. Prof. Jungmichel: Alcoolul și importanța lui din punct de vedere al justiției criminale în ceea ce privește accidente de circulație.
2. Prof. Lochte: Părul de om și de animal din punct de vedere criminalistic.
3. Prof. Leclercq, Prof. Cazzaniga, Prof. Mueller: Privire generală asupra legilor accidentelor de muncă.

Adeziunile se vor adresa: Prof. M. Kernbach, Institutul Medico-Legal Cluj, secretar pentru România în biroul Congresului.

* * *

A doua sesiune a Congresului Internațional de Științe Antropologice și Etnologice va avea loc la Copenhaga în zilele de 1—6 August 1938 sub președinția dlui Thomas Thomsen. Dintre subiectele la ordinea zilei menționăm următoarele: Concepția rasei în antropologie; Propagarea geografică a tipurilor umane de sânge; Influența factorilor civilizației asupra caracterului; Mișcările de populație privite din punctul de vedere al nașterilor și al mortalității; Archeologia și Preistoria servind ca o bază pentru studiul Culturii Intelectuale, etc. Adeziunile și comunicările se trimit până la data de 1 Iunie pe adresa: Congrès International des Sciences Anthropologiques et Ethnologiques, Nationalmuseet, Ny Vestergade 10, Copenhague K.

* * *

La Ministerul Sănătății s'au format o serie de Comisiuni tehnice care să se ocupe cu studiul problemelor sanitare de actualitate. Una din aceste comisiuni se ocupă cu Problema Igienei Mintale, având ca raportor pe dl Prof. P. Tomescu, iar ca secretar pe dl Dr. I. Constantinescu.

* * *

† *Profesorul Dr. Al. Obregia* s'a stins din viață în ziua de 24 Iulie 1937, în vârstă de 77 ani (1860—1937). A fost un desăvârșit om de știință, un pedagog excepțional și un neîntrecut luptător și reformator al medicinei românești. Din punct de vedere științific multe din contribuțiunile aduse de Prof. Al. Obregia au intrat ca adevăruri clasice în patrimoniul Psihiatriei moderne. Amintim aici pe cele mai importante: Descoperirea punției sub-

occipitale, descrierea fazei paranoide în paralizia generală, și crearea de o fundamentală importanță a cadrului morbid al ciclofreniilor. Clinician de mare talent, a întemeiat psihiatria științifică românească, scoțând bolnavii mintali din mănăstiri și construind pentru îngrijirea și tratarea lor imense spitale (Spitalul Central din București și Spitalul Socola din Iași). Unul din cele mai mari merite pe care Prof. Al. Obregia l-a avut a fost mărinimia cu care și-a răspândit lumina; dovada este pleiada de distinși neuropsihiatri pe care a creiat-o.

* * *

† *Alfred Adler*. În 28 Mai 1937, s'a stins din viață psihanalistul cu renume mondial, Alfred Adler.

Elev al lui Freud, Adler se desparte mai târziu de măestrul său și fondează o nouă școală psihanalitică — numită școala psihologiei individuale — în care punctul de greutate nu se mai pune pe impulsul sexual, cum făcea Freud, ci pe „voința de putere”.

După Adler tendința fundamentală a omului este voința de putere. Obstacolele cele mai serioase care se pun în calea satisfacerii acestei tendințe sunt defectele și inferioritățile (reale sau imaginare) psihice, sociale și mai ales organice. În legătură cu aceste neajunsuri individul trăește un sentiment de inferioritate, de care caută să scape cu orice preț. Când o persoană se simte inferioară, sau interpretează situația sa ca atare, în psihicul său ia naștere o tendință de compensare, de contrabalansare. Dacă efortul de compensare este urmat de succes, inferioritatea este contrabalansată, dacă nu duce la succes, individul se va proteja de sentimentul său de inferioritate prin refugiu în boală.

Printre lucrările mai de seamă ale lui Adler menționăm: *Über den nervösen Charakter; Praxis und Theorie der Individualpsychologie; Menschenkenntnis; Studie über Minderwertigkeit von Organen*.

Adler a fondat și o revistă (în 1922) la Viena cu titlul: *Internation. Zeitschrift für Individualpsychologie*, cu o ediție engleză la Chicago: *International Journal of Individual Psychology*.

